

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ มุ่งศึกษาสภาพปัญหาบริบททางวัฒนธรรมดนตรีของชาวไทลื้อ และเอกลักษณ์ของดนตรีไทลื้อที่กำลังจะสูญหาย มีสาเหตุมาจากปัญหาที่เป็นปัจจัยภายนอก ๓ ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านการแพร่กระจายวัฒนธรรมตะวันตก ปัญหาการยอมรับวัฒนธรรมบริโภคนิยม และปัญหาการยึดถือวัฒนธรรมไร้พรหมแดน ปัญหาปัจจัยภายนอกทั้ง ๓ ด้านนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการสูญหายทางวัฒนธรรมดนตรีของชุมชนคนไทลื้อที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบ้านแม่สาบเป็นเวลายาวนานมากกว่า ๔๐๐ ปี ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา และเข้าถึงสภาพการสูญหายของวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ จึงมีความจำเป็นต้องวิเคราะห์สภาพการเปลี่ยนแปลงบริบททางวัฒนธรรมดนตรีและประเพณี ๔ ด้านของชาวไทลื้อ ใน ห้วงเวลา (Time line) ๔ ยุคสมัย ได้แก่ ยุควัฒนธรรมประชาธิปไตย (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๕๐๐) ยุควัฒนธรรมเย็น (พ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๒๐) ยุควัฒนธรรมอุตสาหกรรม (พ.ศ. ๒๕๒๑-๒๕๔๐) และ ยุควัฒนธรรมดิจิทัล (พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๖๐)

เนื่องจากลักษณะการเปลี่ยนแปลงประเพณีด้านความเชื่อ ภาษาพูด การแต่งกาย และประเพณีการต้อนรับ ของคนรุ่นใหม่ที่ไม่อาจปฏิเสธกระแสโลก แต่ในเวลาเดียวกันยังมีความต้องการที่จะอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทลื้อ สะท้อนให้เห็นรากเหง้าของปัญหาทางวัฒนธรรมดนตรีที่กำลังก่อตัวขึ้นในกลุ่มคนไทลื้อยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ซึ่งเป็นพลังไทลื้อรุ่นใหม่ ที่เรียกร้องความทันสมัยและต้องการมีวิถีชีวิตที่สะดวกสบายทัดเทียมชาติตะวันตก แต่ก็ยังหวงแหนเอกลักษณ์ไทลื้อ และกำลังค้นหาแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีของชาวไทลื้อ และประเพณีการขับลื้อโดยคณะกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านแม่สาบ ตำบลสะเมิงใต้ จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้ประมวลบรรดาหลักการแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ แล้วสังเคราะห์เป็นประเด็นวิจัยทัศน์ “พลิกโฉมวัฒนธรรมดนตรี สืบสานประเพณี รักษาวิถีอยู่ดี กินหวาน ประสานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่ความยั่งยืน” เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น มีความจำเป็นต้องศึกษาวิจัยสภาพปัญหาทุกซอกด้านวัฒนธรรมดนตรีที่กำลังจะล่มสลาย วิเคราะห์สาเหตุแห่งทุกข์ และค้นหาแนวทางการฟื้นฟูความสุข ความเจริญงอกงามของวัฒนธรรมดนตรีให้กลับคืนมาสู่ชุมชนบ้านแม่สาบอีกครั้ง

กรอบความคิดในการวิจัยอาศัยมุมมอง (Approach) ด้านองค์ประกอบหลักของโครงสร้าง

พื้นฐานวัฒนธรรมเชิงระบบ (Cultural Infrastructures System) ๓ ประการ ได้แก่ วัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ กระบวนการฟื้นฟูโดยประชารัฐและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มุมมองนี้สอดคล้องกับโครงการสำคัญของท้องถิ่น คือ โครงการสืบสานพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมล้านนา ภายใต้กลยุทธ์ว่าด้วย การยกระดับความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ศิลปหัตถกรรมและประเพณี โดดเด่นด้วยภูมิปัญญาประสานความเชื่อ และการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสู่คุณภาพการท่องเที่ยวสร้างเศรษฐกิจภาคเหนือให้สมดุลและยั่งยืน (Sustainable)

จากผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ส่วนที่ ๑ การวิเคราะห์เชิงปริมาณ มี ๔ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ อายุ รายได้ วุฒิทางการศึกษา และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อที่กำลังจะสูญหาย

ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์สภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณีที่บ้านแม่สาบ ตำบลสะเมิงใต้ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ตอนที่ ๔ ผลการวิเคราะห์แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ มี ๒ วิธี ได้แก่ วิธีที่ ๑ การสัมภาษณ์เชิงลึกแบ่งออกเป็น ๕ ประเด็นหลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีที่ ๒ การสนทนากลุ่ม แบ่งออกเป็น ๓ ประเด็นหลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

วิธีที่ ๑ การสัมภาษณ์เชิงลึกแบ่งออกเป็น ๒ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกจำแนกตามเพศ อายุ รายได้ วุฒิทางการศึกษา และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก

วิธีที่ ๒ การจัดสนทนากลุ่ม แบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น ๒ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำแนกตามเพศ อายุ รายได้ วุฒิทางการศึกษา และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การจัดสนทนากลุ่ม ๓ ครั้ง

จากบรรดาหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถนำมาสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

เป็นการศึกษาสภาพปัญหาทางวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อที่กำลังจะสูญหาย สภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณีที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ และแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

ส่วนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน ๑๐๐ คนโดยแยกออกเป็น ๕ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ วุฒิทางการศึกษาและรายได้ต่อเดือน

ตารางที่ ๔.๑ แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน (N) ๑๐๐ คน

	สถานะภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	๖๔	๖๔.๐๐
	หญิง	๓๖	๓๖.๐๐
อายุ	๒๐-๔๐ ปี	๒๙	๒๙.๐๐
	๔๑-๖๐ ปี	๕๔	๕๔.๐๐
	๖๑-๘๐ ปี	๑๕	๑๕.๐๐
	มากกว่า ๘๑ ปีขึ้นไป	๕	๕.๐๐

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

	สถานะภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ	เกษตรกร	๔๑	๔๑.๐๐
	ข้าราชการ	๑๘	๑๘.๐๐
	ธุรกิจ ค้าขาย	๑๐	๑๐.๐๐
	รับจ้าง	๑๓	๑๓.๐๐
	เป็นผู้ว่างงาน	๑๙	๑๙.๐๐
วุฒิทางการศึกษา	ประถมศึกษา	๕	๕.๐๐
	มัธยมศึกษา	๒๕	๒๕.๐๐
	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	๓๖	๓๖.๐๐
	อนุปริญญา	๒๐	๒๐.๐๐
	ปริญญาตรี	๑๒	๑๒.๐๐

	ปริญญาโท	๒	๒.๐๐
รายได้ต่อเดือน			
	ไม่มีรายได้	๔	๔.๐๐
	ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๓๘	๓๘.๐๐
	๕,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท	๒๔	๒๔.๐๐
	๑๕,๐๐๑-๒๕,๐๐๐ บาท	๒๐	๒๐.๐๐
	๒๕,๐๐๑-๓๕,๐๐๐ บาท	๑๔	๑๔.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔ และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ ๓๖

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง ๔๑-๖๐ ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕๔ รองลงมามีอายุระหว่าง ๒๐-๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๙ มีอายุมากกว่า ๖๑-๘๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๕ และมีอายุมากกว่า ๘๑ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๕

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๑ รองลงมาเป็นผู้ไม่มีอาชีพ คิดเป็นร้อยละ ๑๙ มีอาชีพข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ ๑๘ มีอาชีพรับจ้างคิดเป็นร้อยละ ๑๓ และมีอาชีพธุรกิจ ค่าขายน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวุฒิทางการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ ๓๖ รองลงมา ระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๒๕ ระดับอนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ ๒๐ ระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ ๑๒ ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๕ และปริญญาโทคิดเป็นร้อยละ ๓

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๓๘ รองลงมามีรายได้ ๕,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๒๔ มีรายได้ ๑๕,๐๐๑-๒๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๒๐ มีรายได้ ๒๕,๐๐๑-๓๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๑๔ และไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ ๔

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเรื่องสภาพสาเหตุของปัญหาทางวัฒนธรรมดนตรี (การขับลื้อ) ที่กำลังจะสูญหาย โดยพิจารณาจากระดับค่าเฉลี่ย ตามเกณฑ์ดังนี้

๔.๕๐-๕.๐๐	หมายถึง	เป็นสาเหตุของปัญหามากที่สุด
๓.๕๐-๔.๕๐.	หมายถึง	เป็นสาเหตุของปัญหามาก
๒.๕๐-๓.๕๐	หมายถึง	เป็นสาเหตุของปัญหาปานกลาง
๑.๕๐-๒.๕๐	หมายถึง	เป็นสาเหตุของปัญหาน้อย
๑.๐๐-๑.๕๐	หมายถึง	เป็นสาเหตุของปัญหาน้อยที่สุด

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลความคิดเห็นเรื่องสภาพสาเหตุของปัญหาทางวัฒนธรรมดนตรี (การขับลื้อ) ที่กำลังจะสูญหายเนื่องจากวัฒนธรรมข้ามชาติ ดังนี้

รายละเอียดของสภาพปัญหาที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย มีสาเหตุจากวัฒนธรรมข้ามชาติ	$\bar{X}$	S.D.	เป็นสาเหตุของปัญหา
การแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตกทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย	๔.๕๓	๐.๔๔	มากที่สุด
การยอมรับวัฒนธรรมบริโภคนิยมทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย	๔.๕๖	๐.๔๘	มากที่สุด
การยึดถือวัฒนธรรมโลกไร้พรมแดนทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย	๔.๖๐	๐.๔๕	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	๔.๕๖	๐.๔๕	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเรื่องสภาพสาเหตุของปัญหาทางวัฒนธรรมดนตรี (การขับลื้อ) ที่กำลังจะสูญหายเนื่องจากการครอบงำของวัฒนธรรมข้ามชาติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๖$)

เมื่อพิจารณารายด้านผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มีด้านที่เป็นสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด ๓ ด้าน เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) การยึดถือวัฒนธรรมโลกไร้พรมแดนทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย ($\bar{X} = ๔.๖๐$) รองลงมา คือ ๒) การยอมรับวัฒนธรรมบริโภคนิยมทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย ($\bar{X} = ๔.๕๖$) ๓) การแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตกทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย ($\bar{X} = ๔.๕๓$)

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความคิดเห็นเรื่องสภาพสาเหตุของปัญหาทางวัฒนธรรมดนตรี (การขับลื้อ) ที่กำลังจะสูญหายเนื่องจากการแพร่กระจายวัฒนธรรมตะวันตก ดังนี้

รายละเอียดของสภาพปัญหาที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทยสูญหาย มีสาเหตุจากการแพร่กระจายวัฒนธรรมตะวันตก	$\bar{X}$	S.D.	เป็นสาเหตุของปัญหา
รัฐบาลมีนโยบายปฏิรูปวัฒนธรรมไทยให้ทันสมัยคนไทยควรเลียนแบบวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมตะวันตก	๔.๖๓	๐.๓๗	มากที่สุด
โรงเรียนมีครูสอนดนตรีสากล แต่ไม่มีครูสอนการขับลื้อ	๔.๕๗	๐.๕๗	มากที่สุด
โรงเรียนสอนวิทยาศาสตร์และสอนให้เลิกเชื่อไสยศาสตร์	๔.๓๘	๐.๖๕	มาก
ศาสนาคริสต์ สอนให้คนเลิกนับถือผีบรรพบุรุษ	๔.๔๓	๐.๕๐	มาก
วัดไทยไม่สามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีไทยให้ลูกหลานได้	๔.๕๔	๐.๕๕	มากที่สุด
ชุมชนนิยมจ้างวงดนตรีลูกทุ่งมาแสดงมากกว่าจ้างนักขับลื้อ	๔.๖๕	๐.๓๘	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	๔.๕๓	๐.๔๔	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเรื่องสภาพสาเหตุของปัญหาทางวัฒนธรรมดนตรี (การขับลื้อ) ที่กำลังจะสูญหายเนื่องจากการแพร่กระจายวัฒนธรรมตะวันตก โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๓$)

เมื่อพิจารณารายข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มีหัวข้อที่เป็นสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด ๔ ข้อ เรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) ชุมชนนิยมจ้างวงดนตรีลูกทุ่งมาแสดงมากกว่าจ้างนักขับลื้อ ($\bar{X} = ๔.๖๕$) รองลงมาคือ ๒) รัฐบาลมีนโยบายปฏิรูปวัฒนธรรมไทยให้ทันสมัยคนไทยควรเลียนแบบวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมตะวันตก ($\bar{X} = ๔.๖๓$) ๓) โรงเรียนมีครูสอนดนตรีสากล แต่ไม่มีครูสอนการขับลื้อ ($\bar{X} = ๔.๕๗$) และ ๔) วัดไทยไม่สามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีไทยให้ลูกหลานได้ ($\bar{X} = ๔.๕๔$) นอกจากนี้ยังพบว่า มีอีก ๒ หัวข้อที่เป็นสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับมากในแนวเดียวกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) ศาสนาคริสต์สอนให้คนเลิกนับถือผีบรรพบุรุษ ($\bar{X} = ๔.๔๓$) และ ๒) โรงเรียนสอนวิทยาศาสตร์และสอนให้เลิกเชื่อไสยศาสตร์ ($\bar{X} = ๔.๓๘$)

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ
สาเหตุของปัญหาทางวัฒนธรรมดนตรี (การขับลื้อ) ที่กำลังจะสูญหายเนื่องจากการยอมรับวัฒนธรรมบริโภคนิยม ดังนี้

รายละเอียดของสภาพปัญหาที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อ สูญหาย มีสาเหตุจากการยอมรับวัฒนธรรมบริโภคนิยม	$\bar{X}$	S.D.	เป็นสาเหตุ ของปัญหา
มีถนนทำให้การเดินทางสะดวกคนต้องการซื้อรถยนต์มากขึ้น	๔.๗๕	๐.๓๕	มากที่สุด
มีธนาคารเป็นแหล่งให้กู้เงินทำให้เกษตรกรเป็นหนี้เพิ่มมากขึ้น	๔.๗๐	๐.๕๕	มากที่สุด
มีไฟฟ้าและโทรศัพท์ทำให้มีรายจ่ายไม่จำเป็นเพิ่มมากขึ้น	๔.๓๘	๐.๖๕	มาก
มีวิทยุและโทรทัศน์ทำให้คนเสียเวลานั่งฟังและนั่งดูมากขึ้น	๔.๔๓	๐.๕๐	มาก
มีการขายที่นาเพื่อสร้างรีสอร์ท ทำให้คนไทลื้อละทิ้งถิ่นฐาน	๔.๕๐	๐.๔๕	มากที่สุด
มีการใช้ยาฆ่าแมลงเพิ่มมากขึ้นทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ	๔.๖๕	๐.๓๘	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	๔.๕๖	๐.๔๘	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเรื่องสภาพสาเหตุของ
ปัญหาทางวัฒนธรรมดนตรี (การขับลื้อ) ที่กำลังจะสูญหายเนื่องจากการยอมรับวัฒนธรรมบริโภคนิยม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๖$)

เมื่อพิจารณารายข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มีหัวข้อที่เป็นสาเหตุของ
ปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด ๔ ข้อ เรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) มี
ถนนทำให้การเดินทางสะดวกคนต้องการซื้อรถยนต์มากขึ้น ($\bar{X} = ๔.๗๕$) รองลงมาคือ ๒) มีธนาคาร
เป็นแหล่งให้กู้เงินทำให้เกษตรกรเป็นหนี้เพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = ๔.๗๐$) ๓) มีการใช้ยาฆ่าแมลงเพิ่มมากขึ้น
ทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ($\bar{X} = ๔.๖๕$) และ ๔) มีการขายที่นาเพื่อสร้างรีสอร์ท ทำให้คนไทลื้อละทิ้ง
ถิ่นฐาน ($\bar{X} = ๔.๕๐$) นอกจากนี้ยังพบว่า มีอีก ๒ หัวข้อที่เป็นสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับมากใน
แนวเดียวกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) มีวิทยุและโทรทัศน์ทำให้คน
เสียเวลานั่งฟังและนั่งดูมากขึ้น ($\bar{X} = ๔.๔๓$) และ ๒) มีไฟฟ้าและโทรศัพท์ทำให้มีรายจ่ายไม่จำเป็น
เพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = ๔.๓๘$)

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ
สาเหตุของปัญหาทางวัฒนธรรมดนตรี (การขับลื้อ) ที่กำลังจะสูญหายเนื่องจากการ
ยึดถือวัฒนธรรมโลกไร้พรหมแดน ดังนี้

รายละเอียดของสภาพปัญหาที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อ สูญหาย มีสาเหตุจากการยึดถือวัฒนธรรมโลกไร้พรหมแดน	$\bar{X}$	S.D.	เป็นสาเหตุ ของปัญหา
---	-----------	------	------------------------

เพลงลูกทุ่งเข้าถึงเยาวชนทุกท้องถิ่นทั่วประเทศ	๔.๗๓	๐.๓๗	มากที่สุด
เยาวชนสนใจเรียนดนตรีสากลและจัดตั้งวงดนตรีสตริง	๔.๖๗	๐.๕๗	มากที่สุด
ขาดการสนับสนุนอาชีพขับลื้อจากสังคมและองค์กรท้องถิ่น	๔.๓๘	๐.๖๕	มาก
ชุมชนนิยมฟังและร้องเพลงไทยสากลมากกว่าเพลงไทลื้อ	๔.๔๕	๐.๕๐	มาก
คนส่วนใหญ่นิยมชมภาพยนตร์ มากกว่าฟังขับลื้อ	๔.๕๕	๐.๕๕	มากที่สุด
คนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักรู้ถึงภัยวิกฤตทางวัฒนธรรมดนตรี	๔.๘๕	๐.๑๐	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	๔.๖๐	๐.๔๕	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพสาเหตุของปัญหาทางวัฒนธรรมดนตรี (การขับลื้อ) ที่กำลังจะสูญหายเนื่องจากการยึดถือวัฒนธรรมโลกไร้พรมแดน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๐$)

เมื่อพิจารณารายข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มีหัวข้อที่เป็นสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด ๔ ข้อ เรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) คนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักรู้ถึงวิกฤตทางวัฒนธรรมดนตรี ($\bar{X} = ๔.๘๕$) รองลงมาคือ ๒) เพลงลูกทุ่งเข้าถึงเยาวชนทุกท้องถิ่นทั่วประเทศ ($\bar{X} = ๔.๗๓$) ๓) เยาวชนสนใจเรียนดนตรีสากลและจัดตั้งวงดนตรีสตริง ($\bar{X} = ๔.๖๗$) และ ๔) คนส่วนใหญ่นิยมชมภาพยนตร์ มากกว่าฟังขับลื้อ ($\bar{X} = ๔.๕๕$) นอกจากนี้ยังพบว่า มีอีก ๒ หัวข้อที่เป็นสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับมากในแนวเดียวกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) ชุมชนนิยมฟังและร้องเพลงไทยสากลมากกว่าเพลงไทลื้อ ($\bar{X} = ๔.๔๕$) และ ๒) ขาดการสนับสนุนอาชีพขับลื้อจากสังคมและองค์กรท้องถิ่น ($\bar{X} = ๔.๓๘$)

ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณี ด้านความเชื่อ การแต่งกาย ภาษาพูด และประเพณีการต้อนรับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความคิดเห็นเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณี ด้านความเชื่อ การแต่งกาย ภาษาพูด และประเพณีการต้อนรับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี ดังนี้

สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีด้านความเชื่อจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี	$\bar{X}$	S.D.	มีสภาพการเปลี่ยนแปลง
สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีด้านความเชื่อจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี	๔.๖๒	๐.๔๕	มากที่สุด
สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีด้านภาษาพูดจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี	๔.๖๐	๐.๔๕	มากที่สุด
สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีด้านการแต่งกายจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี	๔.๕๙	๐.๔๑	
สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีด้านการต้อนรับจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี	๔.๕๘	๐.๔๕	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	๔.๕๙	๐.๔๔	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณี ด้านความเชื่อจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๙$)

เมื่อพิจารณารายด้าน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มีด้านที่มีสภาพการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากที่สุด ๔ ด้าน เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) สภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณีด้านความเชื่อจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๒$) รองลงมา ๒) สภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณีด้านภาษาพูดจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๒$) ๓) สภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณีด้านการแต่งกายจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๙$) ๔) สภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณีด้านการต้อนรับจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๘$)

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความคิดเห็นเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณี ด้านความเชื่อจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี ดังนี้

สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีด้านความเชื่อจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี	$\bar{X}$	S.D.	มีสภาพการเปลี่ยนแปลง
ความเชื่อถือหมอดำเยา (แม่จ้าง) ในการทำคลอดที่บ้าน เปลี่ยนมาเป็นการคลอดที่โรงพยาบาล	๔.๗๔	๐.๓๕	มากที่สุด

ความเชื่อในวิธีการฝังศพเปลี่ยนมาเป็นการเผาศพบน เชิงตะกอน	๔.๗๗	๐.๕๕	มากที่สุด
ความเชื่อเรื่องการฮ้องขวัญควายเปลี่ยนมาเป็นดูแลรถไถนา	๔.๓๕	๐.๖๕	มาก
ความเชื่อเรื่องการฮ้องขวัญคนป่วย เปลี่ยนมาเป็นการ ปรึกษาอาการเจ็บป่วยกับหมอที่อนามัย	๔.๔๐	๐.๕๐	มาก
ความเชื่อเรื่องยาสมุนไพรพื้นบ้านเปลี่ยนมาเป็นยาฉีดและ ผ่าตัด	๔.๕๘	๐.๕๕	มากที่สุด
ความเชื่อเรื่องอำนาจของดนตรีโกลีที่ขับไล่สิ่งชั่วร้าย เปลี่ยนมาเป็นเรื่องอำนาจของกฎหมายและเงินตรา	๔.๘๘	๐.๑๐	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	๔.๖๒	๐.๔๕	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณีด้านความเชื่อจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๒$)

เมื่อพิจารณารายข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามีหัวข้อที่มีสภาพการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากที่สุด ๔ ข้อ เรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) ความเชื่อเรื่องอำนาจของดนตรีโกลีที่ขับไล่สิ่งชั่วร้าย เปลี่ยนมาเป็นเรื่องอำนาจของกฎหมายและเงินตรา ($\bar{X} = ๔.๘๘$) รองลงมาคือ ๒) ความเชื่อในวิธีการฝังศพเปลี่ยนมาเป็นการเผาศพบนเชิงตะกอน ($\bar{X} = ๔.๗๗$) ๓) ความเชื่อถือหมอด้าย (แม่มัจฉา) ในการทำคลอดที่บ้านเปลี่ยนมาเป็นการคลอดที่โรงพยาบาล ($\bar{X} = ๔.๗๔$) และ ๔) ความเชื่อเรื่องยาสมุนไพรพื้นบ้านเปลี่ยนมาเป็นยาฉีดและผ่าตัด ($\bar{X} = ๔.๕๘$) นอกจากนี้ยังพบว่า มีอีก ๒ หัวข้อที่มีสภาพการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากในแนวเดียวกัน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) ความเชื่อเรื่องการฮ้องขวัญคนป่วย เปลี่ยนมาเป็นการปรึกษาอาการเจ็บป่วยกับหมอที่อนามัย ($\bar{X} = ๔.๔๐$) และ ๒) ความเชื่อเรื่องการฮ้องขวัญควายเปลี่ยนมาเป็นดูแลรถไถนา ($\bar{X} = ๔.๓๕$)

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความคิดเห็นเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณี ด้านการแต่งกายจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี ดังนี้

สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีด้านการแต่งกายจากอดีต จนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี	$\bar{X}$	S.D.	มีสภาพการ เปลี่ยนแปลง
การปลูกฝ้ายเปลี่ยนมาเป็นการปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจ เช่น สตอเบอรี่ กระเทียมและข้าวซึ่งมีราคาดีกว่าการปลูกฝ้าย	๔.๕๓	๐.๓๗	มากที่สุด

ลานปั่นฝ้ายของหมู่บ้านเปลี่ยนมาเป็นลานขายเสื้อผ้าสำเร็จรูปและผ้าตัดเสื้อจากโรงงานทอผ้าไทยเทียนโพลีเอสเตอร์สาวไทลื้อกับการย้อมผ้าหรือตัดเย็บเสื้อผ้าด้วยตนเองเปลี่ยนมาเป็นการจ้างช่างย้อมผ้าหรือช่างตัดเสื้อประจำหมู่บ้าน	๔.๖๐	๐.๕๖	มากที่สุด
สาวไทลื้อกับงานประจำคือการทอผ้าเปลี่ยนมาเป็นสาวโรงงานในเมืองเชียงใหม่หรือเขตอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน	๔.๔๘	๐.๕๕	มาก

ตารางที่ ๔.๘ (ต่อ)

สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีด้านการแต่งกายจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี	$\bar{X}$	S.D.	มีสภาพการเปลี่ยนแปลง
สาวไทลื้อถ้าทอผ้าไม่เป็นจะหาผ้าไม่ได้เปลี่ยนมาเป็นสาวไทลื้อถ้าแต่งตัวไม่ทันสมัยไม่ตามแฟชั่นจะหาผ้าไม่ได้	๔.๕๕	๐.๔๔	มากที่สุด
การแต่งชุดไทลื้อในชีวิตประจำวันเปลี่ยนมาเป็นการแต่งกายโชว์เฉพาะงานประเพณีสำคัญ	๔.๕๖	๐.๔๕	มากที่สุด
รูปแบบการแต่งกายไทลื้อและการเกล้าผมที่เป็นเอกลักษณ์เปลี่ยนมาเป็นการแต่งกายที่เป็นรูปแบบเฉพาะของหน่วยงานราชการและพนักงานของบริษัทต่างๆ	๔.๘๕	๐.๑๐	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	๔.๕๙	๐.๔๑	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณี ด้านการแต่งกายจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๕๙$)

เมื่อพิจารณารายข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มีหัวข้อที่มีสภาพการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากที่สุด ๕ ข้อ เรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) รูปแบบการแต่งกายไทลื้อและการเกล้าผมที่เป็นเอกลักษณ์เปลี่ยนมาเป็นการแต่งกายที่เป็นรูปแบบเฉพาะของหน่วยงานราชการและพนักงานของบริษัทต่างๆ ($\bar{X} = ๔.๘๕$) รองลงมาคือ ๒) ลานปั่นฝ้ายของหมู่บ้านเปลี่ยนมาเป็นลานขายเสื้อผ้าสำเร็จรูปและผ้าตัดเสื้อจากโรงงานทอผ้าไทยเทียนโพลีเอสเตอร์ สาวไทลื้อกับการย้อมผ้าหรือตัดเย็บเสื้อผ้าด้วยตนเองเปลี่ยนมาเป็นการจ้างช่างย้อมผ้าหรือช่างตัดเสื้อประจำหมู่บ้าน ($\bar{X} = ๔.๖๐$) ๓) การแต่งชุดไทลื้อในชีวิตประจำวันเปลี่ยนมาเป็นการ

แต่งกายโจ้วเฉพาะงานประเพณีสำคัญ ($\bar{X} = ๔.๕๖$) ๔) สาวไทลื้อถ้าทอผ้าไม่เป็นจะหาผ้าไม่ได้เปลี่ยนมาเป็นสาวไทลื้อถ้าแต่งตัวไม่ทันสมัยไม่ตามแฟชั่นจะหาผ้าไม่ได้ ($\bar{X} = ๔.๕๕$) และ ๕) การปลูกฝ้ายเปลี่ยนมาเป็นการปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจ เช่น สตอเบอร์รี่ กระเทียมและข้าวเป็นต้น ($\bar{X} = ๔.๕๓$) นอกจากนี้ยังพบว่า มีอีก ๑ หัวข้อที่มีสภาพการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากในแนวเดียวกัน ได้แก่ สาวไทลื้อกับงานประจำ คือ การทอผ้าเปลี่ยนมาเป็นสาวโรงงานในเมืองเชียงใหม่หรือเขตอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน ($\bar{X} = ๔.๓๘$)

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความคิดเห็นเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณี ด้านภาษาพูด จากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมดนตรี ดังนี้

สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีด้านภาษาพูดจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมดนตรี	$\bar{X}$	S.D.	มีสภาพการเปลี่ยนแปลง
การพูดลื้อในวิถีชีวิตประจำวัน ใช้สื่อสารทุกเวลา ทุกสถานที่เปลี่ยนมาเป็นการพูดลื้อเฉพาะกับคนในครอบครัวเท่านั้น	๔.๗๕	๐.๓๕	มากที่สุด
ครูที่เป็นไทลื้อใช้ภาษาไทยกลางในการสอนหนังสือเด็กนักเรียนต้องพูดภาษาไทยกลางในการตอบคำถาม	๔.๖๘	๐.๕๖	มากที่สุด
การเกี้ยวสาวโดยใช้ “คำว” เปลี่ยนมาเป็นการใช้ไลน์ในโทรศัพท์มือถือซึ่งต้องใช้ภาษาเขียน ปักย้อยที่เป็นเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบการ “คำว” จึงหมดความสำคัญ	๔.๔๘	๐.๖๐	มาก
การแต่งงานเฉพาะกับคนไทลื้อ เปลี่ยนมาเป็นการแต่งงานกับคนต่างเชื้อชาติ ลูกที่เกิดมาจึงต้องพูดภาษากลาง	๔.๔๖	๐.๕๐	มาก
บทบาทหน้าที่การขับลื้อเพื่อความบันเทิงและพิธีกรรมทางพุทธหรือการเลี้ยงผี เปลี่ยนมาเป็นการขับลื้อเพื่อการสาธิต ให้ชม	๔.๕๖	๐.๕๔	มากที่สุด
การขับลื้อเปลี่ยนมาเป็นการแสดงพื้นบ้านไทลื้อ มักปรากฏรูปแบบจากการฟ้อนสาวไหม ฟ้อนประทีป และการเล่นดนตรีพื้นเมือง สะล้อ ซอ ซึง ในงานแสดงดนตรีต่างๆ ทั้งในและนอกอำเภอสะเมิง	๔.๘๖	๐.๑๐	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	๔.๖๐	๐.๔๕	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณี ด้านภาษาพูดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๐$)

เมื่อพิจารณารายข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มีหัวข้อที่มีสภาพการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากที่สุด ๔ ข้อ เรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) การขับล้อเปลี่ยนมาเป็นการแสดงพื้นบ้านไทลื้อมักปรากฏรูปแบบจากการฟ้อนสาวไหม ฟ้อนประทีป และการเล่นดนตรีพื้นเมือง สะล้อ ซอ ซึง ในงานแสดงดนตรีต่างๆ ทั้งในและนอกอำเภอ สะเมิง ($\bar{X} = ๔.๘๖$) รองลงมาคือ ๒) การพูดล้อในวิถีชีวิตประจำวันใช้สื่อสารทุกเวลาทุกสถานที่ที่เปลี่ยนมาเป็นการพูดล้อเฉพาะกับคนในครอบครัวเท่านั้น ($\bar{X} = ๔.๗๕$) ๓) ครูที่เป็นไทลื้อใช้ภาษาไทยกลางในการสอนหนังสือเด็กนักเรียนต้องพูดภาษาไทยกลางในการตอบคำถาม ($\bar{X} = ๔.๖๘$) และ ๔) บทบาทหน้าที่การขับล้อเพื่อความบันเทิงและพิธีกรรมทางพุทธหรือการเลี้ยงผี เปลี่ยนมาเป็นการขับล้อเพื่อการสาธิตให้ชม ($\bar{X} = ๔.๕๖$) นอกจากนี้ยังพบว่า มีอีก ๒ หัวข้อที่มีสภาพการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากในแนวเดียวกันโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) การเกี่ยวสาวโดยใช้ “คำว” เปลี่ยนมาเป็นการใช้ไลน์ในโทรศัพท์มือถือซึ่งต้องใช้ภาษาเขียน ปัก้อยที่เป็นเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบการ “คำว” จึงหมดความสำคัญ ($\bar{X} = ๔.๔๘$) และ ๒) การแต่งงานเฉพาะกับคนไทลื้อเปลี่ยนมาเป็นการแต่งงานกับคนต่างเชื้อชาติ ลูกที่เกิดมาจึงต้องพูดภาษากลาง ($\bar{X} = ๔.๔๖$)

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความคิดเห็นเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณี ด้านการต้อนรับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีด้านการต้อนรับจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่ผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี	$\bar{X}$	S.D.	มีสภาพการเปลี่ยนแปลง
---	-----------	------	----------------------

สุขภาพดีเหลือกลัวว่าหนทางไม่ได้เดินสามวันหย้าก็ขึ้นรก ญาติมิตรไม่ได้ต้อนรับกันหลายปีก็ลืมเลือน กาลเวลาอาจทำให้น้ำใจไมตรีของเหลือจืดจางไปบ้างเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจฝืดเคือง	๔.๗๐	๐.๓๐	มากที่สุด
การต้อนรับด้วยการขับร้องพ็อนรำเป็นวัฒนธรรมดนตรีสากลเป็นการให้เกียรติแก่แขกแก้วผู้มาเยือนปัจจุบันนี้การจัดงานต้อนรับที่ยิ่งใหญ่แบบนี้ จัดได้เฉพาะชนชั้นเจ้านายหรือเทศกาลงานประเพณีเท่านั้น	๔.๕๒	๐.๕๓	มากที่สุด
การต้อนรับด้วยอาหารพื้นเมืองสำหรับแขกในงานแต่งงานเปลี่ยนไปต้อนรับแขกด้วยอาหารแบบโต๊ะจีน	๔.๕๐	๐.๖๐	มากที่สุด
การต้อนรับแบบสุ่วัญญูตีสนิทมิตรสหายเก่าลดความถี่ลงเปลี่ยนมาเป็นการรับแขกแปลกหน้าเชิงธุรกิจ เช่น การจัดโฮมสเตย์เพื่อนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ	๔.๔๐	๐.๕๐	มาก
การต้อนรับด้วยขันโตกที่ต้องนั่งบนพื้นเสื่อเปลี่ยนมาเป็นการตั้งขันโตกบนโต๊ะและนั่งเก้าอี้รับประทานอาหาร	๔.๖๐	๐.๕๕	มากที่สุด
การต้อนรับด้วยเขื่อนน้ำตันสัญลักษณ์น้ำจิตน้ำใจให้ใครที่ผ่านไป ผ่านมาได้ดื่มด่ำบรรยากาศคลายร้อนเปลี่ยนมาเป็นน้ำดื่มจากตู้เย็น	๔.๘๐	๐.๑๐	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	๔.๕๘	๐.๔๕	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณี ด้านการต้อนรับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๖๐$)

เมื่อพิจารณารายข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มีหัวข้อที่มีสภาพการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากที่สุด ๔ ข้อ เรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) การต้อนรับด้วยเขื่อนน้ำตันสัญลักษณ์น้ำจิตน้ำใจให้ใครที่ผ่านไป ผ่านมาได้ดื่มด่ำบรรยากาศคลายร้อนเปลี่ยนมาเป็นน้ำดื่มจากตู้เย็น ($\bar{X} = ๔.๘๐$) รองลงมาคือ ๒) สุขภาพดีเหลือกลัวว่าหนทางไม่ได้เดินสามวันหย้าก็ขึ้นรก ญาติมิตรไม่ได้ต้อนรับกันหลายปีก็ลืมเลือนกาลเวลาอาจทำให้น้ำใจไมตรีของเหลือจืดจางไปบ้างเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจฝืดเคือง ($\bar{X} = ๔.๗๐$) ๓) การต้อนรับด้วยขันโตกที่ต้องนั่งบนพื้นเสื่อเปลี่ยนมาเป็นการตั้งขันโตกบนโต๊ะและนั่งเก้าอี้รับประทานอาหาร ($\bar{X} = ๔.๖๐$) ๔) การต้อนรับด้วยอาหารพื้นเมืองสำหรับแขกในงานแต่งงานเปลี่ยนไปต้อนรับแขกด้วยอาหารแบบ โต๊ะจีน ($\bar{X} = ๔.๕๐$) และ ๕) การต้อนรับด้วยการขับร้องพ็อนรำเป็นวัฒนธรรมดนตรี

สากลเป็นการให้เกียรติแก่แขกแก้วผู้มาเยือนปัจจุบันนี้การจัดงานต้อนรับที่ยิ่งใหญ่แบบนี้ จัดได้เฉพาะชนชั้นเจ้านายหรือเทศกาลงานประเพณีเท่านั้น ($\bar{X} = ๔.๕๒$) นอกจากนี้ยังพบว่า มีอีก ๑ หัวข้อ ที่มีสภาพการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก ในแนวเดียวกัน ได้แก่ ๑) การต้อนรับแบบสู่ขวัญญาติสนิทมิตรสหายเกื้อลดความถั่ง เปลี่ยนมาเป็นการรับแขกแปลกหน้าเชิงธุรกิจ เช่น การจัดโฮมสเตย์เพื่อนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ($\bar{X} = ๔.๔๐$)

ตอนที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน ๑๐๐ คน แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านการเพิ่มคุณค่าวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ
๒. ด้านการรักษาประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
๓. ด้านการเพิ่มขีดสมรรถนะของนักดนตรี นักร้อง และนักแสดง
๔. ด้านการยกระดับความร่วมมือกันของคนไทลื้อทุกคน

นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในรูปตารางประกอบการบรรยาย จัดลำดับที่ ๑-๖ เรียงค่าตามความถี่ปรากฏดังตารางที่ ๔.๑๑-๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการเพิ่มคุณค่าวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ

ข้อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการเพิ่มคุณค่าวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ	ความถี่	ลำดับที่
๑. ควรประกาศยกย่องเชิดชูกลุ่มศิลปินนักขับลื้อ นักดนตรี นักแต่งเพลง ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นในโอกาสต่างๆ	๗๔	๓
๒. ควรจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อและวัฒนธรรมดนตรีล้านนาให้แก่เยาวชนและประชาชน	๖๙	๕
๓. ควรใช้สื่อหลากหลายประเภทในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น	๖๕	๖
๔. ควรให้ความสำคัญในการสร้างความตระหนักในความเป็นลื้อให้เกิดขึ้นในชุมชน เช่นการ สร้างศิลปะการฟ้อนลื้อให้ชุมชนบ้านแม่สาบ	๘๑	๑
๕. ควรให้โรงเรียนฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีที่กำลังจะสูญหายหรือเปลี่ยนแปลงไป ด้วยการตั้งกลุ่มเยาวชนขึ้นมาร่วมทำกิจกรรมต่างๆ	๗๘	๒

ของ ชุมชน หรือการใช้ต้นซุนโบราณเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความ เก่าแก่ของชุมชน เป็นต้น		
๖. ควรให้หน่วยราชการสนับสนุนงบประมาณประกวดดนตรีไทลื้อเพื่อ การท่องเที่ยว	๗๐	๔

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม ด้านการเพิ่มคุณค่าวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ คนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรเพิ่ม
คุณค่าวัฒนธรรมดนตรีดังนี้ ลำดับที่ ๑) ควรให้ความสำคัญในการสร้างความตระหนักในความเป็นลื้อ
ให้เกิดขึ้นในชุมชน เช่นการสร้างศิลปะการฟ้อนลื้อให้ชุมชนบ้านแม่สาบ คิดเป็นร้อยละ ๘๑ ลำดับที่
๒) ควรให้โรงเรียนฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีที่กำลังจะสูญหายหรือเปลี่ยนแปลงไป ด้วยการตั้งกลุ่ม
เยาวชนขึ้นมาร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ของ ชุมชน หรือการใช้ต้นซุนโบราณเป็นสัญลักษณ์แสดงถึง
ความเก่าแก่ของชุมชน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๗๒ ลำดับที่ ๓) ควรประกาศยกย่องเชิดชูกลุ่มศิลปิน
นักขับลื้อ นักดนตรี นักแต่งเพลง ประชาชนชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นในโอกาสต่างๆ คิดเป็นร้อย
ละ ๗๔ ลำดับที่ ๔) ควรให้หน่วยราชการสนับสนุนงบประมาณประกวดดนตรีไทลื้อเพื่อการท่องเที่ยว
คิดเป็นร้อยละ ๗๐ ลำดับที่ ๕) ควรจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อและวัฒนธรรม
ดนตรีล้านนาให้แก่เยาวชนและประชาชน คิดเป็นร้อยละ ๖๙ ลำดับที่ ๖) ควรใช้สื่อหลากหลาย
ประเภทในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อและประเพณีอันดีงาม
ของท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ ๖๕

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับ
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการรักษาประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ด้านการรักษาประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ความถี่	ลำดับที่
๑. ควรนำเอาจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทลื้อไปปรับ ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่องจริงจังและจริงใจ	๘๐	๑
๒. ควรจัดแสดงดนตรีไทลื้อในวันสำคัญ เช่น วันปีใหม่เมือง การแข่งขันจุด บั้งไฟ ประเพณีตานกองไหลว ประเพณีทอดผ้าป่าและทอดกฐิน เป็นต้น	๗๕	๓
๓. ควรส่งเสริมให้ประชาชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทลื้อของ กลุ่มไทลื้อในจังหวัดลำปาง ลำพูน พะเยา น่านและแพร่เพื่อส่งเสริมการ	๗๘	๒

ท่องเที่ยว		
๔. ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดประกวดวัฒนธรรมดนตรีในเทศกาลสำคัญ เช่น ประกวดศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่น่าประทับใจ แต่ละแหล่งท่องเที่ยว	๖๘	๕

ตารางที่ ๔.๑๒ (ต่อ)

ข้อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการรักษาประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ความถี่	ลำดับที่
๕. ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยว ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เผยแพร่แก่สาธารณะชน	๖๒	๖
๖. ควรมีป้ายอธิบายประวัติของสถานที่ และข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	๗๐	๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการรักษาประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรรักษาประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว ดังนี้ ลำดับที่ ๑) ควรนำเอาจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทลื้อไปปรับใช้ในวิถีชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่องจริงจังและจริงจัง คิดเป็นร้อยละ ๘๐ ลำดับที่ ๒) ควรส่งเสริมให้ประชาชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทลื้อของกลุ่มไทลื้อในจังหวัดลำปาง ลำพูน พะเยา น่านและแพร่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ ๗๘ ลำดับที่ ๓) ควรจัดแสดงดนตรีไทลื้อในวันสำคัญ เช่น วันปีใหม่เมือง การแข่งขันจุดบั้งไฟ ประเพณีตานกองไหลว ประเพณีทอดผ้าป่าและทอดกฐิน เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ ๗๕ ลำดับที่ ๔) ควรมีป้ายอธิบายประวัติของสถานที่ และข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ ๗๐ ลำดับที่ ๕) ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดประกวดวัฒนธรรมดนตรีในเทศกาลสำคัญ เช่น ประกวดศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่น่าประทับใจ แต่ละแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ ๖๘ ลำดับที่ ๖) ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับ แหล่งท่องเที่ยว ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เผยแพร่แก่สาธารณะชน คิดเป็นร้อยละ ๖๒

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับ
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการเพิ่มขีดสมรรถนะของนักดนตรี นักร้องและ
นักแสดง

ข้อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการเพิ่มขีดสมรรถนะของนักดนตรี นักร้องและนักแสดง	ความถี่	ลำดับที่
๑. ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนอาชีพนักดนตรี นักร้องและนักแสดงไทลื้อ	๘๔	๑
๒. ควรขอรับการช่วยเหลือด้านครูผู้สอนการขับลื้อจากกลุ่มไทลื้อจังหวัดพะเยา	๗๘	๓
๓. ควรจัดสถานที่ให้นักดนตรีไทลื้อนักร้องและนักแสดงพออนร่าได้ฝึกซ้อม	๗๖	๔
๔. ควรส่งเสริมให้มีการตั้งวงดนตรีไทลื้อในสถานศึกษาหรือในหมู่บ้าน	๘๐	๒
๕. ควรจัดเวทีประกวดความสามารถในการสร้างและซ่อมเครื่องดนตรีไทลื้อ	๗๑	๖
๖. ควรประยุกต์การแสดงดนตรีไทลื้อให้เป็นดนตรีไทลื้อแบบร่วมสมัย	๗๓	๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการเพิ่มขีดสมรรถนะของนักดนตรี คนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรเพิ่มขีดสมรรถนะนักดนตรี ดังนี้ ลำดับที่ ๑) ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนอาชีพนักดนตรี นักร้องและนักแสดงไทลื้อ คิดเป็นร้อยละ ๘๔ ลำดับที่ ๒) ควรส่งเสริมให้มีการตั้งวงดนตรีไทลื้อในสถานศึกษาหรือในหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๘๐ ลำดับที่ ๓) ควรขอรับการช่วยเหลือด้านครูผู้สอนการขับลื้อจากกลุ่มไทลื้อจังหวัดพะเยา คิดเป็นร้อยละ ๗๘ ลำดับที่ ๔) ควรจัดสถานที่ให้นักดนตรีไทลื้อนักร้องและนักแสดงพออนร่า ได้ฝึกซ้อม คิดเป็นร้อยละ ๗๖ ลำดับที่ ๕) ควรประยุกต์การแสดงดนตรีไทลื้อให้เป็นดนตรีไทลื้อแบบร่วมสมัย คิดเป็นร้อยละ ๗๓ ลำดับที่ ๖) ควรจัดเวทีประกวดความสามารถในการสร้างและซ่อมเครื่องดนตรีไทลื้อ คิดเป็นร้อยละ ๗๑

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับ
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการยกระดับความร่วมมือกันของคนไทลื้อ

ข้อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับการท่องเที่ยว	ความถี่	ลำดับที่
--	---------	----------

เชิงวัฒนธรรม ด้านการยกระดับความร่วมมือกันของคนไทยทุกคน		
๑. ควรจัดตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทย	๙๐	๑
๒. ควรสนับสนุนให้กลุ่มผู้สูงอายุออกกำลังกายประกอบดนตรีไทย	๗๐	๖
๓. ควรส่งเสริมให้คนตาบอดเรียนรู้ดนตรีไทยเพื่อช่วยเหลือตนเองและทำให้สังคมได้ยอมรับในความสามารถของนักดนตรีตาบอด	๗๗	๔
๔. ควรสนับสนุนการจัดให้มีการอบรมมัคคุเทศก์และภาษาต่างประเทศ	๗๕	๕
๕. ควรมีการสนับสนุนด้านนโยบายและงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	๘๐	๓
๖. ควรให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดกติกาและทิศทางการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน	๘๗	๒

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการยกระดับความร่วมมือกันของคนไทยทุกคน คนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรยกระดับความร่วมมือกันดังนี้ ลำดับที่ ๑) ควรจัดตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทย คิดเป็นร้อยละ ๙๐ ลำดับที่ ๒) ควรให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดกติกาและทิศทางการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ ๘๗ ลำดับที่ ๓) ควรมีการสนับสนุนด้านนโยบายและงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คิดเป็นร้อยละ ๘๐ ลำดับที่ ๔) ควรส่งเสริมให้คนตาบอดเรียนรู้ดนตรีไทยเพื่อช่วยเหลือตนเองและทำให้สังคมได้ยอมรับในความสามารถของนักดนตรีตาบอด คิดเป็นร้อยละ ๗๗ ลำดับที่ ๕) ควรสนับสนุนการจัดให้มีการอบรมมัคคุเทศก์และภาษาต่างประเทศ คิดเป็นร้อยละ ๗๕ ลำดับที่ ๖) ควรสนับสนุนให้กลุ่มผู้สูงอายุออกกำลังกายประกอบดนตรีไทย คิดเป็นร้อยละ ๗๐

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เป็นการศึกษาสภาพปัญหาทางวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทยที่กำลังจะสูญหาย สภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณีที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทย และแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีเพื่อรองรับการท่องเที่ยว (แบ่งแยกออกเป็น ๒ วิธี)

วิธีที่ ๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่อง ๑) ประวัติความเป็นมาของบ้านแม่สาบ ๒) วิถีชีวิตของชาวไทยลื้อบ้านแม่สาบ ๓) สภาพปัญหาและสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทยสูญหาย ๔) สภาพ

การเปลี่ยนแปลงประเพณีที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี ๕) แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี
แบ่งแยกการวิเคราะห์ผลการวิจัยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกออกเป็น ๒ ตอนได้แก่

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน
๑๐ คน มีรายละเอียดดังนี้
ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ที่	ชื่อ	นามสกุล	คุณวุฒิของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๑.	นายวิเชียร	ปัญญาใหญ่	นายกสมาคมไทลื้อภาคเหนือตอนล่าง
๒.	นายริท	สารูเม	ผู้ใหญ่บ้านแม่สาบ หมู่ที่ ๑
๓.	นางสายทอง	ปิ่นทะนา	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่สาบ
๔.	นางเมื่องใจ	พิมสารี	นักขับลื้อ
๕.	นายกิตติพิชญ์	สารูเม	นักดนตรีลื้อ
๖.	นายอุดมศักดิ์	ลิมะวงศ์	นักดนตรีลื้อ
๗.	นายอนุรักษ์	ชัตติยะ	นักวิจัยชุมชน
๘.	นางสาวทัศนีย์	กาตะโล	นักวิจัยชุมชน
๙.	นายเสนอ	ดวงน่าน	ประธานชมรมผู้สูงอายุบ้านแม่สาบ
๑๐.	พระสมุห์คมสันต์	สิริสุวณโณ	เจ้าอาวาสวัดบ้านแม่สาบใต้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน ๑๐ คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน ๖ คน
มีอายุระหว่าง ๔๑-๖๐ ปี จำนวน ๔ คน รองลงมา มีอายุ ๒๐-๔๐ ปี จำนวน ๓ คน อายุ ๖๑-๘๐
จำนวน ๒ คน และอายุมากกว่า ๘๐ ปีจำนวน ๑ คน มีอาชีพรับราชการจำนวน ๕ คน รับจ้างจำนวน
๒ คน เกษตรกร ๑ คน ไม่มีอาชีพจำนวน ๒ คน ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๔ คน
อนุปริญญา จำนวน ๒ คน ประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน ๑ คน ปริญญาโท จำนวน ๒ คน
ประถมศึกษาจำนวน ๑ คน รายได้ต่อเดือน ๑๕,๐๐๐-๒๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๔ คน มีรายได้
๒๕,๐๐๑-๓๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๓ คน มีรายได้ ๕,๐๐๐ - ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๒ คน ไม่มีรายได้
๑ คน

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึก ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๐ คน



ชื่อ นายวิเชียร ปัญญาใหญ่

อายุ ๕๙ ปี

อาชีพ ช่างราชการ

วุฒิทางการศึกษา ปริญญาตรี

รายได้ต่อเดือน ๒๕,๐๐๑ - ๓๕,๐๐๐ บาท

นายกสมาคมไทลื้อภาคเหนือตอนล่าง

โทร. ๐๘๑-๒๘๗๐๖๐๔

๑) ประวัติความเป็นมาของบ้านแม่สาบ

“... ผมได้ยินปู่ย่าตายายเล่าให้ฟังว่า เมื่อเกิดการสู้รบระหว่างกองทัพพม่ากับอาณาจักรล้านนา ชาวไทลื้อและกะเหรี่ยงได้อพยพหลบหนีภัยสงคราม ย้ายถิ่นฐานบ้านพักเข้าป่าลึก เพื่อให้พ้นจากการติดตามกวาดต้อนของพวพม่า ทั้งสองชนเผ่าหนีขึ้นเขาสูงมายังดินแดนแห่งนี้ และมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้าน ดงช้างแก้วพวกหนึ่ง อีกพวกหนึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านศาลา และพวกที่สามตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านแม่สาบ เรื่องนี้ผมได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วพบว่า สอดคล้องกับ คำบอกเล่าของอาจารย์ ไกรศรี นิมมานเหมินทร์ นักโบราณคดีเมืองเหนือ จากหลักฐานทางโบราณคดีสันนิษฐานว่าไทลื้อบ้านแม่สาบ อพยพเข้ามาอยู่สะเมิงประมาณ พ.ศ.๒๓๒๔ คำว่า “สะเมิง” ได้กำเนิดขึ้นจากคำว่า “สามเมิง” ตามสำเนียงภาษาไทลื้อ ที่เรียก “เมือง” ว่า “เมิง” ดังนั้นคำว่า “สามเมิง” ตามความหมายก็คือ ที่มาจากการตั้งถิ่นฐานทั้งสามบ้าน สามเมือง นั่นเอง บางท่านสันนิษฐานว่า มาจากภาษากะเหรี่ยง ซึ่งมีความหมายว่า “แสงสว่าง”

“.....ตำนานหมู่บ้านไทลื้อบ้านแม่สาบ ได้กล่าวขานเล่าเรื่อง ร้อยเรียงความเชื่อไว้น่าสนใจว่า มีพรานป่าพร้อมพวกและหมาไล่เนื้อกลุ่มหนึ่ง ได้ออกไปเที่ยวล่าสัตว์ที่ป่าดอยคำซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของดอยสุเทพ ได้พบกับกวางตัวหนึ่งมีลักษณะผิวพรรณสีเหลืองทองมีขนและเขาเป็นทองคำ กลุ่มพรานและหมาล่าเนื้อจึงได้ติดตามไล่ล่ากวางตัวนี้มาเรื่อย ๆ เมื่อผ่านสถานที่ต่างๆ จึงได้ตั้งชื่อสถานที่เหล่านั้นขึ้นมา เช่น บ้านแม่ฮะ บ้านกองแหะ บ้านปางดะ บ้านห้วยคอก บ้านน้ำริน จนมาถึงหมู่บ้านแม่สาบในปัจจุบัน เนื่องจากหมาล่าเนื้อตัวนั้นได้สาบ (ได้กลิ่น) กวางทองอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้เป็นเวลานาน จึงเป็นที่มาของ ชื่อหมู่บ้านไทลื้อแม่สาบ.....”

๒) วิถีชีวิตของชาวไทลื้อบ้านแม่สาบ

“.....คนไทลื้อเป็นคนรักสงบ เป็นเกษตรกรใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย พึ่งพาธรรมชาติและให้ความเคารพต่อผีบรรพบุรุษ ซึ่งจะปรากฏร่องรอยอยู่ในจารีตประเพณีต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาไม่ขาดสาย ชีวิตในอดีตเป็นชีวิตที่ไม่เร่งรีบ ร้อนรน เหมือนคนในปัจจุบัน คนส่วนใหญ่ทำนาเป็นหลัก วิถีชีวิตการกินอยู่หลับนอนดำเนินไปตามกฎของธรรมชาติ มีฤดูกาลเป็นตัวกำหนด เช่น เมื่อเข้าฤดูฝน

ชาวนาจะเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว เตรียมพื้นที่เพื่อไถนา บางกลุ่มเข้าป่าไปหาปอหรือเปลือกไม้เพื่อเตรียมทำเชือกมัดควาย แล้วก็เฝ้ารอคอยให้ฟ้าประทานน้ำฝนมาให้มากเพียงพอที่จะทำนา บางปีฝนมาเร็ว ก็จะทำนาเร็วขึ้น เมื่อหว่านข้าวในนาเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านก็จะปลูกพืชผักสวนครัว รั้วกินได้ เช่น ผักกาด ผักชี หอมแดง กระเทียม ยาสูบ พริกขี้หนู พริกขี้ฟ้า พริกหนุ่ม ไว้ในบริเวณบ้านหรือตามหัวไร่ปลายนา เป็นธนาคารอาหารที่ฝากไว้กับผืนนา ผีป่าและผีแม่น้ำพืชผักและผลไม้เหล่านี้ปีใดมีผลผลิตมาก ชาวบ้านจะแจกจ่ายแบ่งปันกับเพื่อนบ้านใกล้เคียง บางครั้งก็แลกสินค้าหรือสิ่งของกับคนนอกหมู่บ้าน ที่อยู่ทางตอนล่างของอำเภอสะเมิง เช่น แม่ริม แม่แตง หางดง เป็นต้น”

“.....ในการขับลื้อมีสุภาษิตสอนลูกหลานให้ลื้อให้รักกัน เช่น “อ๊บบภาค อยากบหนี” แปลความว่า แม้มายอดอยากก็ไม่พราจากกัน ทุกข์ยากก็ไม่หนีจากไป เป็นสุภาษิตที่กล่าวถึงความรักภายในครอบครัว อันเป็นการสะท้อนถึงความคิดของชาวไทลื้อในเรื่องของความรักในครอบครัวว่า เมื่อร่วมชีวิตกันเป็นครอบครัวแล้ว ไม่วาจะเกิดภาวะความอดอยากก็ไม่พราจากกันหรือพบเจอกับความทุกข์ยากก็ไม่ทอดทิ้งกัน แต่จะรวมทุกข์รวมสุขไปด้วยกัน เพราะชาวไทลื้อมีนิสัยที่รักพวกพ้องรักกลุ่มชนของตน ไม่วาครอบครัวนั้นจะเป็นครอบครัวที่ตนสร้างขึ้นมา หรือครอบครัวของชาวไทลื้อทั้งหมดบ้านหรือทั้งเมืองก็ตาม หากเกิดภาวะดังกล่าวก็จะฝ่าฟันรวมกันจนถึงที่สุด

“.....ในการขับลื้อถ้อยคำในเพลงได้สอดแทรกแนวคิดเปรียบเทียบชีวิตคนกับสัตว์ที่เป็นของคู่กันในธรรมชาติ เช่น “ตกน้ำก็ดีถมเปนปลา ตกนาก็ดีถมเปนเขา แปลความว่า ตกน้ำก็พยอมจะเป็นปลา ตกในนาก็พยอมจะเป็นเขา สามีกรรยาต้องช่วยเหลือกัน คอยสนับสนุนบทบาทและหน้าที่ของกันและกัน จะอยู่ในเหตุการณ์ใด ก็ต้องพร้อมที่จะรวมทุกข์รวมสุข ช่วยกันแก้ไขอุปสรรคนั้น ดังความเปรียบในสุภาษิตบทนี้กล่าวว่า หากตกน้ำก็ พยอมจะเป็นปลาไปด้วยกัน หากตกไปในนาก็พยอมจะเป็นตนขาวด้วยกัน เพื่อส่งเสริมกันและกัน ความเปรียบนี้เปรียบกับสิ่งที่ขาดกันไม่ได้ เช่น น้ำคู่กับปลา นาคู่กับขาว บ่าวคู่กับสาว เป็นต้น.....”

๓) สภาพปัญหาและสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย

“...การขับลื้อของชาวไทลื้อกำลังจะสูญหายไปเพราะบทบาทของเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ ซีดี วีซีดี เอ็มพีสาม เกมคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต และอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากกับวิถีชีวิตชาวไทลื้อในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนรุ่นหลัง กลุ่มเยาวชนที่เป็นพลังรุ่นใหม่จะสนใจจะสนใจเทคโนโลยีดังกล่าวมากกว่า การร้องรำทำเพลงแบบเก่า นอกจากนั้นสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด คือสังคมแบบต่างคนต่างอยู่ พ่อแม่ออกไปทำงาน ลูกหลานไปโรงเรียน วันหยุดต้องไปเรียนพิเศษ หรือไปเที่ยวกับเพื่อน ทำให้เหลือแต่ผู้สูงอายุอยู่บ้านตามลำพัง พ่อแม่ไม่มีโอกาสได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้ลูกหลาน ไม่มีโอกาสได้ดักเตือนหรือแก้ไขนิสัยของลูกหลาน ไม่มีเวลาพบปะสังสรรค์กันระหว่างเพื่อนบ้าน การทำกิจกรรมตามบ้าน เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานบวชและงานศพ จึงมีผู้มาร่วมงานกันเฉพาะญาติพี่น้อง

ไม่ค่อยมีเพื่อนบ้านมาร่วมงาน การที่จะจ้างคนมาขับลื้อค่อนข้างจะยุ่งยากและไม่สนุกสนานเข้าใจเหมือนวงดนตรีสมัยใหม่ ซึ่งบรรเลงแล้วสามารถออกมาเต้น มารำกันได้เต็มที่ หรือทำอย่างประหยัดค่าใช้จ่าย คือ ใช้เครื่องเสียง เทปเพลง และการร้องประกอบดนตรีประเภทคาราโอเกะ (Karaoke) ทำให้บทบาทและโอกาสของการแสดงเพลงขับลื้อลดลงไปอย่างมาก....”

๔) สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมดนตรี

“...จะเห็นได้ว่า การขับลื้อในสภาพปัจจุบันที่สังคมที่เปลี่ยนไป เยาวชนไทลื้อให้ความสนใจน้อยมากแทบละลืมวัฒนธรรมของตนเอง จากการสังเกตและสอบถามชาวไทลื้อเกี่ยวกับการฟังเพลงลื้อและโอกาสที่ขับลื้อ พบว่า ชาวไทลื้อส่วนใหญ่เคยฟังขับลื้อในโอกาสงานสืบสานวัฒนธรรมไทลื้อและหาฟังได้น้อยมากในงานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานลอยกระทง งานปีใหม่ งานสงกรานต์ คนส่วนใหญ่ชอบฟังขับลื้อแต่ไม่ชอบขับ เพราะมีความรู้สึกว่ามีควาไพเราะ แสดงถึงวิถีชีวิตที่น่าประทับใจ อยากหวนหาอนุรักษไว้ ส่วนกลุ่มที่ไม่ชอบบอกว่า ฟังรู้เรื่องบ้าง ไม่รู้เรื่องบ้าง มีความเข้าใจเนื้อหาสาระของเพลงไม่ชัดเจน เพราะใช้ภาษาลื้อแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางประเพณีด้านภาษาพูดที่ไม่สามารถสื่อสารกันได้อีกแล้ว ควรให้มีการสอนภาษาไทลื้อวันละคำในครัวเรือนและโรงเรียนหรือแม้กระทั่งในวัด ถ้าจะให้ได้ผลดีควรฟื้นฟูสุภาษิตไทลื้อตีตประกาศไว้ตามเส้นทางที่คนส่วนใหญ่ผ่านไปมา...”

๕) แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี

“....จากการสังเกตการขับลื้อและเพลงของล้านนามีความลักษณะที่คล้ายคลึงกันมาก กล่าวคือ ทั้งเพลงขอ ของล้านนาและการขับลื้อของสิบสองปันนา มีหน้าที่หล่อหลอมสังคมต่อจากสถาบันครอบครัวและสถาบันศาสนา โดยการอบรมสั่งสอนให้ลูกหลาน ในสังคมเข้าถึงสัจธรรมทางพุทธศาสนาและมีสติตั้งตน ดำรง อยู่ในศีลธรรมจรรยา นอกจากนี้การขับลื้อ ยังให้ความบันเทิงแก่สังคม รวมถึง เป็นการแสดงวาทะกรรมพื้นบ้าน เป็นการเชื่อมประสาน ความสัมพันธ์ของกลุ่มหนุ่มสาวในการพบปะกันยามค่ำคืน ที่เรียกว่ากิจกรรมการไปแหว บ้านสาวไทลื้อของหนุ่ม หรือในขณะที่กำลังร่วมมือกันทำงานในไร่หรือในป่า ทำให้เกิดความเพลิดเพลินและความพร้อมเพรียงกันทำงานตามจังหวะเพลง สำหรับเครื่องดนตรีทั้งมีลักษณะรูปร่างที่เหมือนกันกันอาจแตกต่างกันเพียงชื่อเรียกขานเครื่องดนตรีเท่านั้น

“...จากการสังเกตสาเหตุที่เพลงขับลื้อไม่ได้รับความนิยมพบว่าขับลื้อเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ที่ต้องใช้ความรู้และทักษะอย่างมาก ซึ่งคนรุ่นใหม่ยังไม่ยอมรับและไม่สนใจเพราะว่าภาษาค่อนข้างยาก เยาวชนไม่ได้เรียนภาษาลื้อจะฟังไม่เข้าใจ อีกทั้งท่วงทำนองที่ขับไม่เข้าใจ เนื้อเรื่องที่ขับจำเจ ล้าสมัย ฟังไม่เข้าใจ นำไปเพื่อการแต่งกายเวลาขับลื้อก็ไม่สวยสะดุดตาทำทางประกอบการขับลื้อก็ไม่มี เวลาขับลื้อก็ใช้เวลาแต่ละครั้งนานหลายชั่วโมง เพราะว่าบทขับลื้อแต่ละบทมีความยาวประมาณ ๓-๔

หน้ากระดาษ และต้องร้องโต้ตอบกันระหว่างฝ่ายหญิงและชาย กว่าจะจบเนื้อหาแต่ละบทต้องใช้เวลานานมาก คนฟังต้องอดทนนั่งฟังจนกว่าจะจบจึงจะเข้าใจและชื่นชอบ....”

“...แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี คิดว่าควรเลียนแบบการขับลือในสิบสองปันนาที่ได้พัฒนาต่อยอดการขับลือประกอบดนตรีสมัยใหม่ เป็นการขับลือร่วมสมัย มีการร่ายรำหรือฟ้อนประกอบเพลง ที่คนสมัยใหม่เรียกว่า แด้นเซอร์ (Dancers) แต่งกายสวยงามด้วยชุดไทลื้อ วันนี้มีคนสนใจวัฒนธรรมขับลือจำนวนมากเป็นแฟนคลับและคนรุ่นใหม่ก็พอใจที่จะเลียนแบบนักร้องนักแสดงที่เขาเห็นใน ยูทูบ (YouTube)...”



ชื่อ นายริท สารูเม

อายุ ๕๕ ปี

อาชีพ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑ บ้านแม่สาบ

วุฒิทางการศึกษา อนุปริญญา

รายได้ต่อเดือน ๑๕,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท

โทร. ๐๙๕-๘๒๐๐๓๒๕

๑) ประวัติความเป็นมาของบ้านแม่สาบ

“.....จากหลักฐานประวัติอำเภอสะเมิงกล่าวว่า ในปีพ.ศ.๒๔๔๕ อำเภอสะเมิงได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอครั้งแรก ขึ้นตรงต่อจังหวัดเชียงใหม่ มีฐานะเป็นอำเภออยู่ได้ ๓๕ ปี ทางราชการเห็นว่าอำเภอสะเมิงอยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลการคมนาคมไม่สะดวกและการควบคุมดูแลไม่ทั่วถึง จึงยุบฐานะเป็น “กิ่งอำเภอสะเมิง” เมื่อ พ.ศ.๒๔๘๐.....”

“.....ต่อมาในปีพ.ศ.๒๕๐๐ มีปลัดอำเภอ ชื่อนายสุนทร คำชู เข้ามาประจำที่กิ่งอำเภอสะเมิง ได้ประชุมผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน เพื่อขอความร่วมมือให้ช่วยกันพัฒนาเส้นทางคมนาคม โดยสร้างถนนลูกรังจากหมู่บ้านออกไปเชื่อมโยงกับกิ่งอำเภอสะเมิงและอำเภอแมริม ชาวไทลื้อ หมู่ที่ ๑ บ้านแม่สาบช่วยกันทำถนนไปสู่อำเภอสะเมิง โดยช่วยกันขยายทางเดิมที่เคยเป็นทางช้างลากไม้ของคนชนเผ่า ชื่อ “นายเล็ก” ซึ่งเป็นทางที่ออกจากหมู่บ้านตัดผ่านทุ่งนาผ้าขาว ลงไปเชื่อมกับบ้านน้ำรินและบ้านห้วยคอก ในเวลาเดียวกัน หน่วยราชการในจังหวัดเชียงใหม่ได้ให้การช่วยเหลืองบประมาณและเครื่องจักรกลหนัก ตามโครงการสร้างถนนสายแมริมไปกิ่งอำเภอสะเมิงอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี ชาวบ้านสามารถเดินทางติดต่อกับอำเภอสะเมิงและจังหวัดเชียงใหม่ได้ ต่อมาในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๐๑ เมื่อถนนลูกรังสร้างเสร็จแล้ว กิ่งอำเภอสะเมิงได้ยกระดับเป็นอำเภอสะเมิง มีนายชุมพล โภคกุล มาดำรงตำแหน่งนายอำเภอ.....”

๒) วิถีชีวิตของชาวไทลื้อบ้านแม่สาบ

“...ผมได้เข้ามารับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเมื่อวันที่ ๑๐ เดือน มกราคม พ.ศ.๒๕๖๐ มีหน้าที่

สำคัญที่สุดคือ เป็นผู้นำและผู้ประสานชุมชน เพื่อร่วมรับผิดชอบบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้ชาวบ้าน แม่สาบหมู่ที่ ๑ โดยทำหน้าที่เฝ้าระวังและเตือนอันตรายจากภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย วาตะภัย อัคคีภัย เป็นต้น เนื่องจากภัยธรรมชาติที่กล่าวมาแล้วมีผลกระทบกับวิถีชีวิตของชาวไทลื้อส่วนใหญ่ที่เป็นเกษตรกร จึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ผู้ใหญ่บ้านต้องแจ้งเหตุร้าย และขอรับการสนับสนุน หรือช่วยเหลือจากทางราชการให้เร็วที่สุด

“...ปัญหาเรื่องปากท้องของชาวไทลื้อเป็นปัญหาสำคัญ แต่วัฒนธรรมของไทลื้อสอนให้คนลื้อมีความรักความสามัคคี รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือ พึ่งพาซึ่งกันและกัน ก่อนที่จะเรียกร้องความช่วยเหลือจากทางราชการ วิถีชีวิตของไทลื้อจึงเรียบง่ายและเป็นมิตรกับธรรมชาติ มีความพอเพียง พึ่งพาตนเอง ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง...”

“...รัฐบาลมีนโยบายปฏิรูปวัฒนธรรมไทยให้ทันสมัย ซึ่งผมก็มีความเชื่อว่า สรรพสิ่งทั้งหลายย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ระบบสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงจากระบบหนึ่งไปสู่อีกระบบหนึ่งเสมอ วัฒนธรรมดนตรีของไทลื้อก็เช่นเดียวกัน มีอาจผันไปจากกฎธรรมชาติ คือ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็เสื่อมสลายไป การเริ่มต้นของวัฒนธรรมและประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวไทลื้อบ้านแม่สาบ มีรากฐานมาจากความศรัทธาในธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตซึ่งเกี่ยวโยงและผูกพันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยิ่ง โดยจะเห็นได้จากประเพณีในวัฒนธรรมชาวไทลื้อในแต่ละเดือน ในที่นี้นิยมนับเวลาที่ต้นปีในเดือน ๘ (เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนมิถุนายน) ถือเป็นเวลาแห่งการเริ่มต้นชีวิต เป็นฤดูกาลทำนา ภายหลังจากเสร็จประเพณีสงกรานต์อยู่ในช่วงของการเตรียมการทั้งข้าวของเครื่องใช้และผ้าทอที่จำเป็นต้องใช้ในพิธีกรรมต่างๆ ...”

“...เดือน ๙ - ๑๐ (มิถุนายน - สิงหาคม) เป็นช่วงฤดูฝน ไทลื้อเริ่มทำนาแต่ละครอบครัวจะมีการเลี้ยงผีปู่ย่าเพื่อขอให้คุ้มครองครอบครัวให้ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บและภัยอันตรายทั้งหลาย รวมถึงขอให้ผีปู่ย่าช่วยดูแลให้ประกอบการเกษตรกรรมให้ได้ข้าวงามมีความอุดมสมบูรณ์ ในพิธีเหล่านี้จะมีการขับลื้อเพื่อบูชาผีด้วย ปัจจุบันนี้การขับลื้อก็หายไป เพราะชาวนาให้ความสนใจกับรถไถนาและปุ๋ยเคมีมากกว่าผีปู่ย่าตายาย ร้านค้าเพื่อการเกษตรจะจัดส่งรถไถนาไปไถพื้นที่ปลูกข้าว คิดราคาไร่ละ ๕๐๐ บาท อีกทั้งให้ยืมพันธ์ข้าวและปุ๋ยไปก่อน หลังจากนั้นเมื่อได้เวลาเกี่ยวข้าว เจ้าของร้านค้าจะจัดส่งรถเกี่ยวข้าวมาเกี่ยวข้าวทั้งหมดไปส่งโรงสี พร้อมทั้งคิดราคาข้าวเปลือกให้ตันละ ๘,๐๐๐ บาท หักค่าไถนา ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าหอย ฆ่าแมลง และค่าพันธ์ข้าวแล้ว คงเหลือเงินค่าข้าวเปลือกคืนให้ชาวนาตันละ ๔,๐๐๐ บาท ถ้าข้าวเปลือกราคาดีส่วนแบ่งของชาวนาก็จะดีปีไหนราคาข้าวเปลือกตกต่ำชาวนาก็กระเป๋าแห้ง ใจห่อเหี่ยว...”

“...ในช่วงเดือน ๑๐ ยังมีวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา

ชาวบ้านก็จะไปทำบุญร่วมกันที่วัด มีการ “ตานขันข้าว” หรือการถวายอาหารเป็นกุศลแก่เทวดา เทวดาเจ้ากรรมนายเวรและญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว เพื่อให้เกิดความบันเทิงสนุกสนานก็จะจัดให้มีการขับลื้อ หลังจากพิธีไหว้พระรับศีลรับพร ปัจจุบันนี้การขับลื้อก็หายไป ทางวัดมีเครื่องเสียงและเทปเพลงขอมาบรรเลงแทนการขับลื้อ...”

๓) สภาพปัญหาและสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย

“...ผมคิดว่า กาลเวลาที่เปลี่ยนไป และวัฒนธรรมของต่างชาติที่เข้ามาครอบงำสภาพสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และการเมือง เป็นสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย เมื่อผมไปเรียนหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่ ผมเจอเพื่อนที่เป็นคนล้านนา ผมพูดภาษาคำเมือง และภาษาไทยกลางในห้องเรียน ลูกหลานผมก็ทำเช่นเดียวกับผม ในโรงเรียนสอนวิชาวิทยาศาสตร์ และสอนว่ามนุษย์เกิดจากการผสมพันธุ์ของหญิงและชาย หลังจากนั้นเก้าเดือนจะคลอดออกมามีชีวิตอยู่รอดเป็นทารก อาศัยดื่มนมแม่เป็นอาหารจนเติบโตแล้วจะเลิกดื่มนมแม่หันมากินข้าวเป็นอาหารหลัก ไปโรงเรียนเรียนให้จบปริญญาตรี ออกมาหางานทำ แล้วก็แต่งงานถ้าแต่งงานกับคนได้ ก็อาจย้ายไปอยู่กับสามีทางใต้ ทั้งพ่อทั้งแม่ให้เฝ้าบ้านแม่สาว หากมีเวลารว่างจากการงานก็อาจกลับมาเยี่ยมพ่อแม่บ้าง ยิ่งเดี๋ยวนี้มีโทรศัพท์มือถือ ลูกไม่จำเป็นต้องมาแล้ว เพียงโทรหากันทุกวันก็หายคิดถึงแล้ว ถ้าลูกเดินทางกลับมาเยี่ยมพ่อแม่ในวันสงกรานต์หรือวันหยุดเทศกาลปีใหม่ ซึ่งเป็นวันหยุดติดต่อกันหลายวัน จะมีคนเดินทางกลับมาหาพ่อแม่มากผมก็เป็นห่วงลูกว่าจะเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน จึงบอกให้งดมาหาพ่อแม่ในวันสำคัญเหล่านั้น จากที่ผมได้พูดมาจะเห็นได้ว่าไม่มีการแสดงดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อเข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนรุ่นใหม่ ซึ่งผมคิดว่าคนรุ่นใหม่อาจจะลืมเลือนหรือไม่เห็นความสำคัญของดนตรีไทลื้อแล้ว...”

๔) สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมดนตรี

“...ประเพณีของไทลื้อเปลี่ยนไปมาก แต่ก็ได้ไม่ได้เปลี่ยนไปจนหมด ยังคงมีประเพณีที่ดั้งเดิมและชาวไทลื้อส่วนใหญ่ยังคงรักและหวงแหนอนุรักษ์สืบทอดต่อกันมาหลายร้อยปี พูดกันอย่างตรงไปตรงมาก็ต้องพูดว่า กระแสวัฒนธรรมตะวันตก ความเจริญและความทันสมัยทำให้คนไทลื้อเสียนิสัย อย่างแรกเลยคือ ประเพณีการสร้างบ้านมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมดนตรี เนื่องจากการปักเฮินและการขึ้นเฮินใหม่ เจ้าของบ้านจะถูกละเลยจากหลวงพ่หรือผู้รู้ในหมู่บ้าน เพื่อหาวันดีในการปักเฮินเพื่อยกเสาเอกของบ้าน เป็นเสาต้นแรกเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้อยู่อาศัย แล้วจึงขุดหลุมลงเสาบ้านต้นอื่น ๆ ต่อไปจนครบตามจำนวน.....”

“...ในวันปักเฮิน ชาวบ้านแต่ละครอบครัวจะส่งตัวแทนไปช่วยงาน ประชาชนชาวบ้านที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านไสยศาสตร์และการพยากรณ์อนาคต มีความรู้ความเข้าใจเรื่องฤกษ์ยาม การเคลื่อนตัวของดวงดาวในจักรวาล ส่วนใหญ่จะเป็นพ่อหนานที่เคยบวชและเล่าเรียนวิชาเหล่านี้มาจากวัดต่าง ๆ

จะได้รับเชิญมาเป็นเจ้าพิธี ทำหน้าที่ติดต่อกับเทพ เทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อขออนุญาตปลูกบ้าน เริ่มจากพิธีขึ้นท้าวทั้งสี่ โดยพ่อหนานที่เชิญมาเป็นคนทำพิธี เมื่อทำพิธีเสร็จชาวบ้านจะช่วยกันชุดหลุม ผึ่งเสาเอกและเสาอื่น ๆ จากนั้นพ่อหนานจะทำพิธีหมอล้วน คือ นำกล้วย ๑ เครือ มะพร้าว ๑ ทะลาย หน่อกล้วย หน่ออ้อย หมากพลูหรือผูกติดไว้กับเสาเอกด้วยด้ายดิบ ๑๐๘ เส้น เป็นอันเสร็จพิธี ยกเสาเอก เมื่อเสร็จงานเจ้าของบ้านจะเลี้ยงอาหารเพื่อตอบแทนน้ำใจ เนื่องจากไม่มีการจ่ายค่าแรง เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่บ้าน แล้วก็มีดนตรีโหม่งมาขับกล่อมเพื่อความบันเทิง ปัจจุบันนี้ นิยมจ้างผู้รับเหมาจากเชียงใหม่มาสร้างบ้านให้แล้วเสร็จตามสัญญาจ้างเหมาสร้างบ้าน ดนตรีโหม่งก็หมดความจำเป็นไปด้วย แม้เวลาจะทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ที่เรียกว่า ขึ้นเฮือนใหม่ ก็ไปจ้างดนตรีลูกทุ่งมา แสดงแทนดนตรีโหม่ง...”

๕) แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี

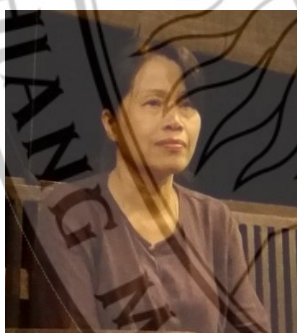
“...แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี ตอนนี้ผมยังคิดไม่ออกว่าจะทำอย่างไร แต่ผมมีแนวทางแก้ไขปัญหาทุกข์ร้อนของชาวไทลื้อ เริ่มจากผู้ใหญ่บ้านต้องทำตัวเป็นนักฟังที่ดี ยินดีรับฟังความคิดเห็นของลูกบ้านทุกคน เพื่อให้เข้าใจปัญหาสาเหตุของความเดือดร้อน และพยายามเข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของคนในหมู่บ้านแม่สาบเสมอ ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาทุกข์ร้อน ชาวบ้านจะรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อปรึกษาหารือและร่วมกันวางแผนเพื่อแก้ปัญหา เช่น กลุ่มสัมมาชีพบ้านแม่สาบ หมู่ที่ ๑ มีสมาชิกจำนวน ๓๐ คน ร่วมมือกัน ผลิตน้ำพริกปลาจัดจำหน่ายให้กับชุมชนเดือนละ ๑๐๐ กิโลกรัม กลุ่มผ้าทอไทลื้อ เพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาผ้าทอไทลื้อ ทำหน้าที่จัดสอนและฝึกอบรมให้เยาวชนและบุคคลทั่วไปที่สนใจนำไปใช้ประกอบอาชีพ มีชาวบ้านทางภาคอีสานและภาคใต้มาดูงานและเข้าฝึกอบรมทอผ้ามากกว่า ๒๐ รุ่น....”

“...สำหรับแนวทางและวิธีการพัฒนาเพื่อยกระดับความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดนตรี ศิลปหัตถกรรมและประเพณีชาติพันธุ์ไทลื้อ ซึ่งโดดเด่นด้วยภูมิปัญญาประสานความเชื่อและการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสู่คุณภาพการท่องเที่ยวสร้างเศรษฐกิจชุมชนบ้านแม่สาบให้สมดุลและยั่งยืน นั้น ควรเริ่มจากพลังของชุมชนบ้านแม่สาบที่ไม่ยอมจำนนต่อปัญหาหรืออุปสรรคที่กีดขวาง...”

“...เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อถูกละเลยและมีการสืบทอดให้เยาวชนคนรุ่นใหม่น้อยลง เช่น ภาษาพูด การแต่งกาย รวมทั้งประเพณีและวิถีชีวิตที่ดีงาม ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมใหม่ที่แพร่กระจายวัฒนธรรมตะวันตกให้กับเยาวชนไทลื้อ เราพบว่าลูกหลานของเราต้องการทำตัวให้เป็นคนทันสมัย ฟังและเล่นเครื่องดนตรีสากล นิยมร้องเพลงฮิตติดอันดับที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ และระบบอินเทอร์เน็ต หันหลังให้กับวัฒนธรรมไทลื้อที่ดูว่าไม่ทันสมัย เชื่องช้า ไม่น่าสนใจ วัฒนธรรมบริโภคนิยมคอยตอกย้ำ และกระตุ้นเตือนให้มนุษย์เกิดความต้องการวัตถุมากยิ่งขึ้น เช่น เสื้อผ้าการแต่งกายตามแฟชั่น ทรงผม การทำศัลยกรรมตกแต่งใบหน้า และทรงอก เลียนแบบดาราเกาหลี นักศึกษามหาวิทยาลัย ต้องไป

อาศัยอยู่ตามหอพัก ไม่สะดวกในการประกอบอาหารกินเอง จำเป็นต้องกินอาหารจานด่วนหรืออาหารขยะ คนทำงานนิยมผ่อนคลายความเครียดด้วยการดื่มสุราและสูบบุหรี่ในสถานเริงรมย์ที่มีดนตรีสากล ...”

“...วัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อจะฟื้นคืนชีพขึ้นมาได้ต้องอาศัยคนไทลื้อที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ถ้าเราไม่ทำแล้วใครจะทำ ผมในฐานะผู้ใหญ่บ้านจะพยายามหาแนวร่วมในการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี จุดแข็งอีกประการหนึ่งคือ คนหนุ่มสาวหลายกลุ่มได้ให้ความสนใจและร่วมมือที่จะฟื้นฟูวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว เป็นการสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชน จุดอ่อนของกลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี คือ ขาดงบประมาณในการขับเคลื่อน ซึ่งผมหวังว่าคงจะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสำนักงานวัฒนธรรมอำเภอสะเมิง อย่างไรก็ตาม ผมมีข่าวดี คือ นายกสมาคมไทลื้อแห่งประเทศไทย คุณลดาวัลล์ วงศ์ศรีวงศ์ ประกาศจะสืบสานตำนานไทลื้อสรุปว่าเป็นหน้าที่ของไทลื้อทุกคน ที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมไทลื้อให้ยั่งยืนโดยปีนี้ได้มอบให้นายกสมาคมไทลื้อบ้านแม่ฮอน มาติดต่อประสานงานและมอบเงินทุนให้ไทลื้อสะเมิง เป็นเจ้าภาพจัดงานสืบสานตำนานไทลื้อในช่วงปีใหม่ พ.ศ.๒๕๖๒ ซึ่งตรงกับเทศกาลสตอเบอรี่บานหวานฉ่ำของสะเมิง ...”



ชื่อ นางสาวทอง ปินทะนา

อายุ ๕๙ ปี

อาชีพ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านแม่สาบ

วุฒิทางการศึกษา ปริญญาตรี

รายได้ต่อเดือน ๒๕,๐๐๑ - ๓๕,๐๐๐

บาท

E-mail : Saithong.pin@gmail.com

๑) ประวัติความเป็นมาของบ้านแม่สาบ

“...ชาวไทลื้อเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มหนึ่ง ที่มีภาษาพูด ภาษาเขียน วัฒนธรรมประเพณี และประวัติศาสตร์ที่เป็นของตนเอง ชาวไทลื้อมีถิ่นฐานเป็นชาติพันธุ์เก่าแก่ อยู่ในแคว้นสิบสองปันนา ทางตอนใต้ของมณฑลยูนนานประเทศจีน มีบางกลุ่มได้อพยพลงมาอาศัยอยู่ทางตอนเหนือของประเทศลาว บางกลุ่มอาศัยอยู่ทางทิศตะวันออกของรัฐฉาน ในประเทศพม่า เรียกกลุ่มตนเองว่า ไทยอง และ

ทางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม ก็เรียกว่า ไทยวน อีกทั้งมีการสร้างบ้านเรือนกระจายตัวลงมาตามพื้นที่ลำนํ้าโขงทั้งสองฝากฝั่งในเขตพื้นที่ตามจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือของประเทศไทย...

“...การอพยพและการโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในประเทศ ต่าง ๆ ก็เพื่อเสาะแสวงหาแหล่งที่ทำมาหากิน การเข้ายึดพื้นที่จับจองปลูกเรือนสร้างบ้านจะพิจารณาจากสภาพดินและแหล่งน้ำเป็นสำคัญ ความจริงแล้วการย้ายถิ่นฐานของชาวไทลื้อมีหลายครั้ง หลายสมัย และหลายสาเหตุ เช่น การอพยพหนีภัยสงครามหรือเหตุผลทั้งถิ่นฐานเดิมเนื่องจากโรคภัยไข้เจ็บระบาดทำให้คนล้มหายตายจากไปจำนวนมาก ชาวไทลื้อมีขนบธรรมเนียมประเพณีภาษาพูดและเขียนมาจากภาษากลุ่มไตและกลุ่มมอญ และมีวัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรืองสืบทอดต่อกันมายาวนานหลายร้อยปี อีกทั้งยังสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับวัฒนธรรมอื่นได้อย่างเกื้อกูลและไม่สูญเสียวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเองด้วย...”

“...ความหมายของคำว่า “ สะเมิง ” ไม่มีบรรจุไว้ในพจนานุกรมแต่ในคำว่า “ เมิง ” มีอยู่ในภาษาพูดของชาวไทลื้อ เช่น ฟ่าเมิง แปลว่า รุ่งอรุณในยามเช้าพระอาทิตย์กำลังจะโผล่พ้นขอบฟ้าจึงมีแสงสว่างจับอยู่ตามขอบฟ้า นอกจากนี้คำว่า “ สะเมิง ” ยังปรากฏให้เห็นในชื่อของ “ แม่น้ำสะเมิง ” และในตำนานเรื่องเล่าพระเจ้าเลียบโลก กล่าวถึงอาการที่พระพุทธเจ้าได้ล้างมือลงในแม่น้ำ คือ “ สะเมือ ” แม่น้ำสะเมิงจึงเป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์เนื่องจากพระพุทธเจ้าล้างมือลงในแม่น้ำนี้...”

“...จากตำนานเรื่องเล่าว่า มีกวางทองคำ ได้หนีการไล่ล่าของพรานและหมาไล่เนื้อกลุ่มหนึ่งจากตอนใต้ของป่าดอยสุเทพ ข้ามป่าเขามาทางทิศตะวันตก และได้มาหยุดวนเวียนให้พรานได้เห็นตัวอยู่ที่หนองน้ำในพื้นที่บ้านแม่สาบเป็นเวลานาน กวางที่มีเขาและขนสีทอง มีสาบเมิน หมายถึง มีกลิ่นสาบนาน หมาไล่เนื้อ ได้กลิ่นสาบของกวางทองคำ ก็ไม่ยอมจากไปโดยง่ายซึ่งคำไทลื้อใช้คำว่า สาบเมิน และเป็นชื่อของบ้านแม่สาบในปัจจุบัน

๒) วิถีชีวิตของชาวไทลื้อบ้านแม่สาบ

“...เทศบาลตำบลสะเมิงใต้ มีจำนวน ๑๑ หมู่บ้าน บ้านแม่สาบเป็นหมู่ที่ ๑ เป็นชุมชนที่มีไทลื้อจำนวนมากที่สุดในอำเภอสะเมิง เส้นทางเข้าสู่สะเมิงมีเฉพาะทางรถยนต์ สามารถเดินทางเข้าและออกได้สองเส้นทาง คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๙๐๖ สะเมิง – แม่ริม ระยะทาง ๔๙ กิโลเมตร และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๒๖๙ สะเมิง – หางดง ระยะทาง ๕๐ กิโลเมตร สภาพสังคมของอำเภอสะเมิง มีหลากหลายชนเผ่า เช่น ไทลื้อและชาวพื้นเมืองเหนือ คิดเป็นร้อยละ ๕๒ ชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง (ปะกาเกอญอ) ร้อยละ ๒๔ ชาวเขาเผ่าม้ง ร้อยละ ๑๗ และชาวเขาเผ่าลีซอ ร้อยละ ๗

“...หลังจากเวลาผ่านไปหลายยุคสมัย สันนิษฐานว่า ไทลื้อได้อยู่ที่บ้านแม่สาบไม่น้อยกว่า ๔๐๐ ปี เพราะว่ามีต้นขนุนขนาดใหญ่ อายุมากกว่า ๔๐๐ ปี ปลูกอยู่ฝั่งตรงข้ามหน้าวัดแม่สาบเหนือ ยุคปัจจุบันกระแสสังคมเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วทำให้ชีวิตของคนไทลื้อเปลี่ยนแปลงไปด้วย ปัจจุบันชาว ไทลื้อมีวิถีชีวิตที่คล้ายกับสังคมเมืองมากขึ้น เงินเข้ามามีบทบาทสำคัญ เครื่องอำนวยความสะดวก

สะดวก เช่น รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถไถนา เครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยา พัดลม ตู้เย็น ทีวี วิทยุ หม้อหุงข้าวไฟฟ้า กลายมาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกครัวเรือน ถ้าหากครอบครัวใดไม่มีวัตถุยอดนิยมเหล่านี้จะถือว่าล้าสมัยเป็นคนไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต...”

“...ในถนนชุมชนไทลื้อจะเห็นเด็กวัยรุ่นบ้าง แต่ถ้าเป็นคนหนุ่มสาวในวัยแรงงานจะไม่อยู่ในหมู่บ้าน เนื่องจากสภาพฐานะทางเศรษฐกิจไทลื้อค่อนข้างดี และมีความนิยมที่จะให้ลูกได้เรียนให้จบปริญญาตรีเพื่อรับราชการเป็นเจ้าคนนายคน คนหนุ่มสาวเมื่อเรียนจบแล้วไม่ยากกลับมาทำนา ส่วนใหญ่จะรับจ้างทำงานในตัวเมือง ในชุมชนจึงมีแต่ผู้สูงอายุอยู่เฝ้าบ้านกับหมาและแมว

๓) สภาพปัญหาและสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย

“...สภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมไทลื้อ มีปัจจัยภายในมาจากการเปลี่ยนแปลงประเพณี ความเชื่อ สิ่งแวดล้อมในชุมชน อาหารการกิน การแต่งกาย และการต้อนรับ การเพิ่มของประชากรและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป สำหรับปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดปัญหามาจากการยอมรับวัฒนธรรมจากภายนอก โดยเฉพาะวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมบริโภคนิยม วัฒนธรรมทั้งสองเป็นวัฒนธรรมที่สวนทางกับวัฒนธรรมเดิม เป็นวัฒนธรรมแบบซับซ้อนและลุ่มลึก ภูมิปัญญาแต่เดิมจะเป็นทางลัดสั้นตรงและประหยัดเวลา แต่ต้องเสี่ยงภัยมากเมื่อเกิดอุบัติเหตุ เฉี่ยวชนกับรถยนต์คันอื่น เราเป็นคนทำผิดกฎหมายอย่างเห็นได้ชัด ทดลองเปรียบเทียบวัฒนธรรมกับเศรษฐกิจ พบว่า เศรษฐกิจหลักคือ เศรษฐกิจระบบทุนนิยม เศรษฐกิจไทยเป็นเศรษฐกิจสวนกระแสทุนนิยม คือ เป็นเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีประเพณีความเชื่อในการใช้ชีวิตเอื้ออาทรว่า “เก็บผักใส่ซ้า เก็บปลาตากแห้ง มีแกงฮั้วแบ่งปัน” แต่เศรษฐกิจระบบทุนนิยมสอนให้คนมีความเชื่อว่า คนฉลาดกว่า รวยกว่า จะอยู่รอดได้ คนอ่อนแอต้องปล่อยให้ตายไป การเมือง การศึกษา ค่านิยม แฟชั่นการแต่งกาย การบริโภค ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี โดยรับอิทธิพลผ่านสื่อโฆษณาและการเคลื่อนย้ายฐานการผลิต การแย่งชิงแรงงานและปัจจัยการผลิตของชาติตะวันตก เด็กไทลื้อรุ่นใหม่เมื่อเติบโตเป็นวัยแรงงานจึงเลือกทางเดินใหม่เข้าสู่โมดูลอุตสาหกรรม หันหลังให้นาข้าวของพ่อแม่ วัฒนธรรมตะวันตกจึงเป็นสิ่งที่คนไทยยอมรับเป็นมรดกได้อย่างเต็มใจโดยไม่รู้ตัวว่ากำลังกินยาพิษ.”

๔) สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี

“...สภาพการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเริ่มต้นตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๐๐ เมื่อรัฐบาลประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เริ่มต้นด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานจากชุมชนเมืองจังหวัดเชียงใหม่ แล้วขยายออกไปยังอำเภอต่าง ๆ ไปสู่ชุมชนในชนบท การเปลี่ยนแปลงดำเนินไปอย่างรวดเร็วเริ่มจากพุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นมา ความเจริญได้นำวัฒนธรรมและประเพณีตะวันตกเข้ามาในท้องถิ่น เด็กและเยาวชนเป็นผ้าขาวที่ซึมซับได้เร็ว จึงยอมรับยึดถือเอาวัฒนธรรมตะวันตกได้ง่ายที่สุด อีกทั้งมีแรงกระตุ้นจากโรงเรียนที่ครูอาจารย์ได้ถูกจ้างสมองให้เห็นดีเห็นงามกับวิถีชีวิตตะวันตก ครูจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรีมากที่สุด การสอนดนตรีในโรงเรียนเป็นอีก

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความชื่นชมดนตรีสากล มากกว่าการขับลื้อ ปัจจัยภายในที่เป็นจุดอ่อนของดนตรีไทยลื้อ คือ นักดนตรีและนักขับลื้อที่มีชีวิตหลงเหลืออยู่ มีจำนวนน้อยไม่เกิน ๑๐ คน ยิ่งนานวันนักดนตรีและนักขับลื้อจะล้มหายตายจากไป จำนวนจะยิ่งน้อยลงไปอีก และถ้าไม่สามารถสืบทอดให้คนรุ่นต่อไปได้ อนาคตข้างหน้า ดนตรีไทยลื้อ อาจเป็นเพียงตำนานเล่าให้ลูกหลานได้ฟัง เหมือนทุกวันที่เราเล่าเรื่องไดโนเสาร์ที่สูญพันธุ์ไปแล้วให้ลูกหลานฟัง...”

๕) แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี

“.....แนวทางการฟื้นฟูข้อแรกคงต้องเริ่มที่โรงเรียน สอนเด็กให้พูดไทยลื้อวันละคำ ถ้าภาษาพูดแข็งแรง พูดได้ ฟังรู้เรื่องลึกซึ้ง การฟังและการร้องคงไม่ยาก ข้อสองคงต้องหากลุ่มคนที่มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดเมืองนอน ห่วงแหนวัฒนธรรมดนตรี และเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรม มารวมตัวกันเพื่อหาหนทางแก้ไขหรือจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ต่อไป ข้อสามคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสนับสนุนงบประมาณให้ชุมชนฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว ข้อสาม ต้องเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการประยุกต์ทักษะความรู้ ความสามารถในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ



ชื่อ นางเมืองใจ พิมสารี

อายุ ๘๖ ปี

อาชีพ นักขับลื้อ

วุฒิทางการศึกษา ประถมศึกษา

รายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท

โทร. ๐๖๒-๔๙๖๑๙๗๐

๑) ประวัติความเป็นมาของบ้านแม่สาบ

“...ยายเกิดปีวอกหรือ ปีลิง จำวันเกิดไม่ได้ชัด แต่จำได้ว่าปี พ.ศ.๒๔๗๕ ถ้านับถึงวันนี้อายุ ๘๖ ปี ยายแต่งงานตอนอายุ ๒๐ ปี มีลูกคนแรกเป็นผู้หญิง เกิดปี พ.ศ.๒๔๙๖ คนนี้เป็นสาวแกล้มยอมแต่งงาน อยู่ดูแลยายมาตลอด ยายมีลูกทั้งหมด ๖ คน จำง่าย ๆ คือ ผู้ชายสามคน ผู้หญิงสามคน ได้ลูกได้หัวได้เมียไปอยู่ทางใต้กันทุกคนเลย นาน ๆ จะกลับมาหายายซักครั้ง ยายจำความได้ว่า ตอนเด็กเข้าโรงเรียนประถมบ้านแม่สาบ โรงเรียนอยู่ในวัดแม่สาบเหนือได้เรียนจนจบประถมศึกษาก็ออกมาช่วยพ่อแม่ทำนา ทำกระเทียม พ่อแม่เล่าให้ฟังว่าตอนยายเกิดนั้น รัชกาลที่ ๗ พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไปอยู่ต่างประเทศแล้ว รัชกาลที่ ๘ กลับมาจากต่างประเทศ มาเป็นพระเจ้าอยู่หัวแทน ไม่เคยเห็นตัวจริงแต่เคยเห็นรูปท่านในแบบค์บาท พ่อแม่ของยายเล่าให้ฟังว่า รัชกาลที่ ๘ ท่านสวยเหลือเกิน ท่านเป็นพี่ชายของรัชกาลที่ ๙...”

“...ยายเกิดมาไม่เคยไปกรุงเทพเลย พ่อแม่ปู่ย่าตายายก็ไม่มีใครเคยไปกรุงเทพเหมือนกัน เพราะว่าไม่มีถนน ถนนเพิ่งจะมีตอน ปีพ.ศ.๒๕๐๑ ประมาณนี้จำได้ไม่ชัดเจนนัก จำได้ว่าลูกสาวคนโต อายุได้ ๔ หรือ ๕ ขวบ ยายพาลูกไปหาหมอที่อำเภอ ...”

“...บ้านแม่สาบได้ชื่อว่าบ้านแม่สาบ มาจากคำว่า สามเมือง หมายถึงคนสามตระกูลมาจาก สามเมือง เป็นพวกกะเหรี่ยงกับไทลื้อมาอยู่ด้วยกัน คนไทลื้อมาจากเมืองสิบสองปันทา พวกกะเหรี่ยง มาจากเมืองพม่า และพวกม้งมาจากไหนก็จำไม่ได้สงสัยมาจากจีน มาตั้งบ้านเรือนอยู่ด้วยกัน ต่อมา พวกกะเหรี่ยงก็ย้ายไปอยู่บนดอยบนเขา พวกนี้ไม่ชอบที่ราบ ชอบอยู่กับต้นไม้ใหญ่ คนม้งก็ไปอยู่ตาม ดอยชอบปลูกข้าวโพด ยายก็อยู่บ้านแม่สาบมาตลอดไม่เคยย้ายไปไหน ลูกจะพาไปเที่ยวเชียงใหม่ ยาย ก็ไม่ไป เพราะนั่งรถยนต์ไม่ได้มันเวียนหัว...”

๒) วิถีชีวิตของชาวไทยลื้อบ้านแม่สาบ

“...ยายทำนา ปลูกผักไว้กิน กินน้ำพริก กินปลาแต่ไม่ชอบกินเนื้อ อาบน้ำบ่อ ไปทำบุญที่วัด ชอบฟังขับลื้อ ได้เรียนจากวิธีการขับจากยายป็นเมื่อตอนอายุ ๑๕ ปี ตอนมีลูกสาวคนโตยายยังรับจ้าง ขับลื้อ ร่วมกับหนานอินเป็นคนเป่าปี่ เพื่อนบ้านคนอื่น ๆ บางคนก็ทอผ้า ยายก็ทอผ้า ผ้าทอพวกนี้ยาย มีเอาไว้ขาย ถ้าชอบยายก็จะขายให้...”

“...เวลาเจ็บป่วยก็ซื้อยาจากร้านขายยามากินเอง ไม่ชอบไปโรงพยาบาล บางครั้งก็กินยา สมุนไพร ตอนนั้นก็ป่วยด้วยโรคความดัน หมอบอกว่าให้ควบคุมน้ำหนัก ห้ามกินข้าวเหนียวมาก ให้กินแต่น้ำพริกกับผักต้ม ห้ามกินของเค็ม ลีนยายไม่รู้รส เค็มแล้ว ของหวานก็ไม่ได้กิน บางทีก็กินมาเป็นซอง มีเทศกาลงานวัดก็ได้กินขนมบ้าง แต่ไม่บ่อยนัก...”

๓) สภาพปัญหาและสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย

“...วัฒนธรรมไทลื้อที่ว่าสูญหายหมายถึงดนตรีการขับลื้อ ยายคิดว่า ยังไม่หายนะ ยังมีคนขับ ลื้อได้อีกหลายคน แต่ทุกคนก็แก่เหมือนยาย ผู้ชายก็มีผู้หญิงก็มี วันนี้นักยังขับลื้อได้บ้างแต่ไม่ได้ขับลื้อ นานแล้ว จึงลืมนี้อธิบายไปบ้าง ยายจำเนื้อเพลงไม่ได้มากนัก ยายอ่านหนังสือได้ แต่เขียนหนังสือไม่ได้ เร็วนัก เขียนไม่สวยแล้ว มือมันแข็ง ถ้าเขียนคำร้องมาให้ยาย ยายจะขับลื้อ หรือ ขับฮ้ำให้ฟังเดี๋ยวจะ ร้องให้ฟังนะ ...”

“...วัฒนธรรมดนตรีที่ว่าเปลี่ยนคงเป็นเพราะเวลาเปลี่ยนไป คนเลิกนิยมฟังขับลื้อ คนร้องก็มี น้อย คนเป่าปี่ก็มีน้อย คนจะมาเรียนต่อก็หายาก เพราะต้องตั้งใจฝึกกันอย่างมาก ยายเรียนมาตั้งแต่ อายุ ๑๕ ปี ก็ร้องเล่นต่อมาอีกหลายปี หลังจากมีลูกสาวคนแรกแล้ว จึงได้โอกาสยึดเป็นอาชีพ บางครั้งก็ไม่ได้เงินทองมากนักแต่ยายอยากร้องมากกว่า มาตอนหลังนี้มีโอกาสไปงานน้อยลง อาจเป็น เพราะเศรษฐกิจไม่ดี คนไม่มีเงินจ้าง สงสัยว่าคนไปทำบุญน้อยลงด้วย งานวัดก็ไม่จ้างคนขับลื้อ งานขึ้น บ้านใหม่ ก็มีน้อย นานหลายปีจะมีบ้านใหม่ซักหลัง วัฒนธรรมการกิน การแต่งกายก็เปลี่ยนไปด้วย ไม่

รู้เพราะอะไร ยายก็ทำตามเขาไป ตอนนั้นก็มิชุดไถลื้อใส่ไปวัดเพียงสองสามชุดเท่านั้น ชักบ่ยก็ไม่ได้สิมันชืดจางเร็ว...”

๔) สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี

“...การเปลี่ยนแปลงที่จะพูดนี้อยากพูดว่า คนไถลื้อนิยมจ้างดนตรีจากนอกหมู่บ้านมาแสดง งานวัดก็มีเพลงซอพื้นบ้านล้านนาแสดงแทน งานศพก็มีวงปาด (ปี่พาทย์) คนภายนอกมาแสดงพวกเราก็ดมโอกาส งานแต่งก็มีวงดนตรีลูกทุ่งมาวงใหญ่ มีคนมาเต้นกันเต็มเวที สนุกดีกว่าฟังซอ...”

๕) แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี

“... จะให้คนกลับมาฟังซอก็คืนะ มันเป็นสมบัติติดตัวมาจากพ่อแม่ ยายได้ยินมาว่า ในสิบสองปีคนไถลื้อเสียเงินไปกับการซอ มีเพื่อนรำด้วย เขาว่าสวยงามมาก ที่บ้านก็มีทีวีดูแต่ไม่เคยเห็นข่าวเลย ในวิทยุก็ไม่มีเพลงไถลื้อ ถ้าจะให้กลับคืนมา ต้องหาคนร้อง คนเป่าปี่ให้เพิ่มจำนวนมากขึ้น เด็กนักเรียนก็ต้องสนใจเรียนดนตรีไถลื้อด้วย วัดก็ต้องให้ไถลื้อได้แสดงในงานตานก๋วยสลาก งานปีใหม่เมือง งานบุญบั้งไฟและงานกองไหลว คนได้ฟังบ่ย ๆ อาจกลับมาชอบอีกได้...”



ชื่อ กิตติพิชญ์ สารูเม

อายุ ๓๘ ปี

อาชีพ นักดนตรีไถลื้อ

วุฒิทางการศึกษา ปริญญาตรี

รายได้ต่อเดือน ๑๕,๐๐๐ -๒๕,๐๐๐บาท

โทร. ๐๙๔-๖๓๔๗๙๓๑

๑) ประวัติความเป็นมาของบ้านแม่สาบ

“...ความเป็นมาของตำบลแม่สาบ จากการบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ที่อาศัยอยู่ในตำบลเล่าว่า ตำบลแม่สาบซึ่งมีเทือกเขาสลับซับซ้อน และเทือกเขาหนึ่งชื่อว่า “ขุนสาบ” เป็นต้นน้ำแม่สาบซึ่งถือว่าเป็นสายเลือดใหญ่ของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในตำบลนั้น เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณแม่น้ำสายนี้จึงถือเอาชื่อ “แม่สาบ” ซึ่งเป็นชื่อแม่น้ำเป็นชื่อของตำบลตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

“...พื้นที่บ้านแม่สาบ หมู่ที่ ๑ เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ จำนวน ๑๑,๒๕๐ ไร่ เป็นที่อยู่อาศัย ๔๐๐ ไร่ เป็นที่ดินเพาะปลูก ๑,๒๐๐ ไร่ ที่ดินทำกิน ๕,๐๐๐ ไร่ ที่ดินป่านุรักษ์ ๔,๕๐๐ ไร่ ชาวไถลื้อรุ่นแรกที่อยู่พพเข้ามาอยู่ที่ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ที่บ้านเมืองหลวง ตำบลหลวงเหนือ อำเภอต๋อย สะเก็ด รวพพทศตวรรษที่ ๑๘ ในสมัยพระเจ้าสามฝั่งแกนซึ่งต่อมาได้เป็นกษัตริย์ปกครองเมืองเชียงใหม่ลำดับที่ ๘ ส่วนการอพยพในครั้งนี้ต่อมาได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านแม่สาบ อำเภอสะเมิงจึงชื่อ

ได้ว่า ไทลื้อบ้านแม่สาบก่อตั้งขึ้นมาเป็นระยะเวลาประมาณ ๒๐๐ ปี และตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอสะเมิง ประมาณ ๕ กิโลเมตร ตามถนนสาย รพช.เชียงใหม่ – วัดจันทร์ อำเภอสะเมิง มีระยะทางห่างจากเชียงใหม่ประมาณ ๔๕ กิโลเมตร ...”

“...บ้านแม่สาบมีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาอยู่ในเขตป่าสงวน ที่อยู่อาศัยเป็นที่ราบระหว่างภูเขา มีภูเขาล้อมรอบ มีแม่น้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำแม่สาบ และแม่น้ำแม่ขาน อาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านกองขากน้อย ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านทรายมูล บ้านแม่ลานคำ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านน้ำริน บ้านศาลา ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านแม่ขาน บ้านป่าคา อาชีพหลัก ทำสวน ทำนา อาชีพเสริม รับจ้าง จำนวนครัวเรือน ๓๔๓ ครัวเรือน ประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้ง ๗๖๘ คน เป็นเพศชาย ๔๐๘ เพศหญิง ๓๖๐ คน

“...ประวัติความเป็นมาของแม่สาบในด้านการตั้งชื่อหมู่บ้านก็มีหลายตำนานแต่ที่ฟังบ่อย ๆ ก็คงหนีไม่พ้นเรื่องกวางทองคำกับหมาไล่เนื้อของพรานป่า คำว่าแม่สาบ มาจากความหมายของว่า “สาบ” ที่แปลว่า ไก่ลั่น กลิ่นที่ว่ามีได้หมายความว่าความเจาจะงไปว่า กลิ่นหอมหรือกลิ่นเหม็น แต่ตั้งชื่อจากเรื่องราวที่หมาไล่เนื้อ ได้สาบ ของกวางทอง อยู่ในบริเวณพื้นที่หมู่บ้านแม่สาบเป็นเวลานาน ก็ยกเป็นตำนานผูกเรื่องเล่าต่อกันมา ...”

๒) วิถีชีวิตของชาวไทยลื้อบ้านแม่สาบ

“...ชาวไทยลื้อมีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกับชาวไทยหรือชนเผ่าอื่นในภูมิภาคทางเหนือ คือมีการสร้างบ้านเรือนเป็นบ้านไม้ มีใต้ถุนสูง มีครัวโพนบ้าน ใต้ถุนเลี้ยงสัตว์ แต่ในปัจจุบันวิถีชีวิตได้เปลี่ยนไป การสร้างบ้านเรือนก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย เรือนที่ยังคงสภาพเป็นเรือนไม้แบบเดิมสถาปัตยกรรมแบบไทลื้อผสมล้านน่ายังพอจะมีให้เห็นบ้าง คือ บ้านเลขที่ ๔๐ หมู่ที่ ๑ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๐๐ สร้างด้วยไม้สักทอง หลังคามุงด้วยดินขอ ปัจจุบันเหลืออยู่เพียงหลังเดียวในหมู่บ้าน สภาพบ้านหลังดังกล่าวได้ถูกดูแลเป็นอย่างดีจากเพื่อน้องคำปัน สิงห์ทอง ซึ่งเป็นลูกชายพ่อหนานสิงห์คำ สิงห์ทองและแม่ก่องคำ สิงห์ทอง...”

“...ชาวไทยลื้อส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัด นิยมสร้างวัดในชุมชนต่าง ๆ แทบทุกชุมชนของชาวไทยลื้อ ทั้งยังตกแต่งด้วยศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์งดงาม มีการบูรณะ ซ่อมแซมให้คงสภาพดีอยู่เสมอ ซึ่งปัจจุบันเหลืออยู่เพียงบางแห่ง เช่น วิหารวัดแม่สาบเหนือ วิหารวัดแม่สาบใต้ เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทลื้อ...”

“...ศิลปะที่โดดเด่นของชาวไทยลื้อได้แก่งานผ้าทอไทลื้อนิยมใช้ผ้าฝ้าย บางสมัยนิยมใช้เส้นไหมจากต่างถิ่นทออลวดลายที่เรียกว่า “ลายเกาะ” ด้วยเทคนิคการล้วง ซึ่งปัจจุบันนิยมเรียกว่า ลายน้ำไหล มีการพันฟูและถักทอหัตถ์ศิลปการทอผ้าแบบไทลื้อในหลายชุมชนของภาคเหนือในปัจจุบัน...”

“...ผู้ชายไทลื้อส่วนใหญ่จะนิยมสวมเสื้อขาวแขนยาว สวมทับด้วยเสื้อกั๊กปกอลวดลายด้วยเลื่อม เรียกว่า “เสื้อปา” สวมกางเกงหม้อฮ่อมขายาวต่อหัวกางเกงด้วยผ้าสีขาว เรียกว่า “เตี่ยวหัว

ขาว” นิยมโพศีระชะ (เคียนหัว) ด้วยผ้าสีขาว สีชมพู ส่วนหญิงไทลื้อนิยมสวมเสื้อปิด (เป็นเสื้อที่ไม่มีกระดุมแต่سابเสื้อจะป้ายเฉียงมาผูกไว้ที่เอวด้านข้าง) นุ่งซิ่นดำลื้อ สะพายกระเป๋ายาม (ถุงย่าม) และนิยมโพศีระชะด้วยผ้าสีขาวหรือสีชมพู

๓) สภาพปัญหาและสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย

“...ดนตรีพื้นบ้านมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารระหว่างสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์กับมนุษย์ และการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับสังคมมนุษย์ เป็นการบอกกล่าวเพื่อแสดงความรู้สึกเคารพรัก การให้เกียรติ การยอมรับนับถือ นอกจากนั้นยังเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อทางศาสนา ๓ ประการ เช่น

๑) การเช่นสรวง บูชา หรือทำบุญอุทิศให้วิญญาณที่ล่วงลับ ต้องใช้ดนตรีเป็นสื่อติดต่อกับวิญญาณที่มองไม่เห็น จำต้องไม่ได้แต่รู้สึกว่ามีอยู่รอบ ๆ ตัวเรา

๒) การกินเลี้ยงแสดงความสามัคคีของหมู่คณะ ต้องใช้การแสดงฟ้อนรำและมิดนตรีประกอบ

๓) การละเล่นรื่นเริงบันเทิงใจ ทั้งในพิธีกรรมและชีวิตประจำวันดนตรีจะเพิ่มความสุขสนุกสนาน ส่วนประกอบทั้งสามประการนี้ มีความสัมพันธ์กันจนไม่อาจแยกออกจากกันได้ จึงพบได้ว่าการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อ จึงเป็นกระเจงเงาะสะท้อนค่านิยมและทัศนคติที่มีต่อการละเล่นและพิธีกรรมในสังคมของคนไทลื้อ ชาวบ้านใช้การเล่นเพลงเพื่อพักผ่อน คลายความเหน็ดเหนื่อยจากงานประจำวัน คนมีความสุขสามารถสนุกกับการทำงาน อีกทั้งยังสร้างความสามัคคีในชุมชน คนขับลื้อจึงมีบทบาทเหมือนกับกรมประชาสัมพันธ์ของสังคมไทลื้อ...”

“...สาเหตุที่ดนตรีไทลื้อสูญหาย คือ วัฒนธรรมบริโภคนิยม ทำให้คนบูชาเงินเป็นพระเจ้า เงินซื้อได้ทุกอย่าง มีคำกล่าวติดตลกว่า อำนาจของวัฒนธรรมบริโภคนิยมนั้นรุนแรงมาก เพราะทำให้ประเพณีความเชื่อเดิมที่ว่าอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติจะบันดาลความสุขใจให้เรา ผีปู่ย่าจะคอยช่วยเหลือเราความเชื่อในผีหมดความหมายลงไปที่นั่นที่ ปัจจุบันคนส่วนใหญ่เชื่อเรื่องอำนาจเงินตรามากกว่าอำนาจของผี เพราะว่า อำนาจเงินตรานั้นเห็นผลเร็วกว่าอำนาจผี มีคำกลอนที่กล่าวว่า “เงินมีอำนาจเกาะหัวใจ เงินตกใส่หิน หินอ้า ตกใส่หญ้า หญ้าก็ตาย ตกโดนควาย เหลือแต่หนังกับเขา ตกมาโดนหัวเรา จะมั่งคั่งร่ำรวย” ความร่ำรวยนี้แหละเป็นยาวิเศษ สร้างประเทศชาติให้มั่นคง ประชาคนมั่งคั่ง ธนาการออกข่าวทุกวัน ถ้าไม่มีสตางค์ให้ไปกู้ธนาคารเพราะเรามีที่ดินเป็นหลักค้ำประกัน คนไทลื้อหลายครอบครัวจึงถูกธนาคารยึดบ้านและที่ดินไปขายทอดตลาดให้นายทุนเพราะไม่มีปัญญาส่งเงินกู้คืนธนาคาร...”

“...วัฒนธรรม กฎหมายประเพณี ความเชื่อ บทบัญญัติทางจริยธรรมของชาติพันธุ์ ตลอดจนวิธีคิดเพื่อแก้ปัญหาชีวิตของคนรุ่นใหม่ได้เปลี่ยนไปแล้ว ความยากจนเดินเข้าประตูหน้าบ้าน วัฒนธรรมประเพณีไทลื้อก็บินหนีออกทางหน้าต่าง ถ้าปากท้องหิวโหย คนก็ไม่จิตใจจะฟังเพลงไทลื้อ...”

๔) สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี

“...สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อบ้านแม่สาบ ได้ผ่านการพัฒนาการมา ๕ ยุค คือ ๑) ยุคตั้งถิ่นฐานเป็นสังคมเผ่าที่ตัดขาดจากโลกภายนอกดนตรีไทลื้อคือเครื่องมือประสานสามัคคี ๒) ยุคสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นยุคที่ดนตรีไทลื้อคือเครื่องมือปลอบใจให้ชีวิตมีความหวังมีพลังต่อสู้ต่อไป ๓) ยุคหลังสงครามโลก การเมืองเข้ามาแทรกแซงวัฒนธรรมและกฎหมายของชาติพันธุ์ไทลื้อช่วงนี้บทบาทของดนตรีไทลื้อเริ่มลดลง ๔) ยุคเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณีไทลื้อด้านความเชื่อและการแต่งกาย เนื่องจากอำนาจรัฐเป็นพระเจ้าที่ทุกคนต้องให้ความเคารพ การปกครองเป็นแบบลูกบ้านควรเชื่อฟังพ่อบ้าน ๕) ยุคปัจจุบันคือยุคดิจิทัลเป็นยุคสังคมก้มหน้า ทุกคนมีโลกส่วนตัว และมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น เป็นยุคที่ทหารออกมาคุมอำนาจนักการเมืองรัฐบาลใช้มาตรา ๔๔ เดือนให้ประชาชนอยู่ในความสงบห้ามต่อต้านรัฐบาล ถ้าทำตัวดีอีกไม่นานทหารจะคืนความสุขให้ประชาชน...”

“...กล่าวโดยสรุปได้ว่า ยุคปัจจุบันนี้ชุมชนไทลื้อมีความพยายามในการปรับตัวให้สอดคล้องกับกระแสโลกที่มีระบบสื่อสารแบบไร้พรหมแดน ใช้ภูมิปัญญาที่ได้สืบทอดมาจากโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย เพื่อรับใช้ระบบทุนนิยม ระบบที่ทำให้เราเชื่อว่าการศึกษาคือเป็นการลงทุนที่ดีที่สุด คุ่มค่าที่สุด มีการศึกษาคือย่อมมีโอกาสดีที่จะได้เป็นข้าราชการ ไม่มีปริญญาไม่มีสิทธิ ต้องกลับไปทำนา .”

“...แต่ทั้งนี้ผู้คนในชุมชนยังคงอนุรักษ์สิ่งที่เป็ นอัตลักษณ์ของไทลื้อให้มีความคงอยู่ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เกิดความรู้สึกตระหนักถึงความสำคัญ รู้สึกหวงแหน และมีทัศนคติที่ดีต่อคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น อีกทั้งยังเป็นชุมชนที่มีศักยภาพสามารถนำเสนอข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวให้กับบุคคล หน่วยงาน ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ ได้รับข้อมูลที่น่าสนใจและถูกต้องได้...

“...อย่างไรก็ตามถ้าวัฒนธรรมดนตรีและประเพณีอันดีงามของไทลื้อเป็นสิ่งที่มีความค่าและคุณประโยชน์แท้จริง คนไทลื้อคงมีปัญญาเพียงพอที่จะเห็นความสำคัญในการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อให้เป็นมรดกตกทอดต่อลูกหลานต่อไป”

๕) แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี

“...แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อประการแรก คือ การพิจารณาเรื่องแนวทางการแก้ปัญหาพื้นฐานสำหรับการเรียนการสอนดนตรีไทยและดนตรีพื้นบ้านในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ คือ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร หรือครูผู้สอน และขาดงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องดนตรีไทย และเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่จะใช้สำหรับฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีในโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับอำเภอ...”

“...เป็นโอกาสดีของโรงเรียนสะเมิงพิทยาคม และกลุ่มนักดนตรีพื้นเมืองบ้านแม่สาบ เพราะว่า กองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดทำโครงการอบรมพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนดนตรีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๐ ขึ้น โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนในสาระศิลปะประกอบด้วย วิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและ

มัธยมศึกษา และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอาชีพเป็นนักดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งต้องทำการสอนวิชาดนตรี แต่ไม่มีวุฒิการศึกษาโดยตรงด้านดนตรี โดยกองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม ได้จัดให้ครูผู้สอนและนักดนตรีไทยที่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๓๖ คน เข้ารับการอบรม จากท่านวิทยากรที่มาร่วมถ่ายทอดประสบการณ์ หลักการสอนที่ถูกต้อง เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการสอนดนตรีไทย สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนในโรงเรียนที่ตนเองสังกัด เพื่อตอบสนองความต้องการในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านดนตรีไทยและดนตรีพื้นบ้านของสถานศึกษาอย่างแท้จริง ในการนี้โรงเรียนสะเมิงพิทยาคมได้ส่งอาจารย์อุดมศักดิ์ สิมะวงศ์ ครูผู้สอนวิชาดนตรีสากล และนายกิตติพิชญ์ สารูเม นักดนตรีไทยซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเดินทางไปร่วมรับการอบรมด้วย ...

“...แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีไทยอีกประการหนึ่ง คือ แนวคิดเรื่องการจัดตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนสะเมิงพิทยาคมและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสะเมิง สิ่งที่ต้องการเสนอให้ทำต่อไปคือ ควรจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนอาชีพนักดนตรี นักร้อง และนักแสดงดนตรีไทยและควรขอรับการช่วยเหลือด้านครูผู้สอนดนตรีไทยจาก กลุ่มไทลื้อจังหวัดพะเยาเพราะมีศักยภาพและความพร้อมที่จะสอนให้นักเรียนและผู้สนใจสามารถเล่นดนตรี ชับร้อง ฟ้อนรำได้เป็นอย่างดี...”



ชื่อ นายอุดมศักดิ์ สิมะวงศ์
อายุ ๒๖ ปี
อาชีพ อาจารย์สอนดนตรีไทย
วุฒิทางการศึกษาปริญญาตรี
รายได้ต่อเดือน ๑๕,๐๐๐ บาท
โทร. ๐๘๒-๑๘๑๑๓๔

๑.ประวัติความเป็นมาของบ้านแม่สาบ

“...ในจำนวนกลุ่มคนที่เรียกตนเองว่า ไทนั้น มีประวัติศาสตร์และวิถีการดำเนินชีวิตอยู่ในดินแดนแถบเอเชียบูรพามาเนิ่นนาน อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มคน “ไท” เป็นชาติพันธุ์ที่เก่าแก่ที่สุดกลุ่มหนึ่งของโลกก็ได้ ด้วยชนกลุ่มนี้มีลักษณะที่พิเศษทั้งการดำเนินชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมรวมถึงภาษาที่เป็นเอกลักษณ์...”

“...ในอดีตชนชาติไท แบ่งแยกตัวเองออกตามชื่อของหมู่บ้านที่อาศัย ส่วนใหญ่จะพบในแถบพื้นที่ลุ่มทางตอนใต้ของจีนเรื่อยมาจนถึงพื้นที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา กลุ่มชนชาวไทยมีประวัติศาสตร์การดำเนินชีวิตและแบบแผนประเพณีงดงาม จนอาจกล่าวได้ว่า “ไท” หรือ “ไต” นั้นเป็นชนชาติเก่าแก่ที่มีความเจริญและมีวัฒนธรรมประเพณีเป็น ภาษาพูดภาษาเขียนของตนเอง ถึงขนาดมีข้อสันนิษฐานว่า “ไท” หรือ “ไต” เป็นชนชาติแรก ๆ ของโลกที่มีภูมิปัญญาในการปลูกข้าวเป็นอาหาร รวมถึงแบบ

แผนในการประดิษฐ์ลวดลายผ้าทอที่ได้รับการยอมรับถึงพลังวิริยภาพของการรังสรรค์งานเครื่องแต่งกายในระดับโลก...”

“...ปัจจุบันบรรดาชนชาติไทเหล่านี้กลายเป็นเพียง “ชนกลุ่มน้อย” หรือพลเมืองชั้นสองในหลาย ๆ ประเทศ เช่น ไตจีนในเชียงตุง ไตลื้อในสิบสองปันนา หรือแม้แต่ไตลาวหลวงพระบาง ล้วนเคยมีอาณาจักรและราชสำนักที่ยิ่งใหญ่รุ่งเรืองของตนเองมาก่อนทั้งสิ้น ดังนั้นการเดินทางเพื่อย้อนทวนรากเหง้าเผ่าพันธุ์ของกลุ่ม “คนไต” จึงเป็นสิ่งสะท้อนเพียงส่วนเสี้ยวของประวัติศาสตร์เท่านั้น

“...ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีระบุว่า ชาวไตลื้อ ดำรงความเป็นชนชาติมานานกว่า ๒,๐๐๐ ปี แต่อาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ของไตลื้อนั้นถูกสถาปนาขึ้นในช่วงเวลาก่อนหน้าอาณาจักรสุโขทัยไม่นานนัก แต่เดิมชุมชนของชาวไตลื้อมีการตั้งถิ่นฐานทำมาหากินอยู่ในแคว้นสิบสองปันนา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ในรอบ ๒๐๐ ปีที่ผ่านมาชาวไตลื้อมีการอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ในดินแดนทางภาคเหนือของไทย บริเวณที่ชาวไตลื้อตั้งถิ่นฐานมากที่สุดเห็นจะได้แก่ จังหวัดพะเยา และน่าน นอกจากนั้นยังกระจายไปอยู่ตามที่ต่าง ๆ ของเชียงใหม่ เชียงราย และลำปาง

“...พื้นที่อำเภอสะเมิง ถือเป็นถิ่นที่อยู่ของชนไตลื้อกลุ่มใหญ่ที่สุด โดยเฉพาะบ้านแม่สาบเหนือ ซึ่งตามตำนานในธรรมคัมภีร์วัดแม่สาบใต้ ระบุว่าปี พ.ศ.๒๓๐๒ มีคนเมืองเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่สะเมิงได้ครั้งแรกประมาณ ๑๐ คน ได้แก่ ๑) นายเถิ้ม ๒) นายปัญญา ๓) นายตาบม ๔) นายหนานนิน ๕) นายตามน ๖) นายอ้าย ๗) นายไชยา ๘) นายโก ๙) นายระใบ และ ๑๐) นายฟอง ซึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านท่าศาลา ต่อมาภายหลังทั้ง ๑๐ คนได้แยกกันไปตั้งหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตสะเมิงใต้ โดยนายเถิ้มได้รับการแต่งตั้งจากพญาราชให้เป็นหัวหน้าปกครองอยู่ที่บ้านแม่สาบ ต่อมาปี พ.ศ.๒๓๕๐ พ่อเผ่าคุ่น หัวหน้าชาวไตลื้อบ้านสา จากเมืองสิบสองปันนาได้ชักชวนชาวไตลื้ออพยพเข้ามาอาศัยที่บ้านแม่สาบ ตั้งแต่นั้นมาบ้านแม่สาบจึงกลายเป็นชุมชนไตลื้อที่ใหญ่ที่สุดในอำเภอสะเมิง...”

๒) วิถีชีวิตของชาวไทยลื้อบ้านแม่สาบ

“...ชาวไตลื้อมีวิถีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของบ้านไตลื้อ คือ จะมีบ่อน้ำไว้ประจำแต่ละบ้านนอกจากนั้นก็ยังมีการปลูกพืชผักสวนครัวอยู่ในบริเวณบ้านด้วย โดยปกติแล้วชาวไตลื้อจะประกอบอาชีพทำไร่ทำนา หลังจากหมดสิ้นฤดูทำนาแล้วผู้หญิงไตลื้อก็จะพากันจับกลุ่มทอผ้าซึ่งผ้าทอไตลื้อนั้นถือว่ามีเอกลักษณ์โดดเด่นสวยงามไม่แพ้ผ้าทอจากที่อื่น...”

“...การแต่งกายของชาวไตลื้อนั้นดูเหมือนจะเลือนหายไปจากสังคมปัจจุบัน ซึ่งนอกเหนือจากงานเทศกาลสำคัญ ๆ เท่านั้นที่เราจะเห็นชาวไตลื้อ พากันแต่งกายในชุดไตลื้อ หรือในช่วงวันสำคัญทางศาสนาของพวกเขา ผู้ชายไตลื้อส่วนใหญ่จะนิยมสวมเสื้อขาวแขนยาว สวมทับด้วยเสื้อกั๊กปก ลวดลายด้วยเลื่อม สวมกางเกงม่อฮ่อมขายาวโพกหัวด้วยผ้าสีขาวหรือชมพู ส่วนหญิงไตลื้อนิยมสวม

เสื้อปิด (เป็นเสื้อที่ไม่มีกระดุมแต่จะสพายเฉียงมาผูกไว้ที่เอวด้านข้าง) นุ่งชิ้นลื้อ สะพายกระเป๋าย่าม และนิยมโพกศีรษะด้วยผ้าขาวหรือชมพู

“...ถ้าอาจารย์ได้ลองไปแวะเวียนเยี่ยมพี่น้องคนไทลื้อที่บ้านแม่สาบ อาจารย์จะได้พบพี่ชาย พี่สาวชาวไทลื้อหลายคน ที่ออกปากเชื้อเชิญให้ไปเที่ยวบ้าน มีน้ำใจเป็นธุระนำทางพาไปหาบ้านคนที่เราต้องการตามหา น้ำใจไมตรีเช่นนี้เป็นประเพณีการต้อนรับของไทลื้อ การต้อนรับแบบนี้จะหาแทบไม่ได้ในสังคมเมืองกรุง แต่ยังพบได้ในสังคม “ไท” แท้ที่ส่งบงามอย่างชุมชนไทลื้อแห่งบ้านแม่สาบ...”

๓) สภาพปัญหาและสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย

“...วัฒนธรรมไทลื้อสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบททางสังคมโลก ผลกระทบจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมมักจะเกิดขึ้นได้กับทุกประเทศ จะมีสภาพการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ น้ำหนักของการยอมรับยึดถือวัฒนธรรมเดิมให้ดำรงคงอยู่ไว้ได้มาก หรือยอมรับวัฒนธรรมใหม่และสลัดทิ้งวัฒนธรรมเก่าอย่างสิ้นเชิง...”

“...วัฒนธรรมต่าง ๆ ของแต่ละสังคมอาจเหมือนหรือแตกต่างกันสืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านประเพณีความเชื่อ ภาษาพูด เชื้อชาติ ศาสนาและถิ่นที่อยู่ ซึ่งมีปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อ ได้แก่ ๑) การเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมเมือง ทำให้วัฒนธรรมบางอย่างเปลี่ยนแปลงหรือสูญหายไป ๒) การพัฒนาของบ้านเมือง เช่น สมัยก่อนวัฒนธรรมการศึกษาจะอยู่ที่วัด ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือวัฒนธรรมที่นิยมให้ผู้หญิงเป็นแม่บ้านได้เปลี่ยนไป เพราะผู้หญิงทำงานนอกบ้านมากขึ้น ๓) การรับและนิยมวัฒนธรรมต่างชาติ เช่น ปัจจุบันวัยรุ่นคนไทยนิยมนักร้องและนักแสดงชาวเกาหลี ชาวญี่ปุ่น จึงสนใจเรียนรู้วัฒนธรรมของชาติเหล่านั้น รวมทั้งวัยรุ่นบางคนเห็นว่าวัฒนธรรมไทยบางอย่างล้าสมัย เช่น เครื่องดนตรีไทย เพลงไทยเดิม จึงละเลยที่จะเรียนรู้ ๔) ความเจริญก้าวหน้าทางด้านการติดต่อสื่อสาร เช่น อินเทอร์เน็ต เคเบิลทีวี ทำให้คนไทยเรียนรู้และนิยมวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น บางครั้งได้เกิดการเลียนแบบโดยไม่ได้ไตร่ตรองให้ดีกว่านำไปใช้ เช่น การใส่เสื้อสายเดี่ยว เกะออก ซึ่งเสี่ยงต่อภัยอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดตามมาอีกด้วย

๔) สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี

“...การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น แล้วเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นสิ่งดีงาม ยอมรับยึดถือมาปรับใช้ในชีวิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง ค่านิยม บรรทัดฐาน วิถีชีวิต และจารีตประเพณี วัฒนธรรมมีความหลากหลายและมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอยู่เสมอ วัฒนธรรมเป็นรากฐานสำคัญทางสังคมเป็นตัวบ่งบอกถึงชาตินั้น ๆ

“....วัฒนธรรมไทลื้อสมควรแก่การรักษาไว้ซึ่งชนบธรรมเนียมประเพณี แต่สังคมไทลื้อมีการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติมาปฏิบัติใช้โดยไม่พิจารณาเรื่องโทษภัยที่จะเกิดตามมาภายหลัง และเมื่อเปรียบเทียบวัฒนธรรมไทลื้อกับวัฒนธรรมข้ามชาติ คนส่วนใหญ่จะมองวัฒนธรรมไทลื้อเป็นวัฒนธรรมที่ล้าหลัง โบราณ แต่ถ้าเรารู้จักที่จะมีการปรับใช้ การรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติมาปรับใช้ให้เหมาะกับ

บริบทของท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น อาจทำให้วัฒนธรรมไหลล้นไม่ถูกกั้นกั้นด้วยวัฒนธรรมต่างชาติ อีกด้านหนึ่งเรายอมรับว่าวัฒนธรรมเป็นรากฐานความมั่นคงของสังคมและยังมีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างชาติ ระหว่างประเทศ ดังนั้นถ้าเรารู้จักวิธีที่จะรักษาความเป็นวัฒนธรรมเก่าเอาไว้ และปรับใช้ร่วมกับวัฒนธรรมสมัยใหม่ โดยจะต้องเสริมความเข้าใจระหว่างชาติพันธุ์ ด้านความคิด วิถีชีวิต จารีต และค่านิยมที่ยังมีความหลากหลายมากในโลกปัจจุบันให้เข้าใจถูกต้องตรงกันและเป็นประโยชน์ในทางเดียวกันด้วย

๕) แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี

“....แนวทางการฟื้นฟู ต้องมองว่า มีใครเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดนตรีบ้าง มีทั้งคนได้ประโยชน์และคนเสียประโยชน์ คนอยากฟื้นฟูก็มีมาก คนรู้สึกเฉย ๆ จะฟื้นฟูก็ได้ ไม่ฟื้นฟูก็ได้ก็มีจำนวนไม่น้อย และคนที่ไม่ต้องการให้มีการฟื้นฟู จะด้วยสาเหตุอะไรก็ตอบไม่ได้ ก็มีอยู่อย่างแน่นอน แต่มีจำนวนไม่มากถึงขนาดออกมาต่อต้าน กลุ่มพลังที่จะทำงานด้านฟื้นฟู ข้อเสนอของผมในฐานะเป็นครูสอนดนตรีผสมก็พยายามสอนเด็กลื้อทุกคนให้เห็นความสำคัญ ความงามของดนตรีลื้อ แต่ต้องบอกว่า ถ้าต้องทำคนเดียวคงจะรักษาดนตรีลื้อไว้ไม่ได้นาน แต่ถ้าคนลื้อบ้านแม่สาบส่วนใหญ่เห็นประโยชน์ ก็คงไม่ทอดทิ้งดนตรีลื้อ ผมจะเริ่มต้นที่ตัวเองคือ จะพยายามอนุรักษ์และฟื้นฟูดนตรีลื้อโดยพยายามจัดทำฐานข้อมูล หรืออาจเรียกว่าการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพื่อแบ่งปันความรู้ให้คนที่สนใจโดยทั่วไป อีกอย่างคือ ผมต้องการกำลังใจจากคนในหมู่บ้าน และต้องการกองทุนสนับสนุนการฟื้นฟูดนตรีลื้อจากผู้มีจิตศรัทธา โดยเฉพาะเทศบาลตำบลสะเมิงได้ควรนำเรื่องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมลื้อบรรจุไว้ในแผนพัฒนาสี่ปีของเทศบาลด้วย....”



ชื่อ นายอนุรักษ์ ชัตติมะ

อายุ ๓๕ ปี

อาชีพรับจ้าง

วุฒิทางการศึกษาปริญญาตรี

รายได้ต่อเดือน ๑๕๐๐๐ บาท

โทร. ๐๘๘-๕๕๒๔๘๕๙๙๙

๑.ประวัติความเป็นมาของบ้านแม่สาบ

“...สะเมิงเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ อยู่ทางทิศตะวันตกของตัวจังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอเป็นทิวเขาสูง อากาศเย็นเกือบทั้งปี อุณหภูมิเฉลี่ย ๓๐ องศาเซลเซียส ประกอบด้วยชุมชนชาวไทยภูเขาจำนวนมาก สะเมิง เป็นเมืองที่ยังคงความเป็นธรรมชาติได้อย่างสมบูรณ์ มีทิวเขา

สูงกว่าระดับน้ำทะเล ๘๐๐-๑๐๐๐ เมตร ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้จำนวนไม่น้อย รวมทั้งเป็นแหล่งปลูกพันธุ์ไม้เมืองหนาวและสตอเบอร์รี่แหล่งสำคัญของประเทศไทยอีกด้วย..

“...ในราวปี พ.ศ.๒๓๔๗ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่มันสุดท้ายของพม่าในล้านนา คือ เมืองเชียงแสน ถูกกองทัพของพระเจ้ากาวิละตีแตกทำให้สภาพบ้านเมืองในเวลานั้นรกร้างว่างเปล่าไม่มีผู้คนอาศัยอยู่ หลังจากที่ยี่สิบใหม่และล้านนาได้ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าเป็นเวลานานถึง ๒๔๖ ปี (พ.ศ.๒๑๐๑ - ๒๓๔๗) พระเจ้ากาวิละจึงได้สร้างบ้านแปลงเมืองขึ้นมาใหม่อีกครั้ง ได้รวบรวมคนไทยกลุ่มต่าง ๆ จากหลายท้องที่ให้เข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย”

“...แต่เดิมนั้น ดินแดนแห่งนี้ไม่มีผู้คนอาศัยอยู่และเป็นป่าใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วย สัตว์ป่าและแมกไม้หนาแน่น ในราวพ.ศ. ๒๐๐๐ - ๒๑๐๐ เป็นยุคที่เชียงใหม่เจริญรุ่งเรือง ในแคว้นล้านนาไทยนั้นได้เกิดสงครามรบพุ่งเพื่อขยายอำนาจระหว่างเชียงใหม่ พม่า เงี้ยว และลาว เป็นศึกที่รุนแรงติดต่อกันนาน ฝ่ายพม่าแพ้หนีเข้าป่า ขึ้นเขาไปหาที่อยู่ใหม่ ครั้งนั้น พวกชาวลื้อและชาวกระ-เหรี่ยง (ยาง) ได้เดินทางเข้ามาอยู่ในดินแดนแห่งนี้ จึงตั้งชื่อเมืองว่า “สะเมิง” เป็นภาษากระเหรี่ยงแปลว่า รุ่งอรุณยามเช้า เมื่อตั้งหลักแหล่งได้มั่นคงแล้ว ปู่เทิ้มชาวไทลื้อได้นำเอาเรื่องราวของสะเมิงไปเล่าให้ทางเชียงใหม่ฟังว่า มีผู้คนอยู่หนาแน่น ควรจัดตั้งเป็นเมืองอยู่ในปกครองของเชียงใหม่ เจ้าเมืองเชียงใหม่จึงได้สั่งให้เจ้าพระยาราชเดโชเดินทางไปดู เห็นจริงดังคำบอกเล่าของปู่เทิ้มทุกประการ เจ้าเมืองเชียงใหม่จึงได้แต่งตั้งให้ ปู่เทิ้มเป็นหัวหน้าเมืองสะเมิง ต่อมาเชียงใหม่ขึ้นตรงต่อกับกรุงรัตนโกสินทร์ จึงได้ยกฐานะให้เมืองสะเมิง เป็นอำเภอสะเมิง เมื่อพ.ศ.๒๔๔๕ ให้ชื่ออำเภอสะเมิง

“...การแบ่งเขตภายในหมู่บ้านในยุคโบราณ แบ่งออกเป็น ๒ เขต คือบ้านแม่สาบเหนือและบ้านแม่สาบใต้ใช้ลำน้ำห้วยก่องทอง เป็นเส้นแบ่งเขตตามลักษณะของหมู่บ้านที่อยู่ทางตอนเหนือและทางตอนใต้ของเส้นแม่น้ำต่อมามีประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงได้ขยาย แยกครัวเรือนใหม่เป็นหมู่บ้านเพิ่มขึ้น คือ บ้านม่อนดอยดำ และบ้านหางฮอง

๒) วิถีชีวิตของชาวไทยลื้อบ้านแม่สาบ

“...ยุคสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อญี่ปุ่นบุกยึดประเทศไทยเป็นเส้นทางผ่านไปยังพม่า ทหารญี่ปุ่นได้ใช้เส้นทางบ้านแม่สาบผ่านไปยังแม่ฮ่องสอน ชาวไทลื้อจึงถูกเกณฑ์ไปเป็นลูกหาบ หาบข้าวของกินของใช้ไปส่งให้ทหารญี่ปุ่นที่อำเภอขุนยวม โดยให้หาบข้าวคนละ ๑๕ ลิตร ในระหว่างเดินทางลูกหาบบางคนได้นำข้าว ๑๕ ลิตร แบ่งออกมาหุงกิน เมื่อไปถึงจุดหมายปลายทาง จึงเหลือข้าวให้ทหารญี่ปุ่น ๓-๔ ลิตรเท่านั้น สิ่งหนึ่งที่ได้เรียนรู้ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง คือมีการค้นพบยาสมุนไพรรักษาพิษไข้ได้ คือ ใบฮ่อม เนื่องจากชาวไทลื้อที่ถูกเกณฑ์ไปเป็นลูกหาบได้ป่วยเป็นโรคระบาดที่เรียกว่า “ไข้สูกี้” มีอาการตัวร้อน มีไข้ขึ้นสูง และอาเจียน มีอาการคล้ายกับไข้ไทฟอยด์ในปัจจุบัน มีอาการระบาดอย่างรุนแรงและรวดเร็ว บางคนถึงขั้นเสียชีวิต....”

“...ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ชุมชนไทลื้อบ้านแม่สาบกลับมาใช้ชีวิตอย่างสงบสุขอีกครั้ง การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างเรียบง่ายด้วยวิถีการเกษตร ครอบครัวของชาวไทลื้อยุคนั้นเป็นแบบครอบครัวใหญ่ให้ความสำคัญกับระบบเครือญาติมีความเอื้ออาทรต่อกันในครอบครัว ซึ่งสมาชิกในครอบครัวอยู่รวมกันในครอบครัวพ่อแม่ที่เรียกว่า “บ้านหลวง” หรือ “บ้านเก้า” บางครอบครัวอาจให้ลูกที่แต่งงานแล้ว แยกออกไปสร้างบ้านหลังใหม่แต่ยังคงอยู่ในพื้นที่บริเวณเดียวกันกับบ้านพ่อแม่ ดังนั้น รอบ ๆ บ้านเก้าก็จะมีบ้านของลูกหลานเรียงรายโดยรอบ อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มบ้านครอบครัวขยาย และทุกคนจะแบ่งหน้าที่กันทำงานเพื่อส่วนรวม เช่น เวลาออกไปหาป่าก็จะออกไปด้วยกันทั้งครอบครัว เวลาทำงานก็แบ่งหน้าที่กันทำ เช่น ฝ่ายชายจะรับหน้าที่ทำงานหนักและตากแดด ฝ่ายหญิงจะทำงานเบาและอยู่ใต้ร่มไม้ ลักษณะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือเกื้อกูลกันนี้ยังขยายออกไปถึงการช่วยเหลือการทำงานของเพื่อนบ้านและงานส่วนรวมของหมู่บ้านด้วย เป็นการทำงานแบบทุกคนมีส่วนร่วมวางแผนด้วยกัน ตกลงกันไว้ก่อนว่า ใครจะปลูกข้าวในวันใดเป็นวันแรก และเรียงลำดับไปจนหมดกิจกรรม หลังจากนั้นก็จะมีการเอามื้อ (การลงแขก) ดังคำกล่าวของชาวไทลื้อที่ว่า “เยะก้านคุณเต๋ว เยะฮิมต้าย เยะก้านคุณตังหลาย เยะเออโมน” แปลว่า ทำงานคนเดียวกว่าจะทำเสร็จก็เหนื่อยแทบตาย แต่พอช่วยกันหลายคน ๆ คน ทำงานกันสนุกงานเสร็จไม่รู้ตัวเลย

๓) สภาพปัญหาและสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย

“....ความจริงแล้วอาจมีหลายสาเหตุ แต่สาเหตุที่ใกล้ตัวและน่าจะรับรู้กันโดยทั่วไป คือ การรับวัฒนธรรมต่างชาติ คิดใหม่ทำใหม่แบบสากล ทำให้วิถีชีวิตคนไทยเปลี่ยนแปลงไป ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็นอกเห็นใจแบบกัลยาณมิตรหายไป มีความอบอุ่นในครอบครัวน้อยลง สังคมการเมืองและระบบราชการมีการชิงดีชิงเด่นเพื่อเข้าสู่ฐานอำนาจปกครองประชาชน พ่อค้าคนกลางเหยียบหลังชาวนา หากินบนความทุกข์ยาก เอาไรต์เอาเปรียบกดราคาพืชผลทางการเกษตร นักวิชาการตัดสินว่าสิ่งเหล่านี้เป็นความยุติธรรมแล้ว เพราะว่าเป็นกลไกทางการตลาด ความสัมพันธ์ของเพื่อนบ้านเห็นห่างกันมากขึ้น ร่วมมือกันทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์น้อยลง การศึกษาสอนให้คนฉลาดในการแสวงหาประโยชน์ให้ตนเอง ข้อเสียของการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติมาใช้มาก ๆ ชาติพันธุ์จะถูกกลืนกินทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของตัวเองจะสูญหาย ดังนั้นการเลือกที่จะรับวัฒนธรรมต่างชาติ ควรเลือกรับให้เหมาะสมกับสังคมและวิถีชีวิตของคนไทลื้อ โดยไม่ให้ถูกวัฒนธรรมอื่นกลืนกินประเพณีอันดีงามไปหมด...”

๔) สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมดนตรี

“...การเปลี่ยนแปลงประเพณีที่คิดว่ามีผลกระทบต่อวัฒนธรรมดนตรี คือ ประเพณีความเชื่อทางวัฒนธรรมดนตรี เนื่องจากมีปัญหาเรื่องการรับรู้และเข้าใจสภาพการสูญสลายของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านไทลื้อแตกต่างกัน บางคนคิดว่ากำลังมีการย้อนกลับมาของภูมิปัญญาพื้นบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้นจึงอาจจะมีภาพมายาลวงตาที่สะท้อนให้เห็นความรุ่งโรจน์ของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

เช่น ปรากฏการณ์การฟ้อนลื้อที่ประดิษฐ์ทำรำขึ้นมาใหม่ ในปี พ.ศ.๒๕๑๙ เช่น ฟ้อนสาวไหม ฟ้อน ประทีป ฟ้อนไต่อย่างขาง และฟ้อนลื้อ โดย รศ. ดิเรกชัย มัทธนสิน จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการ สอนบรรเลงดนตรีโดยใช้เพลงล้านนา นำโดยหัวหน้าวงดนตรีคือ อาจารย์สุชาติ กันชัย เป็นผู้สอนให้ เด็กนักเรียนในหมู่บ้านแม่สาบ เล่นเครื่องดนตรีประเภทซึง ซอ สะล้อและ ขลุ่ย จัดตั้งวงดนตรีชื่อ “เอื้องน้อยล้านนา” นำไปแสดงในงานต่าง ๆ เช่น งานขึ้นปีใหม่ งานวันเด็ก งานประกวดนางสาว เชียงใหม่ที่เวทีประตู่ท่าแพ งานแข่งขันดนตรีพื้นเมือง จนเกิดความนิยมดนตรีของล้านนา แต่สำหรับ ภาพรวมที่เป็นจริงก็คือ อาจมีบางส่วนของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเช่นการขับลื้อที่เป็นเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของคนไทลื้อยังไม่ได้รับการฟื้นฟูและนำออกแสดงอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้คนส่วนใหญ่เข้าใจว่า วัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อได้รับการฟื้นฟูสำเร็จแล้ว เนื่องจากการแสดง ความสามารถของวงดนตรีเอื้องน้อยแสดงให้เห็นการพัฒนาที่รุ่งโรจน์ แต่ทว่าส่วนใหญ่ของ ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทลื้อ คือการขับลื้อกำลังมีการเสื่อมถอย หรือสูญสลายทั้งนี้ เนื่องมาจาก สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปไม่ได้โอ้อุ้มหรือสืบชะตาศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อนั้น

๕) แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี

“....แนวทางการฟื้นฟูประการแรกควรมีการศึกษาศักยภาพของชุมชนไทลื้อ และหาแนวทาง พัฒนาระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทลื้อ ให้เชื่อมโยงกับกิจกรรมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับสถานที่ท่องเที่ยวภายในเขตเทศบาลตำบลสะเมิง แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีครั้งนี้ คงต้องมีการดำเนินงานเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action) ระหว่างชุมชนที่เป็น เจ้าของวัฒนธรรมดนตรี ผู้นำชุมชนและกลุ่มคณะกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ ...”

“... ศักยภาพของคณะกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี และชุมชนไทลื้อในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างดี เนื่องจากชุมชนได้ร่วมตัวกันจัดตั้งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมไทลื้อ ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑ บ้านแม่สาบ คณะกรรมการหมู่บ้านได้ร่วมมือกันพัฒนาสภาพภูมิ ทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จำนวน ๑๑ แห่ง มาวันเดียวเที่ยวได้ครบ เช่น ถ้ำหลวงแม่ สาบ อ่างเก็บน้ำห้วยกององ เรือนไทลื้อโบราณหลังที่ ๑ และหลังที่ ๒ ผ้าทอไทลื้อ วัดแม่สาบเหนือ ต้นขนุน ๔๐๐ ปี และพระธาตุดอยนก เป็นต้น ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชนและสมาชิกชุมชนต่างมี จิตสำนึกร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการร่วมมือกันในกิจกรรมต่างๆ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มี การวางแผนปฏิบัติงาน มีการวิเคราะห์ ควบคุม แก้ไขปัญหา แต่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่และการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และขาดงบประมาณสนับสนุน ...”



ชื่อ นางสาวทัศนีย์ กาตะโล

อายุ ๔๑ ปี

อาชีพ อาจารย์สอนคณิตศาสตร์

วุฒิทางการศึกษาปริญญาโท

รายได้ต่อเดือน ๒๕๐๐๐ บาท

โทร. ๐๘๕-๖๕๑๑๘๑๗

๑) ประวัติความเป็นมาของบ้านแม่สาบ

“...ตำนานเรื่องการเกิดกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ มีเค้าโครงจากเรื่องเล่าว่า มีมนุษย์คู่แรกซึ่งเป็นต้นกำเนิด คือ ปู่สังคะสา ย่าสังคะสี คนไทลื้อเชื่อว่า พระอินทร์สร้างชายหญิงคู่หนึ่งจากขี้โคลนของพระองค์ แล้วมอบหน้าที่ให้มนุษย์คู่นี้สร้างโลกมนุษย์สืบลูกหลานมาจนถึงปัจจุบันนี้....”

“...เดิมทีเมื่อมนุษย์คู่แรกลงสู่โลกแล้ว ยังไม่ได้อยู่ด้วยกัน คนหนึ่งเดินทางไปทางทิศตะวันออก และอีกคนไปทางทิศตะวันตก จนเวลาล่วงเลยไปหนึ่งปี จึงได้กลับมาพบกันอีกครั้ง ปู่สังคะสา ชวนย่าสังคะสีให้มาอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัว แต่ย่าสังคะสีได้สร้างเงื่อนไขว่า ปู่สังคะสาต้องตอบคำถามให้ได้ว่า “บนโลกมนุษย์นี้อะไร สว่างที่สุด และอะไร ดำมืดที่สุด” ปู่สังคะสาตอบปริศนาธรรมไม่ได้ ทั้งคู่จึงต้องเดินทางวนรอบโลก อีกรอบหนึ่งเป็นเวลาหนึ่งหมื่นปี แล้วได้กลับมาพบกันอีกเป็นครั้งที่สอง คราวนี้ปู่สังคะสาตอบได้ว่า สิ่งทีสว่างที่สุดคือ ใจคน และสิ่งที่ดำมืดที่สุดก็คือใจคนอีกเช่นเดียวกัน สาเหตุที่ปู่สังคะสาตอบได้ถูกต้องเพราะ ระหว่างทางได้เข้าไปถามพระอินทร์ ผู้สร้างพวกเขาทั้งสองคนขึ้นมา ย่าสังคะสีเกิดความพอใจในคำตอบและยินดียอมรับที่จะใช้ชีวิตเป็นคู่ครองร่วมกัน มีลูกหลานเต็มบ้านเต็มเมือง.....”

“...ประชากรไทลื้อในโลกนี้ มีจำนวนทั้งหมด ประมาณ ๑.๕ ถึง ๒ ล้านคน อาศัยอยู่ในประเทศไทยมากที่สุดจำนวน ๑ ล้านคน รองลงมา อาศัยอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ๔ แสนคน ในประเทศพม่า ๓ แสนคน ในประเทศลาว ๑๓๔,๐๐๐ คน และในประเทศเวียดนาม ๔,๙๖๐ คน ภาษาที่ใช้สื่อสารได้แก่ ภาษาจีน ภาษาไทลื้อ ภาษาไทยเหนือ ภาษาไทดำ ภาษาลาว ภาษาพม่า ศาสนาพุทธนิกายเถรวาท คนไทลื้อส่วนใหญ่นับถือ พุทธศาสนานิกายเถรวาท

“...สำหรับเรื่องประวัติความเป็นมาในการสร้างชุมชนไทลื้อบ้านแม่สาบในเชิงตำนานนั้น คิดว่าเป็นเรื่องของคำถาม ที่ต้องถามว่า “คนไทลื้อ” มาจากไหน ถ้าตอบตามตำนานก็ต้องตอบว่ามาจากปู่สังคะสาย่าสังคะสี พวกเราเป็นลูกหลาน แต่ถ้าตอบตามประวัติศาสตร์ก็ต้องตอบว่า ไทลื้อมาจากสิบสองปันนา และคำถามต่อไปคือ “ผู้นำไทลื้อบ้านสาบ คนแรกคือใคร คำตอบคือ ปู่เทิ้มผู้ได้รับแต่งตั้งจากเจ้าเมืองเชียงใหม่ให้เป็นหัวหน้าหมู่บ้านไทลื้อสะเมิงในราวปี พ.ศ.๒๑๐๐ ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของ

ชุมชนไทลื้อบ้านแม่สาบ ต่อมาในพ.ศ.๒๔๔๕ บ้านสะเมิงก็ได้รับการแต่งตั้งยกฐานะเป็นอำเภอสะเมิง ขึ้นตรงต่อจังหวัดเชียงใหม่ และในปีพ.ศ. ๒๕๐๐ มีปลัดอำเภอชื่อ นายสุนทร คำขู เข้ามาประจำที่ กิ่งอำเภอสะเมิง ปัจจุบันบ้านแม่สาบหมู่ที่ ๑ มีผู้ใหญ่บ้าน คือ นายริท สารูเม อายุ ๕๕ ปี

๒) วิถีชีวิตของชาวไทยลื้อบ้านแม่สาบ

“...ลักษณะทางชาติพันธุ์ของไทยลื้อโดยทั่วไป ผู้ชายจะมีรูปร่างสันทัด หญิงสาวมีผิวพรรณ ค่อนข้างขาว ผอมยาว และนิยมเกล้าผมมวย มีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ ไทยลื้อ ไทยลื้อจะมีสำเนียงภาษาพูดที่แตกต่างไปจากชาวเหนือโดยทั่วไปบ้างเล็กน้อย แต่มี ขนบธรรมเนียม ความเชื่อถือในพุทธ และผีเช่นเดียวกับคนล้านนา ประเพณีส่วนใหญ่ มีลักษณะร่วม หรือคล้ายคลึงกับสังคมไทยในภาคเหนือ เช่น นิยมรับประทานข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก กับข้าวได้ จากการปลูกพืชผักผลไม้เอาไว้รับประทานเอง หรือเสาะหาของป่า เช่น หน่อไม้ เห็ด ไข่มดแดง หรือ สล่ำหร่ายน้ำจืดที่เรียกว่า “ไก” นำมาทำเป็นกับข้าว อาหารของชาวไทยลื้อ มักจะไม่มีส่วนผสมของไขมัน สภาพวิถีชีวิตมีความเรียบง่าย พอเพียง ในอดีตอาหารแต่ละมื้อมักจะมีน้อยอย่าง อาจทำเพียงอย่าง เดียว เช่น น้ำพริกผักต้ม แต่เมื่อถึงคราวเทศกาลงานสำคัญ เช่น บวชลูกแก้ว ปีใหม่เมือง สงกรานต์ ขึ้นบ้านใหม่ ก็มักจะทำอาหารหลายอย่างเอาไว้สำหรับครอบครัวและเลี้ยงแขกอย่างเต็มที่ คนส่วน ใหญ่นิยมทำบุญในวันเทศกาลสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันเถลิงศก สงกรานต์ ซึ่งเรียกว่า “วันพญา วัน” ประเพณี ตานกวยสลาก และตานข้าวใหม่ ผีและวิญญาณจะมีอิทธิพลครอบงำแนวความคิด พฤติกรรม ตลอดจนกิจกรรมของชุมชนชาวไทยลื้อ เพราะชุมชนจะเคยชิน อยู่กับประเพณีการปฏิบัติ บูชาผีหรือวิญญาณ อย่างใกล้ชิดมากกว่าพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ...”

“... มีข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ สังคมของชาวไทยลื้อในสิบสองปันนาจะนับถือ บูชาผีเรือน แตกต่างกันไป ชุมชนหนึ่ง ๆ จะมีผีหรือวิญญาณคุ้มครองเป็นผีของตนเองโดยเฉพาะ ชุมชนแต่ละแห่ง ก็เชื่อผีของกลุ่มตนเท่านั้น มีเพียงความเชื่อในศาสนาพุทธที่ดูคล้ายกับว่า จะเป็นสถาบันความเชื่อ ร่วมกันของชุมชนทั้งหมดในสิบสองปันนา ไทยลื้อในประเทศไทยก็มีลักษณะความเชื่อทางพุทธศาสนา เช่นเดียวกันกับสิบสองปันนา

๓) สภาพปัญหาและสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทยลื้อสูญหาย

“...การดำรงอยู่ของดนตรีชาติพันธุ์ไทยลื้ออย่างยิ่งย่น มีปัจจัยภายในคือ ศักยภาพของคนไทยลื้อ เป็นความสามารถที่จะรักษาวัฒนธรรมดนตรีของตนไว้ได้ คนไทยลื้อทุกคนควรมีส่วนร่วมอนุรักษ์และ พัฒนาวัฒนธรรมดนตรี การนิ่งดูตาย คือแสดงอาการไม่สนใจใยดีต่ออาการเจ็บป่วยของประเพณีการ ขับลื้อ เป็นการปล่อยให้ดนตรีไทยลื้อตายไปโดยไม่ยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ ถ้าคนรุ่นเราไม่ช่วยกันอนุรักษ์

และฟื้นฟูภูมิปัญญาการขับลื้อซึ่งอาจถือว่าเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมดนตรีของบ้านแม่สาบ โดยเฉพาะ จะส่งผลให้คนรุ่นต่อไป ขาดการสืบทอดองค์ความรู้ด้านการขับลื้อให้คนรุ่นใหม่...”

“...คนหนุ่มสาวในยุคไทยแลนด์ ๓.๐ หรือคนยุคดิจิทัลซึ่งเป็นกลุ่มอนาคตของชาติ เป็นผ้าขาวบริสุทธิ์ยังมีนิสัยอ่อนน้อมง่าย พร้อมทั้งจะรับวัฒนธรรมดนตรีที่งดงามของพวกเราได้ ถ้าพวกเราช่วยกวาดต้อนพวกเขาให้กลับมาเป็นกำลังสำคัญในการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี วัฒนธรรมของเราก็จะไม่สูญหาย แต่ถ้าปล่อยให้กลุ่มเยาวชนคนหนุ่มสาวไม่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีไทลื้อ เกิดการยอมรับค่านิยมวัฒนธรรมใหม่ที่ดีงามยิ่งกว่าวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อ ปัญหาการล่มสลายของวัฒนธรรมทางดนตรีคงต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ทั้งนี้มีให้เห็นตัวอย่างจากประเทศเพื่อนบ้านที่สูญสิ้นชาติและแผ่นดิน...”

“...ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อ เกิดจากกระแสนิยมดนตรีภายนอกประเทศ เช่น วงดนตรีสากลของอังกฤษ อเมริกา ญี่ปุ่น เกาหลี รวมถึงสื่อต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิต ทั้งโทรทัศน์และวิทยุ การเผยแพร่ดนตรีในรูปแบบหลากหลายที่เป็นโลกไร้พรมแดน จึงไม่มีกำแพงขวางกั้นอำนาจทะเลาะของวัฒนธรรมข้ามชาติได้ ทางด้านผู้รับสารหรือเยาวชนรุ่นใหม่ คนหนุ่มสาวจำเป็นต้องเข้าไปเรียนรู้สังคมเมือง ค่านิยมการส่งลูกหลานไปเรียนต่อนอกหมู่บ้านหรือต่างประเทศ การค้าขายกับกลุ่มประเทศอาเซียน การแลกเปลี่ยนระบบการผลิต และการตลาดที่เข้าสู่ระบบทุนนิยมอย่างเต็มตัว ทำให้วัฒนธรรมตะวันตกเข้าผสมผสาน ดังเห็นได้ชัด คือการผลิตผลงานดนตรีสากล เพื่อส่งขายตลาดทั้งอเมริกาและเอเชีย ซึ่งทำกำไรมหาศาลให้กับกลุ่มธุรกิจข้ามชาติ...”

“...ปัญหาพื้นฐานสำหรับการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านในทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทย คือ ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร กล่าวคือ ขาดแคลนครูผู้ทำการสอน และขาดแคลนผู้เรียน เป็นปัญหาเช่นเดียวกับการปิด หรือยุบรวมโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท คือ ไม่ได้มาเรียนหรือมีน้อยเกินไป...”

“...ปัญหาข้อที่สองเป็นปัญหาที่ต้องพูดถึงในทุกโครงการที่ต้องมีการบริหาร คือ ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน เช่น การจัดซื้อเครื่องดนตรีพื้นบ้าน ส่วนสาเหตุที่คนรุ่นใหม่ไม่สนใจเรียนดนตรีไทลื้อ พูดอย่างไม่เกรงใจกัน ก็ต้องโทษคนรุ่นเก่าที่ไม่มีปัญญาแก้ปัญหา พูดกันให้ชัดเจนไปเลยเถว่า คือ พวกเราในปัจจุบันนี้ที่ภูมิปัญญาสูญหายไปหมด ไม่สามารถรักษาวัฒนธรรมดนตรีเพื่อสืบทอดให้ลูกหลานรุ่นต่อไปได้ ดังนั้นขอให้ปรับทัศนคติ เปลี่ยนความคิดใหม่ว่า ยังไม่อัปยศจนทางที่จะฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อได้ในวันนี้...”

๔) สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี

“...การเปลี่ยนแปลงประเพณีความคิดไทลื้อ ถูกครอบงำจากวัฒนธรรมต่างชาติ และวัฒนธรรมโลกไร้พรมแดนกำลังขยายขอบเขตกว้างขวางมากขึ้นในหมู่บ้านแม่สาบ...”

“...ประเพณีความเชื่อ ความศรัทธาต่อผีบรรพบุรุษ ซึ่งปรากฏให้เห็นในวิถีชีวิตทุกด้าน ที่มุ่งแนะนำสั่งสอนให้ชาวไทลื้อกระทำแต่ความดีเพื่อความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของสังคมกำลังถูกล้มล้าง...”

“...คนรุ่นปัจจุบัน มีความลี้เลสงสัยในประโยชน์และคุณค่าของประเพณีไทลื้อ คนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญของการแต่งกายไทลื้อ และมีระดับสัญชาติญาณคือนิสัยสันดานในฐานะเจ้าบ้านแบบไทลื้อน้อยลง ประเพณีการต้อนรับเป็นการแสดงออกเชิงพานิชมากกว่าการแสดงมิตรไมตรีสัมพันธ์ สิ่งทีกล่ามาแล้วนี้ล้วนมีผลกระทบโดยตรงต่อวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อทั้งสิ้น...”

“...ดังนั้นการส่งเสริมกิจกรรมดนตรีแก่ชุมชน ต้องกระทำให้บ่อยครั้งและเพิ่มโอกาสการประชาสัมพันธ์สื่อสารวัฒนธรรมไทลื้อให้เป็นที่ยอมรับ ดังเช่นผลงานประชาสัมพันธ์งานสืบสานวัฒนธรรมไทลื้อของจังหวัดพะเยา ...”

๕) แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี

“...แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อกล่าวโดยย่อจำแนกได้ ๑๓ ข้อ ได้แก่

- ๑) การสร้างจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ไทลื้อ เพราะจิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ทำให้คนรู้สึกรัก และหวงแหนวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง
- ๒) จัดตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการสร้างความเชื่อมโยงวัฒนธรรมกับเศรษฐกิจบ้านแม่สาบ เพื่อสร้างงานและสร้างรายได้
- ๓) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนไทลื้อในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เป็นการแสวงหาแนวร่วมที่จะเป็นพลังอนุรักษ์ และฟื้นฟูดนตรีไทลื้อให้มีความยั่งยืนจากคนทุกกลุ่มทุกวัย”
- ๔) จัดทำโครงการอบรมพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนดนตรีไทลื้อและนักดนตรีไทลื้อ
- ๕) จัดหาสถานที่สำหรับฝึกซ้อมการแสดงดนตรีไทลื้อ
- ๖) ควรเพิ่มคุณค่าวัฒนธรรมดนตรีด้วยการประกาศยกย่องเชิดชูกลุ่มศิลปินไทลื้อ
- ๗) ควรจัดให้มีการแสดงดนตรีไทลื้อในวันสำคัญทางพุทธศาสนา
- ๘) จัดทำฐานข้อมูลวัฒนธรรมไทลื้อบ้านแม่สาบเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- ๙) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมไทลื้อกับกลุ่มไทลื้อในจังหวัดลำปาง ลำพูน
- ๑๐) จัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนอาชีพนักดนตรี นักร้อง และนักแสดง
- ๑๑) ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งวงดนตรีไทลื้อในหมู่บ้านหรือหน่วยงานราชการ
- ๑๒) ส่งเสริมการประยุกต์วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อแบบร่วมสมัย
- ๑๓) จัดงานสืบสานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านแม่สาบตำบลสะเมิงใต้



ชื่อ นายเสนอ ดวงน่าน

อายุ ๗๑ ปี

อาชีพ ไม่มี

วุฒิทางการศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ

รายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท

๑) ประวัติความเป็นมาของบ้านแม่สาบ

“.....ไทลื้อ หรือไตลื้อ หรือคนลื้อ เป็นชาวไทกลุ่มหนึ่ง มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในแถบสิบสองปันนา ประเทศจีน มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คือ การใช้ภาษาไทลื้อ และยังมีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์อื่นๆ เช่น การแต่งกาย ศิลปะและประเพณีต่างๆ มีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่า ชาวไทลื้อ ได้อพยพกระจัดกระจายไปอยู่ใน ๕ ประเทศ ได้แก่ จีน พม่า ลาว เวียดนาม และไทย เดิมชาวลื้อมีถิ่นที่อยู่บริเวณเมืองลือหลวง จีนเรียกว่า “ลื้อเจง” ต่อมาได้เคลื่อนย้ายลงมาอยู่บริเวณเมืองหนองแส หรือที่เรียกว่าคุนหมิงในปัจจุบัน แล้วย้ายลงมาสู่ลุ่มน้ำโขง สิบสองปันนาปัจจุบัน ...”

“...ประมาณศตวรรษที่ ๑๒ จึงเกิดมีวีรบุรุษชาวไทลื้อชื่อ เจ้าเจื่องหาญ ได้รวบรวมหัวเมืองต่างๆ ในสิบสองปันนาตั้งเป็นอาณาจักรเจือ (เซอ) โดยได้ตั้งศูนย์อำนาจการปกครองเอาไว้ที่หอค้าเชียงรุ่ง นาน ๗๕๐ ปี ต่อเนื่องมาถึงสมัยรัชกาลที่ ๒๔ เจ้าอินเมืองได้เข้าตีเมืองแกนกอบกู้บ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่น พร้อมทั้งตั้งหัวเมืองไทลื้อเป็นสิบสองเขต เรียกว่า สิบสองปันนา และในยุคนี้ได้มีการอพยพชาวไทลื้อบางส่วนเพื่อไปตั้งบ้านเรือนปกครองหัวเมืองประเทศราชเหล่านั้น จึงทำให้เกิดการกระจายตัวของชาวไทลื้อในลุ่มน้ำโขงตอนกลาง อันประกอบด้วยเมืองยู้ เมืองยอง เมืองหลวย เมืองเชียงแขง เมืองพะยาก เมืองไฮ เมืองโก หลวงพระบาง (ล้านช้าง) และเมืองแกน (เดียนเบียนฟู) ซึ่งบางเมืองในแถบนี้เป็นถิ่นที่อยู่ของชาวไทลื้ออยู่แล้ว...”

“...เนื่องจากในอดีตไม่มีการกำหนดเขตแดนรัฐที่แน่นอน การอพยพโยกย้ายถิ่นของคนจึงเป็นไปด้วยเสรี รวมถึงการกวาดต้อนผู้คนจากเมืองหนึ่งไปยังอีกเมืองหนึ่ง ชาวไทลื้อบ้านแม่สาบมาจากเมืองหลวง เมืองแซ และเมืองเชียงรุ่ง ซึ่งสอดคล้องกับคำบอกเล่าของผู้สูงวัยในหมู่บ้านว่าบรรพบุรุษของไทลื้อได้เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านแม่สาบมากกว่า ๒๐๐ ปีแล้ว โดยมีหลักฐานความเชื่อคือต้นขนุนอายุ ๔๐๐ ปี มีขนาดความยาววัดโดยรอบต้นมากกว่า ๗ เมตร

๒) วิถีชีวิตของชาวไทลื้อบ้านแม่สาบ

“...การทำเกษตรของชาวไทลื้อส่วนใหญ่จะทำการยังชีพ เช่น ปลูกฝ้ายไว้เพื่อทำผ้าทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม ปลูกพืชผักเพื่อบริโภคเช่น ในเดือนสี่ชาวไทลื้อจะนำต้นอ้อยมาแปรรูปโดยใช้กระบวนการบีบน้ำอ้อย ชาวบ้านเรียกว่า “อิดอ้อย” คือ นำต้นอ้อยมาปอกเปลือก แล้วรีดน้ำออกจาก

อ้อยจนเหลือแต่กากอ้อยด้วยเครื่องอัดอ้อย หลังจากนั้นนำน้ำอ้อยไปเคี่ยวไฟจนเหนียวกลายเป็นตังเม แล้วตักใส่แบบพิมพ์สี่เหลี่ยมพื้นผ้า เมื่อน้ำอ้อยเย็นตัวลงจะได้น้ำอ้อยเป็นแผ่นที่เรียกว่า “น้ำอ้อย แห้บ” วันนี้ไม่มีคนคิดว่าจะรีดน้ำอ้อยแล้ว ทุกครอบครัวหาเงินเพื่อไปซื้อน้ำตาลทรายมากินจะ สะดวกสบายมากกว่า...”

“...ชาวไทลื้อส่วนใหญ่ ไม่มีโอกาสได้ใช้เงินเพื่อซื้อสิ่งของมากนัก เนื่องจากของที่ใช้นั้น ครอบครัวมักจะปลูกเอง ทำกันเองได้ ยกเว้นเกลือ ในยุคนั้นเกลือจะเป็นสิ่งที่หายาก ต้องเดินทางไปซื้อที่อำเภอแมริ่มใช้เวลาเดินทางไปกลับลัดผ่านทุ่งนาและป่าเขา ประมาณ ๑ วัน เกลือ ๑ ถัง ราคา ประมาณ ๕ บาท แต่ก็มีพ่อค้าบางคนนำสินค้าบรรทุกใส่หลังวัวนำมาแลกเปลี่ยนกับข้าวเปลือก โดยใช้อัตราแลกเปลี่ยน เกลือ ๑ ถัง แลกกับข้าวเปลือก ๒ ถัง นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนอื่นๆ อีก ได้แก่ หอมแดง ๑ กิโลกรัม แลกเปลี่ยนกับ ยาสูบ ๑๒ ก้อน ในยุคนั้นบ้านแม่สาบปลูกข้าวได้มากที่สุด ดังนั้น ถ้าหมู่บ้านใดข้าวไม่พอกินจะมาขอแลกเปลี่ยนได้ แต่มีเงื่อนไขว่า จะให้มีการแลกเปลี่ยนได้เฉพาะกับ คนในตำบลเดียวกันเท่านั้น ห้ามซื้อขายแลกเปลี่ยนกับคนนอกตำบล ในยุคนั้นชาวไทลื้อส่วนใหญ่อยู่ในหมู่บ้านแม่สาบ ตำบลแม่สาบ ชาวบ้านตำบลอื่นไม่สามารถซื้อข้าวข้ามตำบลได้ จึงได้ร้องขอให้ทาง อำเภอสะเมิง จัดให้บ้านแม่สาบอยู่ในเขตตำบลสะเมิงได้ กฎที่ตั้งไว้จึงได้รับการยกเว้นไปด้วย..”

๓) สภาพปัญหาและสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย

...วัฒนธรรมไทยสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบททางสังคม ความหลากหลายทาง วัฒนธรรมมักจะมีมากขึ้นเพียงใดนั้นวัฒนธรรมต่าง ๆ ของแต่ละสังคมอาจเหมือนหรือต่างกันสืบ เนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านความเชื่อ เชื้อชาติ ศาสนาและถิ่นที่อยู่ ซึ่งมีปัจจัยการเปลี่ยนแปลง ทางวัฒนธรรมไทย ดังนี้

๑) การเปลี่ยนแปลงความคิดเชื่อ ความศรัทธาทางสังคม เช่น เปลี่ยนจากสังคม เกษตรกรรมเป็นสังคมเมือง ทำให้วัฒนธรรมบางอย่างเปลี่ยนแปลง หรือสูญหายไป

๒) การพัฒนาของบ้านเมือง เช่น สมัยก่อนวัฒนธรรมการศึกษาจะอยู่ที่วัด ปัจจุบัน เปลี่ยนเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือวัฒนธรรมที่นิยมให้ผู้หญิงเป็นแม่บ้านได้เปลี่ยนไป เพราะ ผู้หญิงทำงานนอกบ้านมากขึ้น

๓) การรับและนิยมวัฒนธรรมต่างชาติ เช่น ปัจจุบันวัยรุ่นไทยนิยมนักร้องและนักแสดง ชาวเกาหลี ชาวญี่ปุ่น จึงสนใจเรียนรู้วัฒนธรรมของชาติเหล่านี้ รวมทั้งวัยรุ่นบางคนเห็นว่าวัฒนธรรม ไทยบางอย่างล้าสมัย เช่น เครื่องดนตรีไทย เพลงไทยเดิม จึงละเลยที่จะเรียนรู้

๔) ความเจริญก้าวหน้าทางด้านการติดต่อสื่อสาร เช่น อินเทอร์เน็ต เคเบิลทีวี ทำให้คน ไทยเรียนรู้และนิยมวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น บางครั้งได้เกิดการเลียนแบบโดยไม่ได้ไตร่ตรองให้ดี ก่อนนำไปใช้ เช่น การใส่เสื้อสายเดี่ยว เกะอก ซึ่งเสี่ยงต่อภัยอันตรายต่างๆ ที่จะเกิดตามมาอีกด้วย

๔) สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี

“...ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงประเพณีที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรีตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา เพราะว่ามี การแผ่ขยายวัฒนธรรมจากตะวันตก อันก่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ ความคิดและศิลปะวิทยาการสมัยใหม่ ทำให้คนไทยยอมรับวัฒนธรรมตะวันตกเกือบทุกด้าน เพื่อเป็นการปรับปรุงประเทศ ให้ทันสมัยตามแบบตะวันตก จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชาติพันธุ์ไทลื้อด้วย แต่ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ต่อเนื่องถึง รัชกาลที่ ๘ หมู่บ้านแม่สาบยังเป็นบ้านเมืองชายขอบประเทศ วัฒนธรรมตะวันตกยังไม่ส่งผลกระทบกับวัฒนธรรมประเพณีไทลื้อมากนัก ต่อมาในสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ ต่อเนื่องจนถึง พ.ศ.๒๕๐๐ หมู่บ้านแม่สาบเป็นที่รู้จักกันมากขึ้นในฐานะที่เป็นเมืองที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม นักท่องเที่ยวนิยมมาได้ลมนหนาวระหว่างเดือนพฤศจิกายน จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ เมื่อความเจริญเข้ามาวัฒนธรรมและประเพณีไทลื้อบางอย่างก็เสื่อมลง เช่น ประเพณีความเชื่อถือในผี คนรุ่นใหม่เห็นว่าเป็นเรื่องมลาย ภาษาพูดลื้อไม่สะดวกที่จะสื่อสารกับคนต่างถิ่น การแต่งกายในชุดประจำชาติพันธุ์และประเพณีการต้อนรับ ก็ปรับให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว...”

“...ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับการดำเนินชีวิตของชาวบ้านมาตั้งแต่โบราณกาลกำลังจะถูกกลืนและผลสุดท้ายก็คือความเสื่อมสลายในที่สุด เนื่องมาจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ความสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อ จึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสนใจ สนับสนุน เพราะศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านนอกจากจะให้คุณค่าทางด้านประโยชน์ใช้สอยในวิถีชีวิตแล้ว ยังมีคุณค่าทางความงามต่อจิตใจ นอกจากนั้นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านยังให้คุณค่าของอดีตอีกด้วย ซึ่งคุณค่าประการหลังนี้นับได้ว่าเป็นคุณค่าที่สำคัญอย่างยิ่ง...”

๕) แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี

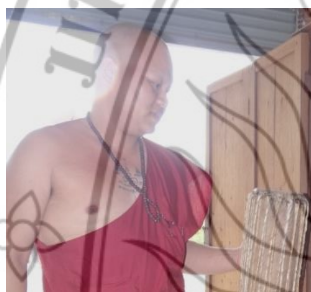
“...การฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี หมายถึง ความพยายามที่จะรื้อฟื้นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เกือบสูญหายไป โดยสาวไปถึงรากเหง้าของสาเหตุ และฐานรากบทบาท หรือคุณค่าที่สำคัญของดนตรีไทลื้อกับชีวิตของคนลื้อ มีความเข้าใจเนื้อหาความหมายที่ลึกลงไปจิตใจของคนลื้อ มิใช่เป็นเพียงรูปแบบเชิงสัญลักษณ์เท่านั้น แนวทางการฟื้นฟูจะต้องสร้างเสริมศักยภาพของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านให้สามารถเชื่อมต่อไปกับโลกยุคสมัยใหม่ได้เหมาะสม ต้องเป็นวิธีที่อาศัยหลักของการปรับตัวและยังคงรักษารากวัฒนธรรมเอาไว้ มีแนวความคิดการฟื้นฟูดังนี้

๑) การขับลื้อ เปรียบเหมือนต้นไม้แคระ หรือต้นไม้ประเภทบอนไซ เป็นต้นไม้ที่ยังไม่ตายแต่เลี้ยงไม่โต คนขับลื้อบ้านแม่สาบมีอายุมากและมีจำนวนน้อย ความสามารถในการทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาการขับลื้อให้คนรุ่นหลังก็น้อยลงด้วย การฟื้นฟูศักยภาพของนักดนตรีไทลื้อจึงเป็นเรื่องจำเป็น

๒) การสนับสนุนกลุ่มนักขับลื้อให้มีกำลังใจต่อสู้และร่วมฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีจำเป็นต้องใช้เงินเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน แหล่งงบประมาณคือเงินภาษีของประชาชนที่เทศบาลตำบลสะเมิงได้สัญญาว่าจะจัดหาให้ในปี พ.ศ.๒๕๖๒ ตามโครงการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๓) กลุ่มสมาคมไทลื้อบ้านแม่ฮอน อำเภอสันกำแพงจะจัดครูขับลื้อมาช่วยสอนนักเรียนและประชาชนที่สนใจเรียนรู้วิธีการขับลื้อ

๔) วัดแม่สาบไถ่ยินดีให้ใช้สถานที่ฝึกซ้อมดนตรีไทลื้อ และสนับสนุนด้านเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น ปี่ ซอ กลอง ฆ้อง ฉาบ เป็นต้น



พระสมุห์คมสันต์ สิริสุวณโณ
อายุ ๓๕ ปี
เจ้าอาวาสวัดแม่สาบไถ่
วุฒิทางการศึกษา อนุปริญญา

๑) ประวัติความเป็นมาของบ้านแม่สาบ

“...อาตมาเป็นคนไทลื้อ เรียนประถมศึกษาที่โรงเรียนชุมชนบ้านแม่สาบ เรียนต่อมัธยมศึกษาที่โรงเรียนสะเมิงพิทยาคม อำเภอสะเมิง ได้มาจำพรรษาอยู่ที่วัดแม่สาบไถ่ในปี พ.ศ.๒๕๕๐ ต่อมาได้ทำหน้าที่รักษาการเจ้าอาวาสในปี พ.ศ.๒๕๕๕ ย่าของอาตมาเป็นหลานของพระครูอินตา โพธาริโต ชาวบ้านเรียกว่า “ครูบาโปธา” อาตมาจึงเป็นเครือญาติหรือทายาทระดับ “โหล่น” ดังนั้นท่านครูบาโปธา จึงเป็น “หม่อมของอาตมา” ท่านเป็นเจ้าอาวาสในช่วงปี พ.ศ.๒๔๖๗-๒๕๐๗ อาตมาบวชมาแล้ว ๑๑ พรรษา ปัจจุบันมีพระสงฆ์อยู่จำพรรษาที่วัดสะเมิงไถ่ ๒ รูป ...”

“...ความเป็นมาของหมู่บ้านแม่สาบมีคนถามบ่อยมาก อาตมาอ่านจากเอกสารพบว่าประชากรชาวลื้อทั้งหมดในกลุ่มประเทศ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีประมาณ ๒ ล้านคน อาศัยอยู่ในประเทศไทยมากที่สุดจำนวน ๑ ล้านคน รองลงมา อาศัยอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ๔ แสนคน อาศัยอยู่ในประเทศพม่า ๓ แสนคน ในประเทศลาวก็มีไทลื้อแต่จำไม่ได้ว่ามีจำนวนตัวเลขที่แน่นอนเท่าใด ประมาณ ๒ แสนคน และในประเทศเวียดนามก็มีแต่จำไม่ได้ ภาษาที่ใช้สื่อสารได้แก่ ภาษาจีน ภาษาไทลื้อ ภาษาไทยเหนือ ภาษาไทดำ ภาษาลาว ภาษาพม่า...”

“...ชุมชนไทลื้อบ้านแม่สาบ เป็นชุมชนที่สืบเชื้อสายมาจากชาวไทลื้อแคว้นสิบสองพันนามณฑล ยูนนาน ประเทศจีน ซึ่งอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือน ในสมัย พระเจ้ากาวิละเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ได้ทำศึกชนะสามารถยึดเมืองเชียงแสนแล้วเข้าตีสิบสองพันนา และหัวเมืองจีนได้จึงกวาด

ตอนอพยพผู้คนจากสิบสองปันนามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในล้านนาตามนโยบาย “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ซึ่งผู้คนที่อพยพมานั้น มีทั้งที่ถูกกวาดต้อนมาและอพยพ มากันเอง ภายหลังเกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างสิบสองปันนากับล้านนา”

“...โดยครั้งนั้น มีชาวไทลื้อกลุ่มหนึ่งนำโดยปู่เพิ่ม ได้พาชาวบ้านส่วนหนึ่งเดินทางจากเชียงใหม่ข้ามเขา ลัดป่าลงมาที่สะเมิง เพื่อมาหาแสงแสวงหา แห่ลงตั้งถิ่นฐานของตนเองจนกระทั่งเดินทางมาถึงอำเภอสะเมิงเป็นเวลารุ่งเช้าหรือสว่างพอดี ก็ตั้งชื่อเรียกขานแม่น้ำในสถานที่แห่งนี้ว่า “เมิง” ที่แปลว่า “แสงสว่างในเวลาเช้า” หลังจากพักผ่อนลงอาบน้ำในแม่น้ำ “เมิง” แล้วก็พาพวกพ้องออกสำรวจพื้นที่ต่อไป พบว่ามีที่ราบระหว่างหุบเขาที่มีแม่น้ำใหญ่ไหลผ่านถึง ๒ สาย คือ แม่น้ำแม่สาบ ที่ได้ชื่อว่า “สาบ” เพราะว่ามีบริเวณสองฝากฝั่งแม่น้ำมีเครื่องมือที่ชื่อ “ต้นสาบ” ขึ้นเกาะเกี่ยวกับต้นไม้ใหญ่อยู่เต็มไปทั้งป่า จึงตั้งชื่อว่าแม่น้ำสาบและแม่น้ำเมิง ต่อมาภายหลังอีกหลายสิบปีการเรียกขานจากคำว่า แม่น้ำสาบ มีการเพิ่มเติมเป็น แม่น้ำ และแม่สาบ รวมเรียกขานใหม่ว่า “แม่น้ำแม่สาบ” การที่เพิ่มคำว่า “แม่” นำหน้าคำว่าสาบเพราะว่า ชาวลื้อนับถือผีแม่น้ำ ผีขุนน้ำ ผีฝายน้ำ ผีที่ยิ่งใหญ่และมีเมตตา ส่วนใหญ่จะเป็นผีเพศหญิง หรืออีกตำนานอธิบายความหมายว่า แม่ เป็นการยกย่องที่ยิ่งใหญ่ เช่น แม่ทัพ แม่กอง แม่พระธรณี แม่พระพาย แม่โพสพ แม่สาบจึงมีความหมายว่า แห่ลงกำเนิดของต้นสาบจำนวนมาก เป็นต้น

“...ปู่เพิ่มมีความเห็นว่าหมู่บ้านแม่สาบแห่งนี้มีสภาพ เป็นภูเขาและป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์จึงได้เลือกที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในหมู่บ้านแม่สาบ ต่อมาชุมชนแถบนี้ได้รับการยกฐานะจากทางราชการให้เป็นอำเภอสะเมิงจนถึงปัจจุบัน จึงตั้งชื่ออย่างไม่ขอยืนยันเพราะว่าอาตมาก็ได้ยินได้ฟังเขาเล่าต่อกันมาเหมือนกัน...”

๒) วิถีชีวิตของชาวไทยลื้อบ้านแม่สาบ

“...ชุมชนไทยลื้อบ้านแม่สาบมีวัดเดิมอยู่หลายวัดเล่าขานสืบทอดกันต่อมา พบหลักฐานประกอบเป็นพระเก่าที่ขุดพบได้บริเวณวัดแถวนั้น วัดที่พบปรากฏชื่อเรียงตามลำดับต่อไปนี้

๑) วัดกั้วรอด ชาวบ้านเรียกว่า วัดกั้วนอด ๒) วัดดงศาลา ๓) วัดดงอุ้งคำ หรือวัดโองคำ ๔) วัดหนองกอกส้ม ๕) วัดสระหริจุม ๖) วัดท่าไฟไหม้ ๗) วัดใต้ ๘) วัดเหนือ

“...ในปัจจุบันวัดที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยลื้อบ้านแม่สาบ มีอยู่ ๒ แห่ง ได้แก่ วัดแม่สาบเหนือ และวัดแม่สาบใต้ ลักษณะการสร้างมีความคล้ายกัน ปัจจุบันลักษณะสถาปัตยกรรมของวัดจะเป็นแบบล้านนาประยุกต์ แต่รายละเอียดของศิลปปูนปั้นหรือการแกะสลักไม้ยังมีลักษณะคล้ายของเดิม เช่น ประติมากรรมที่อยู่บนผนังวัด ประติมากรรมหน้าต่างแสดงถึงแสดงเรื่องราว “ทศชาติของพระพุทธเจ้า” รวมทั้งภาพวัฒนธรรมประเพณีของชาวลื้อ เช่น ภาพความร่วมมือร่วมใจในการสร้างวัด ภาพที่แสดงถึงวิถีชีวิต คนทำนาภาพความสามัคคีร่วมมือกันในงานประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานศาสนา ภาพการรื้อถอนกุฏิหลังเก่า และการสร้างหลังใหม่มาแทน ซึ่งภาพต่าง ๆ เหล่านี้เป็น

จิตรกรรมที่บันทึกเป็นประวัติศาสตร์เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา และมีความภาคภูมิใจ ได้เห็นคุณค่า และจะช่วยกันรักษาเอกลักษณ์ของชาวไทลื้อสืบต่อไป

๓) สภาพปัญหาและสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย

“..ความเชื่อเรื่องผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ยังมีอำนาจเหนือชีวิตของคนลื้อ ผีในความเชื่อ ได้แก่ ผีบรรพบุรุษ ผีเฮือน ผีเจ้านายหรือผีเสื้อบ้านเสื้อเมือง เป็นต้น ส่วนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ แม่พระธรณี เจ้าที่ เจ้าดินและเทวดาอารักษ์ต่าง ๆ กล่าวโดยสรุปคือ ทุกหนทุกแห่งในอากาศ ในดิน ในน้ำ ล้วนมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยปกป้องคุ้มครองดูแลรักษา และบันดาลโชคลาภให้มนุษย์...”

“...การนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นสิ่งสำคัญของชาวไทลื้อในการประกอบกิจการงานใดๆ ก็ต้องมีการตรวจสอบและยึดถือฤกษ์ยามดีเป็นหลักในการเริ่มต้นการทำงาน ทั้งการออกเดินทาง การปลูกพืชผล การเกษตร ไปจนถึงการแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น โดยผู้ที่ทำหน้าที่ คือ พระสงฆ์ และพ่อหนาน...”

“...ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับผี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เหมารวมถึงศาสนาด้วย คือ พระสงฆ์ และวัดจึงเป็นแหล่งรวมจิตใจและวิถีชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย คนเจ็บท้องก็มาขอน้ำมนต์พระ เด็กเกิดมาแล้วก็ให้พระตั้งชื่อหรือรับขวัญ รวมถึงผูกดวงชะตาของเด็กด้วย หลังจากนั้นเด็กก็มาเรียนหนังสือที่วัด และบวชเณรที่วัด ชาวบ้านเจ็บป่วยก็มาขอยาสมุนไพรจากวัด บางครั้งก็ไปช่วยไล่ผีร้ายจนถึงเวลาตายก็คอยไปบอกทาง เตือนสติให้สงบ ผ่อนคลายและจากไปอย่างสงบ ที่อาตมาเล่าให้ฟังทั้งหมดนี้ มีดนตรีไทลื้อเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยทุกเรื่อง ทุกขั้นตอน บทบาทของดนตรีไทลื้อทางศาสนา และผีมีความผูกพันกันอย่างมาก ปัจจุบันนี้ความเชื่อพุทธศาสนาและผีบรรพบุรุษเสื่อมคลายไปมาก ดนตรีไทลื้อก็ย่อมต้องสูญหายไปด้วย วัดจัดซื้อเครื่องดนตรี ได้แก่ กอง ฉิ่ง ฉาบ ฆ้องวง สะล้อ ซอ ซึง จำนวนมากเพื่ออำนวยความสะดวกให้ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรี ปัจจุบันนี้มีแต่เครื่องดนตรีไม่มีคนหยิบขึ้นมาบรรเลง คงเป็นสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีสูญหาย..”

๔) สภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี

“...การเสื่อมถอยของประเพณีการละเล่น ขบร้อง ฟ้อนรำมีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรีเกิดจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปตามกาลสมัย ทำให้ผู้คนมีโอกาที่จะเข้าถึงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านได้น้อยลง เนื่องจากกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่ ทำให้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเกิดการสูญหาย เปลี่ยนรูปแบบ หรือขาดการสืบทอดโดยผู้ที่มีความเข้าใจอย่างแท้จริง...” ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน การละเล่น ขบร้อง ฟ้อนรำ มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เช้าจรดเย็น เช่น เป็นเครื่องบ่งบอกถึงอารยธรรมของอดีตที่เคยรุ่งเรือง เป็นเครื่องผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อย ดนตรีเป็นเครื่องแสดงอารมณ์สนุก รื่นเริง โศกเศร้า และดนตรีเป็นเครื่องมือสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรม....”

“... สิ่งต่างๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงมีคุณค่าสำคัญต่อการอนุรักษ์ ทั้งทางด้านวัตถุ เช่น เครื่องดนตรี บทเพลงที่ขับลำนำ ขับกล่อม สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็น ขนบธรรมเนียม

ประเพณี วิถีชีวิตในอดีตได้อย่างงดงาม ประกอบไปด้วยศิลปหัตถกรรมของการประดิษฐ์ประกอบเครื่องดนตรี ความไพเราะของวรรณกรรมอันรื่นหูที่เรียบเรียงร้อยประสานให้เกิดเป็นกวีนิพนธ์อันทรงคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์

๕) แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี

“...แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี โดยมีวัดแม่สาบใต้เป็นศูนย์กลางในการฟื้นฟู

๑) จัดทำศูนย์บริการข่าวสารเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อ
๒) ควรระดมพลังจากจิตอาสาเป็นทีมเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ฝึกซ้อมดนตรีอย่างต่อเนื่อง

๓) ควรมีการเสวนาทางวิชาการภายใต้บริบทการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้าน และเพิ่มบทบาทการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมดนตรีทุกช่องทาง

๔) ภารกิจในเรื่องจัดตั้งวงดนตรีไทลื้อในวัด ทางวัดจะหาเจ้าภาพมาช่วยสนับสนุน

๕) ในเทศกาลทางพุทธศาสนา วัดจะเป็นเจ้าภาพหลักในการจ้างวงดนตรีไทลื้อ

๖) ควรสนับสนุนให้มีการแสดงดนตรีไทลื้อทั้งในอำเภอและนอกอำเภอ

ตอนที่ ๑ การจัดสนทนากลุ่มครั้งที่ ๑ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับเรื่องสภาพปัญหาและสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหาย เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมรังนก ดอยนกสโตเบอร์รี่รีสอร์ท หมู่ที่ ๑ บ้านแม่สาบ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน ๘ คน (รายชื่อปรากฏในภาคผนวก ค) เริ่มสนทนากลุ่ม เวลา ๑๘.๐๐ น. ปิดการสนทนากลุ่ม เวลา ๒๐.๐๐ น

ขั้นตอนกล่าวต้อนรับ

ก่อนอื่นขอต้อนรับและขอบคุณทุกท่านที่สละเวลามาร่วมการสนทนากลุ่มครั้งที่ ๑ ในประเด็นเรื่องสภาพและสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อ (การขับลื้อ) สูญหาย ขอเรียนว่าแต่ละท่านที่ได้รับเชิญมาสนทนาในวันนี้ ทีมงานวิจัยได้พิจารณาแล้ว มีความเห็นว่าท่านเป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อ ดังนั้นความคิดเห็นของท่านจึงมีความสำคัญและมีคุณค่าต่องานวิจัยเรื่องแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิงจังหวัดเชียงใหม่ การสนทนาครั้งนี้ไม่ใช่การพิจารณาได้ส่วนคดีความ ทุกคำถาม ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด เป็นความคิดเห็นส่วนบุคคล และเป็นสิทธิโดยชอบธรรมของท่านในการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทุกขั้นตอน

ขออนุญาตแนะนำทีมงาน ดิฉันชื่อผู้ช่วยศาสตราจารย์พรสวรรค์ จันทะวงศ์ เป็นนักวิจัยและเป็นอาจารย์สอนสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วันนี้มีอาจารย์สมชาย เป็นผู้ช่วยทำหน้าที่ จัดบันทึกข้อมูลระหว่างการสนทนา และมีอาจารย์สมศรี เป็นผู้ช่วยอำนวยความสะดวก

และบริการ ในระหว่างการสนทนา ท่านจะเห็นอาจารย์สมศรีคนนี้เดินไปเดินมา ส่งเอกสาร หรือให้บริการอื่น ๆ ตามที่ท่านร้องขอ หวังว่าคงไม่รบกวนสมาธิของผู้เข้าร่วมสนทนา

ขั้นตอนการเปิดการสนทนากลุ่ม

เรื่องที่จะพูดคุยกันวันนี้เป็นเรื่องที่เราสนใจ ความคิดเห็นของท่านในประเด็น เกี่ยวกับสาเหตุที่เป็นปัญหาการสูญหายวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ จากการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์วัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลสะเมิงใต้และศึกษารวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบัน ด้านการขับเคลื่อนที่ร้องในโอกาสและเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ถือปฏิบัติสืบทอดเป็นมรดกต่อเนื่องกันมากำลังจะสูญหายมีสาเหตุมาจาก

- ๑) การแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตก
- ๒) การยอมรับวัฒนธรรมบริโภคนิยม
- ๓) การยึดถือวัฒนธรรมโลกไร้พรมแดน

เนื่องจากการยอมรับและยึดถือวัฒนธรรมข้ามชาติทั้ง ๓ วัฒนธรรมและนำมาปรับใช้ในวิถีชีวิตไทลื้อ โดยละทิ้งวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไป เป็นสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมการขับเคลื่อนกำลังจะสูญหายไปพร้อมกับศิลปินช่างขับลื้อและช่างเป่า

จุดมุ่งหมายของการจัดกลุ่มสนทนาวันนี้ คือ เพื่อขอรับฟังความคิด ความเห็น ความรู้สึกของท่าน เกี่ยวกับเรื่องสาเหตุของปัญหาการสูญหายวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อเนื่องจากการยอมรับและยึดถือวัฒนธรรมข้ามชาติดังกล่าวมาแล้วข้างต้น การสนทนาครั้งนี้เราจะขออนุญาตบันทึกเทป และขอรับรองว่าจะไม่มีการนำเทปนี้ไปเปิดเผยต่อสาธารณะ หรือ นำไปกระทำการที่จะมีผลเสียหายมาถึงท่านทุกคน ข้อมูลจากการสนทนาจะนำไปใช้เฉพาะในการวิจัยเรื่อง แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ ตำบลสะเมิง อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโครงการที่ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เนื้อหาและตีความเพื่อสรุปสาระสำคัญจากการสนทนา อาจมีการนำข้อความไปอ้างถึงในการวิจัยบ้าง เพราะว่าคุณค่าความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

สำหรับการสนทนาวันนี้ มีแนวทางที่จะขอเรียนให้ทุกท่านปฏิบัติตามดังนี้

ประการแรก คือ ไม่ต้องขออนุญาตพูดและไม่ต้องแนะนำตัว เนื่องจากผู้ทำหน้าที่จดบันทึกข้อมูลทราบชื่อและประวัติของท่านทุกคนเป็นอย่างดี ท่านไม่จำเป็นต้องพูดเรียงตามลำดับที่นั่ง ถ้าท่านรู้สึกอยากจะพูด อยากแสดงความคิดเห็น ขอให้ท่านพูดออกมา ได้เลย เพียงยกมือให้เห็น

ว่าต้องการแสดงความคิดเห็น หากมีหลายท่านยกมือ ดิฉันจะให้ท่านที่ยกมือก่อนได้สิทธิในการพูดก่อน แต่รับรองว่าจะได้พูดทุกคน

ประการที่สอง อาจจะมีบางช่วงที่ท่านมีอารมณ์อยากจะร่วมพูดด้วยขณะที่ท่านอื่นกำลังพูด ขอให้ท่านยกมือ แต่เราอยากจะขอร้องให้ท่านรอสักนิด ให้ท่านแรกที่กำลังพูดได้พูดจบก่อน

ประการที่สาม ความคิดเห็นของท่าน ไม่มีการตัดสินว่า ถูกหรือผิด โปรดอย่าวิพากษ์ความคิดเห็นของท่านอื่น จะเป็นการดียิ่งถ้าทุกคนร่วมมือกันสร้างบรรยากาศการสนทนาแบบกัลยาณมิตร

ประการสุดท้าย ท่านไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับความคิดเห็นหรือความรู้สึกของท่านอื่น แต่ขอให้ท่านบอกความคิดเห็นของท่านให้พวกเราได้รับฟังและดิฉันใคร่ขอขอบพระคุณล่วงหน้าในเรื่องการควบคุมเวลาที่ใช้ในการแสดงความคิดเห็นของทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขั้นตอนการนำเข้าสู่การสนทนากลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นคำถาม

จากประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุที่เป็นปัญหาการสูญหายวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็น โดยอภิปรายแยกเป็น ๒ ประเด็น คือ ๑) ใครมีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อ และ ๒) วัฒนธรรมข้ามชาติทั้งสามวัฒนธรรมเป็นสาเหตุที่เป็นปัญหาให้วัฒนธรรมดนตรีสูญหายได้อย่างไร

ขั้นตอนการสรุปผลการสนทนากลุ่ม

ขออนุญาตสรุปประเด็นความคิดหลักที่เราพูดคุยกันมาตลอดระยะเวลาสองชั่วโมง ท่านทั้งหลายได้กรุณาแสดงความคิดเห็นที่จริงใจ แสดงความรู้สึกโดยอิสระ เป็นความคิดเห็นที่มีความสำคัญและมีคุณค่าต่อแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อเป็นอย่างมาก

ข้อสรุปผลประเด็นคำถามประการแรก คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าสาเหตุที่เป็นปัญหาการสูญหายวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ เนื่องมาจากการยอมรับและยึดถือวัฒนธรรมข้ามชาติทั้ง ๓ วัฒนธรรมโดยละทิ้งวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไป เป็นสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมการขับลื้อกำลังจะสูญไปพร้อมกับศิลปินช่างขับลื้อและช่างปี เมื่อพิจารณาสาเหตุที่เป็นปัญหาจากกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทั้ง ๓ วัฒนธรรม ได้แก่ กลุ่มบ้านวัด ราชการ หรือ บวร (อ่านว่า บอ-วร) โดยเริ่มพิจารณาจากกลุ่มคนราชการ ได้แก่ รัฐบาล หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีผู้ให้ความเห็นอย่างหลากหลาย สามารถสรุปรวมเป็นหลักการและเหตุผลสำคัญว่า รัฐบาลมีนโยบายปฏิรูปวัฒนธรรมไทยให้ทันสมัยมีวิถีชีวิตทัดเทียมอารยะประเทศ ไม่เป็นบ้านป่าเมืองดอย การทำตัวให้ชาติตะวันตกเห็นว่าเราเป็นประเทศพัฒนาแล้ว มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงหรือเป็นแหล่งอารยธรรม ทำให้มีอำนาจต่อรองและปกป้องประเทศไทยไม่ให้ถูกยึดเป็นเมืองขึ้น จากการล่าอาณานิคมของชาวนตะวันตก การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมส่งผลให้กลุ่มบ้านคือคนไทลื้อต้องปรับวิถีชีวิตตามนโยบายรัฐบาล ทั้ง

ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมไทลื้อและประเพณีด้านความเชื่อ ภาษาพูดและประเพณีการแต่งกายก็ถูกเปลี่ยนแปลงไปด้วย กลุ่มวัดทางพุทธศาสนาที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนลื้อถูกลดบทบาทลง รัฐบาลย้ายโรงเรียนออกจากวัด จัดการเรียนการสอนเป็นระบบวิทยาศาสตร์แบบชาติตะวันตก โรงยาหรือโรงหมอที่อยู่ในวัดก็ถูกแยกออกไปเป็นโรงพยาบาลที่มีระบบการรักษาพยาบาลแบบแพทย์แผนปัจจุบัน ยาสมุนไพรที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านหรือยาแพทย์แผนโบราณก็ถูกต่อต้านและถูกสังคมตัดสินว่าเป็นยาอันตรายไม่ได้มาตรฐาน

ข้อสรุปผลประการที่สอง สภาพปัญหาที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหายมีสาเหตุเนื่องมาจากการยอมรับวัฒนธรรมบริโภคนิยม ในยุคพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๐๔ - ๒๕๐๙) หลักฐานทางประวัติและความเป็นมาของอำเภอสะเมิง กล่าวว่า พ.ศ.๒๕๐๑ อำเภอสะเมิง มีถนนเชื่อมโยงออกไปถึงจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้การเดินทางสะดวก คนต้องการซื้อรถยนต์มากขึ้น มีธนาคารพาณิชย์เป็นแหล่งเงินกู้ทำให้เกษตรกรเป็นหนี้เพิ่มมากขึ้น มีระบบไฟฟ้าและโทรศัพท์ทำให้มีรายจ่ายไม่จำเป็นเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าวแบบปลอดสารพิษมาเป็นการผลิตโดยใช้ปุ๋ยทำให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้นในเวลาเดียวกันผลผลิตจำนวนมากเป็นเครื่องล่อแมลง คนลื้อจึงต้องใช้ยาฆ่าแมลงมากขึ้นทำให้ระบบนิเวศเป็นพิษ พื้นที่เสื่อมโทรม การยอมรับวัฒนธรรมบริโภคนิยม ทำให้ชาวลื้อเปลี่ยนวิถีชีวิตที่พอเพียงไปยอมรับวัตถุนิยมและมีความต้องการไม่สิ้นสุด มีค่านิยมดนตรีตะวันตก ดุถูกภูมิปัญญาบรรพบุรุษและแสดงความรังเกียจต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทลื้อ

ข้อสรุปผลประการที่สาม สภาพปัญหาที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อสูญหายมีสาเหตุมาจากการยึดถือวัฒนธรรมโลกไร้พรหมแดนในยุคดิจิทัล ยุคที่การสื่อสารไร้พรหมแดน การรับรู้ข่าวสารสามารถรับรู้ได้พร้อมกันและสามารถแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารเป็นเครือข่ายโยงใยไปทั่วโลก ทุกวันนี้คนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงวิกฤตทางวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อ เพราะว่าการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณีไทลื้อ มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป สอดคล้องกับทฤษฎีกบต้ม (The Boiled frog Theory) ที่อธิบายว่า กบที่อยู่ในหม้อน้ำที่เย็นจะรู้สึกสบาย เมื่อเราเพิ่มอุณหภูมิให้น้ำร้อนขึ้นเพียงเล็กน้อยกบจะยังรู้สึกสบาย เมื่อเราเพิ่มอุณหภูมิขึ้นอย่างต่อเนื่องจนน้ำอุ่นกบก็ยังรู้สึกอุ่นสบาย ในที่สุดเมื่อน้ำเดือดกบก็จะตายโดยไม่รู้ตัวที่กำลังถูกต้ม คนไทลื้อก็เช่นเดียวกัน ยึดถือเพลงสากลและเพลงลูกทุ่งที่เข้าถึงเยาวชนทุกท้องถิ่นทั่วประเทศไทย สนใจเรียนดนตรีสากลและจัดตั้งวงดนตรีสากลมากกว่าเรียนดนตรีไทลื้อในที่สุดก็จะตื่นมา พบว่า วัฒนธรรมการขับลื้อกำลังจะสูญไปพร้อมกับศิลปินช่างขับลื้อและช่างเป่าหน่วยงานของรัฐในฐานะผู้รับผิดชอบต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นยังขาดความตระหนักในหน้าที่ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน

ข้อสรุปประการสุดท้าย ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมไทลื้อ ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมดนตรี มีแนวโน้มขับเคลื่อนไปในลักษณะไม่มีทิศทาง อันเนื่องมาจากผลของ

การพัฒนาประเทศตามนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า และการพัฒนาที่เน้นอุตสาหกรรม การส่งออก ส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้เกิดค่านิยมสมัยใหม่ขึ้นชอบ วัฒนธรรมแบบตะวันตก และวัฒนธรรมตะวันตกได้ไหลบ่าเข้าท่วมท้นวิถีชีวิตไทย ผู้คนละเลย ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีดั้งเดิม ผลที่ตามมาคือ เกิดความขัดแย้งในสังคมที่ไม่เอื้อต่อการปรับตัว ของของสังคมให้เข้ากับสภาพบริบททางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมสมัยใหม่ ที่เข้ามาพร้อมกับปัญหา ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ ทั้งปัญหาไร้ที่อยู่อาศัย ไร้ที่ทำกิน ปัญหาการว่างงาน ปัญหา หีนีสิน ปัญหาศีลธรรม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาจากกระแสโลกาภิวัตน์ การรวมศูนย์อำนาจทางเศรษฐกิจของรัฐทุนนิยม จนเกิดเป็นวิกฤต วัฒนธรรมดนตรี

ก่อนจบการสนทนา ในโอกาสนี้ขอขอบพระคุณในความร่วมมือจากทุกท่าน การสนทนา วันนี้ประสบความสำเร็จลุล่วง ตามจุดมุ่งหมายทุกประการ คำตอบ ความคิดเห็นที่จริงใจของท่านมี คุณค่ามหาศาลต่อแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทย ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจะนำผลจากการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ไปปรับปรุงและ พัฒนากิจกรรมเพื่อหาแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทย โดยมีการปรับระบบการ ขับเคลื่อนกิจกรรมให้สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนไทยบ้านแม่สาบ เช่น มีการจัดตั้ง คณะกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทย ซึ่งดำเนินการโดยกลุ่มคนรักบ้านแม่สาบ เจ้าอาวาส และคณะกรรมการวัดแม่สาบใต้ และกลุ่มข้าราชการครูสอนดนตรีโรงเรียนสะเมิงพิทยามี อาจารย์สาขาดนตรีและศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราช ภัฏเชียงใหม่เป็นที่ปรึกษา แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมนี้มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของเทศบาล ตำบลสะเมิงในโครงการสืบสานพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านล้านนา เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ขอขอบพระคุณในน้ำใจไมตรีจิตร์ และความเสียสละ ของท่าน ที่ได้สละเวลาและให้เกียรติ มาร่วมสนทนากับเราครั้งนี้เป็นพระคุณแก่เราเป็นอย่างมาก

ตอนที่ ๒ การจัดสนทนากลุ่มครั้งที่ ๒ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลง ประเพณีที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมสวน สนิทจันทร์ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน ๘ คน (รายชื่อปรากฏในภาคผนวก ค) เริ่มสนทนากลุ่ม เวลา ๑๓.๐๐ น. ปิดการสนทนากลุ่ม เวลา ๑๕.๐๐ น

การนำเข้าสู่การสนทนากลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นคำถาม

จากประเด็นเกี่ยวกับสภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็น โดยอภิปรายแยกเป็น ๒ ประเด็น คือ ๑) ใครมีส่วนเกี่ยวข้อง กับ วัฒนธรรมดนตรีไทยลื้อ และ ๒) สภาพความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทยลื้อ ตำบล สะเมิงใต้ จังหวัดเชียงใหม่ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีลักษณะเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร

ขั้นตอนการสรุปผลการสนทนากลุ่ม

จากประเด็นเกี่ยวกับสภาพการเปลี่ยนแปลงประเพณีที่มีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี สรุปประเด็นความคิดหลักการได้ว่า

๑. ชุมชนเป็นสถาบันทางวัฒนธรรมและประเพณีด้านความเชื่อ ด้านภาษาพูด ด้าน การแต่งกาย ด้านอาหาร และด้านการต้อนรับ ชาวไทลื้อมีวิถีชีวิตดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องยาวนานเป็น ประวัติศาสตร์และมีตำนานเล่าขานให้ลูกหลานรุ่นต่อมาได้รับรู้และมีความภาคภูมิใจในประเพณีอันดี งาม มีเอกลักษณ์ประจำชาติพันธุ์ทั้งด้านภาษาพูดและการแต่งกาย แสดงให้เห็นรากเหง้าของ วัฒนธรรมที่เจริญงอกงาม คำจูนอยู่ด้วยประเพณีที่มั่นคง เข้มแข็ง

๒. วัฒนธรรมพื้นฐานของชุมชนชาติพันธุ์ไทลื้อ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับทฤษฎีหน้าที่ ที่ นิยมว่า ศิลปะการดนตรีนั้นก็เหมือนกับงานศิลปะสาขาอื่นๆ ซึ่งถือเป็นการแสดงออกทางสังคมที่ต้อง ทำหน้าที่เพื่อรับใช้เหตุผลและความต้องการทางด้านจิตใจของคนลื้อในสังคมที่เป็นผลิตผลมาจาก ความต้องการเบื้องต้นของมนุษย์โดยเฉพาะความต้องการความสงบทางจิตใจ การผ่อนคลายความ วิตกกังวลในสิ่งที่มองไม่เห็น การสร้างขวัญและกำลังใจในการต่อสู้ชีวิตและการมีชีวิตอยู่ด้วยความ กลมกลืนทางสังคมวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรมดนตรีจึงมีหน้าที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสังคม ลื้อ บทบาทของดนตรีไทลื้อ ในสังคมคือ ประกอบการแสดงนาฏศิลป์ การละเล่นต่าง ๆ และให้ความ บันเทิง ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต ดนตรีไทลื้ออาจเรียกอีก อย่างหนึ่งได้ว่า “บทเพลงแห่งชีวิตลื้อ” และวัฒนธรรมดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเสมอ

๓. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของ วัฒนธรรมประเพณี ด้านความเชื่อจากอดีตจนถึงปัจจุบันโดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงและการ ดำรงอยู่ทางประเพณี ด้านความเชื่อและพิธีกรรมของไทลื้อมากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องความเชื่อใน ความสำคัญและความศักดิ์สิทธิ์ของดนตรีไทลื้อ คนลื้อในอดีตกาลมีความเชื่อเรื่องอำนาจของดนตรีไท ลื้อที่จะขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกไปจากบ้านเรือนได้ วิถีชีวิตไทลื้อจากกรรมมารดรสู่เชิงตะกอนมีบทขับลื้อ อยู่เคียงข้างมาโดยตลอด ปัจจุบันความเชื่อกำลังเปลี่ยนไป จากอำนาจของการขับลื้อที่เป็นมนตรา วิเศษ เปลี่ยนมาเป็นเรื่องอำนาจของกฎหมายและเงินตราที่พึงทลายได้ทุกอย่าง แม้แต่ขุนเขาที่ หนักแน่นยังต้องยอมลดตัวลงให้อำนาจเงินตราทำถนนก้าวข้ามไปได้ สายน้ำยังต้องเปลี่ยนทางให้ อำนาจทางกฎหมายใช้สิทธิสร้างเขื่อนขวางลำน้ำโขงในประเทศจีน ประเพณีความเชื่อที่เปลี่ยนไป จากอดีตถึงปัจจุบันเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ต้องอาศัยปัจจัยภายนอกคือการแพร่กระจายทาง

วัฒนธรรม และปัจจัยภายใน คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและประเพณีที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลาเมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น ความเชื่อในวิธีการฝังศพเปลี่ยนมาเป็นการเผาศพบนเชิงตะกอน ความเชื่อถือหมอดำเฒ่าในการทำคลอดที่บ้านเปลี่ยนมาเป็นการคลอดที่โรงพยาบาล และความเชื่อเรื่องยาสมุนไพรพื้นบ้านเปลี่ยนมาเป็นยาฉีดและการผ่าตัด นอกจากนี้ยังพบว่า ความเชื่อที่เป็นประเพณีเกี่ยวกับพิธีกรรมต่างๆ ที่มีรากฐานมาจากความศรัทธาในธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ เพราะการทำเกษตรต้องพึ่งพาเทวดา หรือฟ้าฝนจึงต้องมีประเพณีบุญบั้งไฟเพื่อบูชาพญาแถนให้บันดาลฟ้าฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล สมัยนี้ชาวบ้านคอยฟังข่าวพยากรณ์อากาศจากกรมอุตุนิยมวิทยา เรื่องการฮ้องขวัญคนป่วยเปลี่ยนมาเป็นการปรึกษาอาการเจ็บป่วยกับหมอที่อนามัยและความเชื่อเรื่องการฮ้องขวัญควาย เพื่อขอขมา ขอโอโหสิกรรมควายที่ได้เคยดุด่าเข่นตีใช้งานในระหว่างทำนาเปลี่ยนมาเป็นการฮ้องขวัญรถไถนา ดูแลซ่อมบำรุงรักษาเครื่องยนต์ เปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่องรถไถนา ดังนั้นจึงพบว่าเมื่อไทลื้อยกเลิกประเพณีความเชื่อดังกล่าวมาแล้วข้างต้น วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อที่ต้องใช้การขับลื้อประกอบการเป่าปี่เพื่อสร้างความบันเทิงจึงหมดความสำคัญและจำเริญกับงานพิธีกรรมต่าง ๆ ตามไปด้วย

๔. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณี ด้านภาษาพูดจาก อดีตจนถึงปัจจุบันโดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกับวัฒนธรรมดนตรีและการเปลี่ยนแปลงประเพณีด้านภาษาพูดคือชาวไทลื้อเจ้าของภาษาและหน่วยราชการคือโรงเรียนในฐานะผู้ถ่ายทอดประเพณีด้านภาษาพูดให้นักเรียน เนื่องจากประเพณีการพูดลื้อในวิถีชีวิตประจำวัน ในอดีตนั้นสามารถใช้สื่อสารทุกเวลาทุกสถานที่เปลี่ยนมาเป็นการพูดลื้อเฉพาะกับคนในครอบครัวเท่านั้น ปัจจุบันครูที่เป็นไทลื้อใช้ภาษาไทยกลางในการสอนหนังสือเด็กนักเรียนต้องพูดภาษาไทยกลางในการตอบคำถาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางท่านมีความเห็นต่างไปบ้าง มีความเชื่อว่าประเพณีการพูดไทลื้อคงจะไม่สูญหายไป ขั้นตอนนี้เป็นเพียงการนำเอาวัฒนธรรมใหม่มาทดลองใช้ในชุมชนเมื่อชุมชนให้การยอมรับและเห็นว่าเหมาะสมมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและเป็นประโยชน์มากกว่าจึงรับมาใช้แทนภาษาลื้อ การเปลี่ยนแปลงประเพณีด้านภาษาพูดของไทลื้อนั้น ผู้ที่มีการศึกษาสูงและอายุน้อยจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยและอายุมาก หลักฐานเชิงประจักษ์ในประเด็นนี้เห็นได้จากนักเรียนไทลื้อเมื่อเติบโตขึ้นจำเป็นต้องเดินทางไปเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยที่เชียงใหม่หรือกรุงเทพมหานคร เด็กจะหยุดพูดภาษาลื้อแต่จะพูดภาษาไทยกลางตลอดเวลา บางครั้งเมื่อกลับบ้านมาอยู่กับพ่อแม่แล้วเด็กยังคงติดนิสัยพูดภาษาไทยกลางหรือภาษาล้านนา ประเพณีการเกี่ยวสาวโดยใช้ “คำว” เปลี่ยนมาเป็นการส่งไลน์จีบสาวในโทรศัพท์มือถือซึ่งต้องใช้ภาษาเขียน ปักย้อยที่เป็นเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบการ”คำว”จึงหมดความสำคัญ ประเพณีการแต่งงานเฉพาะกับคน

ไถลื้อเปลี่ยนมาเป็นการแต่งงานกับคนต่างเชื้อชาติ ลูกที่เกิดมาจึงต้องพูดภาษากลาง ถ้าคนลื้อไม่พูดภาษาลื้อและลืมภาษาลื้อแล้วเราจะร้องเพลงลื้อให้ใครฟัง

๕. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณี ด้านการแต่งกายจาก อดีตจนถึงปัจจุบันโดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกับวัฒนธรรมดนตรีและการเปลี่ยนแปลงประเพณีด้านการแต่งกายคนสำคัญที่สุดคือคนไถลื้อและรองลงมาคือช่างทอผ้าลื้อ การแต่งกายของชาวไถลื้อตั้งแต่อดีต ผู้ชายนิยมุ่งเตี่ยวสะต่อสวมเสื้อฝ้ายที่ย้อมด้วยต้นฮ่อมหรือคราม สีกกรมท่าหรือดำ มักจะสพาย่ามเพื่อใส่สิ่งของต่าง ๆ ผู้หญิงนิยมุ่งขึ้นทอสีน้ำเงินหรือดำมีลวดลายหลายแบบ เช่น ลายก่าน(ลายขวางสลับสีดำแดงหัวขึ้นและตีนขึ้นเป็นแถบสีดำ) ลายขัด ลายขวางสวมเสื้อผ่าอกรัดรูปเอวสั้นแขนกระบอกสีขาว ดำหรือน้ำเงิน ป้ายไปกลัดกระดุมไว้ด้านข้าง บางตัวก็กลัดกระดุมตรงตามธรรมดา ใช้เข็มขัดรัดเอวแล้วหนีบด้วยหวีหรือปิ่นปักผมที่ทำด้วยทองหรือเงิน บางคนอาจเกล้ามวยไว้กลางศีรษะ เรียกว่า “หลักโง” หรือบางคนอาจเกล้ามวยไว้ตรงท้ายทอย เรียกว่า “โหมะง่อน” แล้วโพกหัวด้วยผ้าสีขาว สภาพปัจจุบันรูปแบบการแต่งกายไถลื้อและการเกล้าผมที่เป็นเอกลักษณ์เปลี่ยนมาเป็นการแต่งกายที่เป็นเครื่องแบบเฉพาะของหน่วยงานราชการและพนักงานของบริษัทห้างร้านต่าง ๆ การแต่งชุดไถลื้อในชีวิตประจำวันเปลี่ยนมาเป็นการแต่งกายโชว์เฉพาะงานประเพณีสำคัญเท่านั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางท่านแสดงความเห็นว่า ประเพณีการแต่งกายที่เปลี่ยนแปลงไปมีผลกระทบต่อดนตรีไถลื้อ เพราะว่า การขับลื้อไม่แสดงท่าประกอบบทขับให้สนุกสนานเน้นเพียงนั่งร้องโต้ตอบกันเท่านั้นจึงทำให้ไม่น่าสนใจ ถ้าผู้ขับแต่งกายไม่สวยงามหรือไม่ได้สวมชุดไถลื้อที่สร้างความสะอาดตาให้กับผู้ฟัง ยิ่งจะทำให้บรรยากาศในการฟังการขับลื้อเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย อย่างไรก็ตามคนทอผ้าไถลื้อก็เป็นตัวแปรสำคัญเพราะเป็นผู้ผลิตผ้าไถลื้อ ในอดีตนั้นการปลูกฝ้ายทอผ้าเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้หญิงในกลุ่มชาติพันธุ์ไถลื้อ หญิงสาวทุกคนจะได้รับการเลี้ยงดู เรียนรู้และฝึกหัดวิธีทอผ้าจากครอบครัว เด็กหญิงจะเริ่มจากการทอผ้าจากถุงย่ามหรือผ้าเช็ดหน้าผืนน้อย ผู้หญิงที่ทอผ้าเก่งมีฝีมือประณีตย่อมเป็นที่หมายปองของพวกผู้ชาย จนมีคำกล่าวว่า สาวไถลื้อถ้าทอผ้าไม่เป็นจะหาสามีไม่ได้ ยุคปัจจุบันนี้ เปลี่ยนมาเป็นสาวไถลื้อถ้าแต่งตัวไม่ทันสมัยไม่ตามแฟชั่นจะหาสามีไม่ได้

๖. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเรื่องสภาพการเปลี่ยนแปลงบริบทของวัฒนธรรมประเพณี ด้านการต้อนรับ จากอดีตจนถึงปัจจุบันโดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกับประเพณีการต้อนรับที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบกับวัฒนธรรมดนตรี ได้แก่ เจ้าของบ้านและแขกผู้มาเยือน ประเพณีการต้อนรับแขกเริ่มตั้งแต่ขึ้นบ้าน เจ้าบ้านรับรองด้วย หมาก เมี่ยง บุหรี่ พร้อมทั้งน้ำล้า (คนไทยลื้อนิยมดื่มน้ำร้อนน้ำชา) ออกสู่ (ต้อนรับ) เมื่อถึงเวลาอาหารก็เชิญร่วมรับประทานอาหารด้วย ถ้าแขกขอพักมีการ

ต้อนรับจัดหาที่หลับที่นอนปูให้ พร้อมทั้งข้าวปลาอาหารทุกมื้อตลอดเวลาที่แขกขอพัก โดยไม่มีความรังเกียจ ถ้าแขกจะออกเดินทางไปจากบ้านก็จัดห่อข้าวปลาอาหาร หมาก เมียง บุหรี ให้ติดตัวไปด้วย เพื่อกินระหว่างเดินทาง ประเพณีการต้อนรับแขกผู้มาเยือนในปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงไปทั้งในฐานะเจ้าบ้านและแขกผู้มาเยือน เพราะว่าสภาพการคมนาคมและยานพาหนะที่สะดวกสบายทำให้แขกสามารถเดินทางไปกลับบ้านของตนเองได้ ไม่จำเป็นต้องพักค้างแรม อนึ่งเจ้าของบ้านก็ไม่สะดวกที่จะทำหน้าที่ต้อนรับเพราะมีภาระกิจการงานที่ต้องทำมาหาเลี้ยงครอบครัว และไม่สบายใจถ้าจะต้องต้อนรับแขกแปลกหน้าให้มานอนค้างคืนในบ้านของตนเอง

ในอดีตหน้าบ้านชาวไทลื้อทุกบ้านจะมี การต้อนรับด้วยเหลือน้ำต้นสัญลักษณ์น้ำจิตน้ำใจให้ใครที่ผ่านไป ผ่านมาได้ดื่มดื่มน้ำดับกระหายคลายร้อนเปลี่ยนมาเป็นน้ำดื่มจากตู้เย็น สุภาพจิตไทลื้อกล่าวว่า หนทางไม่ได้เดินสามวันห้วยก็ขึ้นรก ญาติมิตรไม่ได้ต้อนรับกันหลายปีก็ลืมเลือนกาลเวลาอาจทำให้น้ำใจไมตรีของไทลื้อจืดจางไปบ้างเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจฝืดเคือง การต้อนรับด้วยขันโตกที่ต้องนั่งบนพื้นเสื่อเปลี่ยนมาเป็นการตั้งขันโตกบนโต๊ะและนั่งเก้าอี้รับประทานอาหาร การต้อนรับด้วยอาหารพื้นเมืองสำหรับแขกในงานแต่งงานเปลี่ยนไปต้อนรับแขกด้วยอาหารแบบโต๊ะจีน การต้อนรับด้วยการขับร้องฟ้อนรำเป็นวัฒนธรรมดนตรีสากลเป็นการให้เกียรติแก่แขกแก้วผู้มาเยือนปัจจุบันนี้การจัดงานต้อนรับที่ยิ่งใหญ่แบบนี้ จัดได้เฉพาะชนชั้นเจ้านายหรือเทศกาลงาน ประเพณีเท่านั้น การต้อนรับแบบสู่ขวัญญาติสนิทมิตรสหายเกาลดความถือตัว เปลี่ยนมาเป็นการรับแขกแปลกหน้าเชิงธุรกิจ เช่น การจัด โฮมสเตย์เพื่อนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

ตอนที่ ๓ การจัดสนทนากลุ่มครั้งที่ ๓ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับเรื่องแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐ ณ ศาลาเอนกประสงค์ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน ๘ คน (รายชื่อปรากฏในภาคผนวก ค) เริ่มสนทนากลุ่ม เวลา ๑๐.๐๐ น. ปิดการสนทนากลุ่ม เวลา ๑๒.๐๐ น

การนำเข้าสู่การสนทนากลุ่มเพื่อแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นคำถาม

จากประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็น โดยอภิปรายแยกเป็น ๒ ประเด็น คือ ๑) ใครมีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อ และ ๒) แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ (เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม) ตำบลสะเมิงใต้ จังหวัดเชียงใหม่ควรทำอย่างไร

ขั้นตอนการสรุปผลการสนทนากลุ่มเรื่องแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี

จากประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทลื้อ สรุปประเด็นความคิดหลักของผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ได้ว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อโดยตรงคือ ชาวไทลื้อบ้านแม่สาบหมู่ที่ ๑ ตำบลสะเมิงใต้ เป็นกำลังหลักสำคัญ กองกำลังสนับสนุน คือ หน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน เช่น บริษัทห้างร้าน ชมรม สมาคมและมูลนิธิเพื่อการกุศลต่างๆ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรเป็นการดำเนินการแบบบูรณาการบนความร่วมมือของทุกภาคส่วนดังต่อไปนี้

๑. ด้านการเพิ่มคุณค่าวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ

๑.๑ ควรให้ความสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้ คุณค่าและความสำคัญของชาติพันธุ์ไทลื้อ

การสร้างความตระหนักรู้ คุณค่าและความสำคัญของชาติพันธุ์ไทลื้อ คือการที่คนรุ่นหลังตระหนักรู้และเห็นถึงความสำคัญของสิ่งที่บรรพบุรุษไทลื้อได้สร้างขึ้น โดยรูปแบบการตระหนักรู้นี้จะกระทำพฤติกรรมในเชิงปฏิบัติ คือ การเฝ้าครุ่นคิดทบทวนหาวิธีการดูแลรักษาวัฒนธรรมดนตรีและการสืบทอดวัฒนธรรมนั้นๆ ไม่ให้สูญหายไป ซึ่งการฟื้นฟูอนุรักษ์หรือการธำรงรักษาวัฒนธรรมดนตรีเป็นเหมือนเครื่องช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้เกิดการหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมดนตรีของตน ก่อให้เกิดเป็นความรักและความผูกพันอีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีของไทลื้ออีกด้วย ความตระหนักรู้ในการฟื้นฟูหรืออนุรักษ์วัฒนธรรมนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชการที่ ๙ ทรงมีพระราชดำริโดยสรุปว่า การอนุรักษ์มรดกของชาติต้องกระทำเพื่อรักษาเกียรติภูมิของชาติและเพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษาในทางศิลปวัฒนธรรม สร้างความตระหนักรู้ ให้คนในชาติได้รู้จักรากเหง้าและเอกลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง เกิดความภูมิใจนำไปสู่ความคิดในการช่วยปกป้องรักษาวัฒนธรรมชาติพันธุ์ของตนไว้ โดยมีหลักการหรือข้อควรปฏิบัติในการอนุรักษ์หรือธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมดนตรีที่ชาวไทลื้อ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนไม่มากนัก สามารถที่จะทำได้ทันที ประกอบด้วยการสะสมเครื่องดนตรีไทลื้อ การรวบรวมประวัตินักดนตรีไทลื้อ บทประพันธ์เพลงขับลื้อ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องโบราณวัตถุ วรรณกรรมคำประพันธ์ ประเพณี ศิลปะ ศีลธรรมและคุณธรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มคุณค่าวัฒนธรรมดนตรี และเพื่อถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาตินั้น ๆ รวมทั้งการสืบสานต่อทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์เฉพาะกลุ่มของตน เช่น การเข้าร่วมประเพณีเก่าแก่ที่สืบสานการปฏิบัติสืบทอดกันมาและยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน และการปรับปรุงและเผยแพร่วัฒนธรรมดนตรีให้เป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไป ซึ่งการปรับปรุงนี้ คือการปรับกระบวนการทางวัฒนธรรมดนตรีวิธีขับลื้อ ให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อความสะดวกแก่ผู้สืบทอดหรือผู้ปฏิบัติสืบทอดแต่ไม่ได้หมายความว่า จะเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้นไปทั้งหมด จนเกิดความแตกต่างแปลกแยกจากวัฒนธรรมเก่าโดยสิ้นเชิง

๑.๒ ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี (การขับลื้อ) ที่กำลังจะสูญหาย

สูญหาย

โครงการหรือกิจกรรมงานใด ๆ ที่ได้จัดขึ้นจะประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ การฟื้นฟูวัฒนธรรมการขับลื้อ คือการฟื้นฟูวัฒนธรรมซึ่งเป็นทุนทางสังคมเก่า การสูญเสียจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวมของสมาชิกในสังคม เช่นการสูญเสียการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนไทลื้อที่ไม่สนใจจะเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นการละเลยทอดทิ้งความรักความสามัคคีของหมู่คณะ หรือการที่รัฐบาลไม่ให้ออกสเปกชุมชนในการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเหตุให้สังคมขาดพลังร่วมในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน เป็นสาเหตุสำคัญที่ต้องเรียกหาทุนทางสังคมที่อยู่บนพื้นฐานของความมีไมตรีต่อกัน ความไว้วางใจและช่วยเหลือเกื้อกูล สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่คอยอุ้มชูสมาชิกในชุมชนไทลื้อ และคนไทลื้อได้ผลิตซ้ำและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีตลอดเวลาทำให้มีชีวิตร่วมกันอย่างราบรื่น รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพทางสังคมให้เข้มแข็ง ศักยภาพของคนไทลื้อในการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี มีจุดแข็งที่สำคัญคือมีทุนความรู้เรื่องระบบนิเวศวิทยาของตนเองอย่างดี ทุนมนุษย์ไทลื้อ คืออุปนิสัยรักหมู่คณะ ขยันอดทนและประหยัด ทุนระบบสังคมและวัฒนธรรมคือความพอเพียง ทุนสติปัญญาด้านดนตรี และทุนเงินตราล้วนเป็นสิ่งจำเป็นในการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีทั้งสิ้น เมื่อมีปัจจัยภายนอกมาเสริม เช่น การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของตนเอง ด้วยตนเอง เพื่อตนเอง ย่อมส่งผลดีต่อการเปลี่ยนแปลงทุนเดิมของไทลื้อให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และเกิดการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในเรื่องการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี เพื่อการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็น การเรียนรู้ที่เกิดจากการพัฒนาจากรากฐานทุนเดิมคือแหล่งวัฒนธรรมดั้งเดิมของบ้านแม่สาบ และการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูวัฒนธรรมทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมรับผลประโยชน์ ในการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีก่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่เอื้อต่อการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และเกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยชุมชนมีส่วนร่วมช่วยในการฟื้นฟู อนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มงานและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย

๑.๓ ควรประกาศยกย่องเชิดชูกลุ่มศิลปินลื้อและภูมิปัญญาท้องถิ่นในโอกาสต่าง ๆ

คำกล่าวทางศาสนาพุทธ ที่เป็นสัจจะธรรมกล่าวว่า “ทำดี ต้องได้ดี” เป็นความเชื่อที่ฝังรากลึกลงในจิตใจคนไทยมานานหลายร้อยปีแล้ว “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” นี่เป็นความจริงอันไม่ตาย คือ ไม่รู้จักเปลี่ยนแปลง แม้จะมีคนในสมัยหนึ่ง เกิดระแวงว่าทำไม คนทำชั่ว กลับร่ำรวยเร็ว คนทำดี กลับยากจนลง หรือเป็นอยู่ด้วยความยากลำบากก็ตาม ความจริงก็ยังคงเป็นความจริงว่า “ทำดีได้ดี, ทำชั่วได้ชั่ว” อยู่ตามเดิมไม่โยกคลอน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงพระราชทานแนวคิดเรื่องนี้ว่า “... ในบ้านเมืองของเรามีทั้งคนดีและคนไม่ดี เราไม่อาจทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้หมดแต่เราสามารถเลือกคนดีให้เป็นผู้ปกครองคนไม่ดีได้...” ดังนั้นเมื่อคนดีได้ปกครองหมู่บ้านก็จะเป็นน้ำดีที่คอยขับไล่ น้ำเสียให้ออกไปจากหมู่บ้าน กลุ่มศิลปินลือและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นคนดีที่ปิดทองหลังพระ เป็นผู้สร้างคุณประโยชน์ต่อหมู่บ้านแม่สาบ เป็นแบบอย่างคนเดินดินที่มีจิตสำนึกรักและหวงแหนวัฒนธรรมดนตรีและประเพณีของไทยลือ ความอดทนวิริยะอุตสาหะในการทำ ความดีกอบกู้และรักษาวัฒนธรรมดนตรี (การขับลือ) การแสดงพื้นบ้าน การสร้างงานศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยลือ เป็นสิ่งที่ควรจะได้รับการยกย่องและเชิดชูเกียรติจากคนไทยลือ ในทางปฏิบัติพบว่า คนไทยลือเป็นคนที่ถูกัญญูตาบุญคุณท่านและตอบสนองบุญคุณของท่านเหล่านี้ด้วย การเรียกขานยกย่องภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยลือด้วยถ้อยคำว่า “พ่อหนาน” บุคคลที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นพ่อหนานก็ต้องคอยระวังความคิดและการกระทำให้เป็นปกติ ต้องรักษาความดีดุจเกลือรักษาความเค็ม ต้องหมั่นทำความดีให้มากขึ้นทุกวัน มิฉะนั้นความไม่ดีจะเข้ามาแทนที่ จะเห็นได้ว่า การประกาศเชิดชูเกียรติศิลปินไทยลือและภูมิปัญญาท้องถิ่นในโอกาสต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง เป็นสิ่งที่กระทำได้ง่ายและไม่ลำบากใจ เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นแก่รุ่นหลังได้เชื่อมั่นได้ว่า “การทำดีต้องได้ดี” และคนดีที่ทำดีย่อมเป็นที่รักของคนและเทวดา

๒. ด้านการรักษาประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๒.๑ รักษาและปฏิบัติใช้ประเพณีไทยลือในชีวิตประจำวันให้เป็นตัวอย่างที่จับต้องได้

ประเพณีไทยลือในชีวิตประจำวันหรือประเพณีในอุดมคติของไทยลือ จะสะท้อนให้เห็นความเป็นอารยชน คือ หมู่คนที่เจริญแล้ว ฝึกฝนแล้ว ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่เป็นปกติวิสัย มีรูปแบบวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและพอเพียง ไม่เบียดเบียนธรรมชาติและชีวิตผู้อื่น ใช้ชีวิตเพื่อทำหน้าที่มนุษย์ที่มีจิตใจสูง มีความสะอาดและเกรงกลัวต่อบาปกรรม ร่วมใจกันปลูกฝัง ส่งเสริม พัฒนาสังคมไทยลือ ให้เป็นสังคมที่มีความสงบสุข ความรัก ความสามัคคี ประองตอง เอื้ออาทร บนพื้นฐานค่านิยมคนไทยลือไม่ทิ้งกัน เป็นสังคมที่มีประเพณีอันงดงามกล้าทำให้งาม มาพิสูจน์ความจริง

ประเพณีและวิถีชีวิตของไทยลือดังกล่าวมาแล้วข้างต้น มีความเป็นอุดมคติยากที่จะรับรู้และสัมผัสจับต้องได้จริง เป็นสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ในความคิดเชื่อของคนไทยลือและเป็นสิ่งที่เห็นได้จริงในเวลาที่คุณไทยลือพูดและทำกิจวัตรประจำวัน คนหลายคนรู้สึกได้ว่าชาวลือเป็นอารยชนสอดคล้องกับคำกล่าวข้างต้น แต่คนบางกลุ่มอาจมองว่าไทยลือยังมีความเป็นอารยอยู่บ้างแต่ยังไม่

สมบูรณ์นัก บางกลุ่มมีความคิดว่าวัฒนธรรมและประเพณีที่ดั้งเดิมของไทยได้สูญหายไปแล้ว การรักษาประเพณีไทยในชีวิตประจำวันให้เป็นตัวอย่างที่จับต้องได้ จึงนิยมแสดงออกทางพฤติกรรมอันเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นบางอย่าง เช่น การแต่งกายที่สวยงาม การพูดหรือการขับลือ การแสดงศิลปะดนตรีขับร้องและฟ้อนลือ การทอผ้าที่มีลวดลายวิจิตรบรรจง การทำนาปลอดสารพิษ การทำสวนสตอเบอร์รี่คุณภาพดีที่สุด และการต้อนรับที่เปี่ยมด้วยไมตรีจิต เป็นต้น

การรักษาประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงมีความสัมพันธ์และความสำคัญกับประเพณีไทยในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อกัน โดยการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเส้นทางกิจกรรม การปรับปรุงภูมิทัศน์ในหมู่บ้าน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านแม่สาบ ตำบลสะเมิงใต้

แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี จึงมีความเชื่อมโยงกับเรื่องการสร้างการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพตัวตนของคนไทย และสภาพพื้นที่ภูมิทัศน์อันงดงามของแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านแม่สาบ เช่น ด้านวัฒนธรรมประเพณี คือ คนไทยมีอัธยาศัยไมตรี และแสดงออกซึ่งไมตรีจิตต่อนักท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจและอยากกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) ด้านการจัดการท่องเที่ยว คือ การมีเส้นทางจักรยาน “ปั่นกินลมชมวิววิถีชีวิตชุมชน” ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีความปลอดภัยและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ส่วนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อชุมชนด้านการจัดการสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีความสะดวกในการเดินทาง ด้านการให้บริการร้านค้าและสินค้ามีการให้บริการที่ดี ทรัพยากรพออำนวยความสะดวกและมีอัธยาศัยที่ดี และด้านบุคลากรให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจและใส่ใจนักท่องเที่ยว

๒.๒ ควรส่งเสริมให้มีโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมไทย

แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมไทยที่เหมาะสม อาจมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปตามสภาพบริบทและกาลเวลา อย่างไรก็ตามควรมีการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาของท้องถิ่นและวัฒนธรรมประจำชาติพันธุ์ไทยโดยนักวิจัยชุมชนอย่างต่อเนื่อง ข้อค้นพบจากการวิจัยที่ดำเนินการวิจัยโดยชุมชนจะเป็นฐานความรู้ที่ละเอียดและลึกซึ้ง อีกทั้งยังเป็นความรู้ที่เกิดประโยชน์มากที่สุด เนื่องจากชุมชนจะเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยโดยตรง ชุมชนเป็นผู้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันผลการวิจัยและร่วมมือกันพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบันนี้ชุมชนบ้านแม่สาบมีนักวิจัยชุมชนที่มีศักยภาพจำนวนมาก เป็นปราชญ์ชาวบ้าน คือ บุคคลที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้าน และนำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต

ประจำวันจนประสบความสำเร็จ สามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าในอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม เป็นผู้มีประสบการณ์สั่งสมทั้งทางตรงและทางอ้อม ประกอบกับมีศรัทธามั่นคง มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถคิดริเริ่ม วิเคราะห์ปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง เช่น กลุ่มหมอสุมไพร ได้แก่ นายอินรบ พุทธโส เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านยาสมุนไพรและไสยศาสตร์ นายปันคำ สาธูเม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านโรคกระดูกและเส้นเอ็น โดยใช้วิธีการรักษา คือ “การย่ำขาง”(การใช้เท้าแตะยาสมุนไพรแล้วเหยียบบนแผ่นเหล็กที่ร้อนก่อนนำไปเหยียบแขนและขาของมนุษย์) กลุ่มช่างไม้ ได้แก่ นายปัน กาดะโล นายแสน สาธูเม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการถูกขั้วยามในการปลูกบ้านเป็นเจ้าพิธี ในการยกเสาเอก การออกแบบ ก่อสร้างบ้าน วัดและโรงเรียน เป็นต้น

เทศบาลตำบลสะเมิงควรส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมเชิงรุก โดยการจัดตั้ง “ศูนย์วิจัยและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาประจำหมู่บ้านของแต่ละชาติพันธุ์ในแต่ละอำเภอหรือจังหวัด” ขึ้น เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน มีการจัดการความรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลประวัติความเป็นมาของวิถีชีวิต ประเพณี ทั้งในอดีตและร่วมสมัยอย่างเป็นระบบ เจาะลึกและบูรณาการประวัติความเป็นมาของพื้นที่ต่าง ๆ ให้กลายเป็น “ผืนนาวัฒนธรรมชาติพันธุ์ล้านนา” ที่มีความหลากหลายแต่เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยให้เจ้าของวัฒนธรรมได้มีส่วนร่วมในแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นการวิจัยและพัฒนาอันเป็น “จุดเริ่มต้น” ของการฟื้นฟูผสมผสานการพัฒนา โดยเฉพาะควรส่งเสริมให้มีโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมไทลื้อในระดับจังหวัดใกล้เคียง เช่น ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย เป็นต้น

๓. ด้านการเพิ่มขีดสมรรถนะของนักดนตรี นักร้องและนักแสดง

๓.๑ การจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนอาชีพนักดนตรีไทลื้อ

ปัจจุบันนักดนตรีไทลื้อที่ยังมีชีวิตอยู่ มีจำนวน ๗ คน เป็นเพศชาย ๔ คน เป็นเพศหญิง ๓ คน มีอายุระหว่าง ๕๗-๘๕ ปี ประกอบอาชีพทำนา ๓ คน ไม่มีอาชีพ ๔ คน (มีรายได้จากเงินสวัสดิการผู้สูงอายุ เดือนละ ๖๐๐-๘๐๐ บาท และมีลูกหลานช่วยดูแลยามเจ็บป่วย) จากการสำรวจสอบถามความคิดเห็นของนักดนตรีทั้ง ๗ คน ทุกคนแสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า อาชีพนักดนตรีไทลื้อไม่สามารถสร้างรายได้ที่พอเพียงในการเลี้ยงตัวเอง จำเป็นต้องหางานอื่นทำแทน อีกทั้งโอกาสที่จะได้แสดงการขับลื้อมีน้อยมาก ในรอบ ๑ ปี มีโอกาสแสดงการขับลื้อไม่เกิน ๔ ครั้งต่อปี ได้ค่าแรงครั้งละ ๔๐๐-๕๐๐ บาท หรือบางครั้งก็เป็นการช่วยโดยไม่มีค่าตอบแทน

เป้าหมายของการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนอาชีพนักดนตรีไทลื้อ เป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนักดนตรีให้ดีขึ้น เปิดโอกาสให้นักดนตรีได้มีโอกาสแสดงความรู้ความสามารถเป็นครูอาจารย์ช่วยถ่ายทอดเทคนิควิธีการขับลื้อให้คนรุ่นใหม่ กองทุนนี้จะได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากรจากภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงสมาคมไทลื้อแห่งประเทศไทย

ไทย จังหวัดพะเยาที่ประกาศพันธกิจสำคัญ คือ การโอบอุ้มหรือสืบชะตาศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อ และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือสนับสนุนชาวไทลื้อทั่วโลก เพื่อฟื้นฟูอนุรักษ์วัฒนธรรมไทลื้อ ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ สมาคมไทลื้อแห่งประเทศไทย เสนอให้ความช่วยเหลือในการจัดงาน “สืบสานตำนานไทลื้ออำเภอสะเมิง โดยสนับสนุนเงินงบประมาณ ๓๕๐.๐๐๐ บาทให้อำเภอสะเมิงเป็นเจ้าภาพจัดงาน สืบสานตำนานไทลื้อ ร่วมกับงานเทศกาล สโตเบอร์รี่ของดีอำเภอสะเมิง ในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

๓.๒ ควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งวงดนตรีไทลื้อ

การรวมกลุ่มนักดนตรีไทลื้อแล้วจัดตั้งเป็นวงดนตรีเป็นสิ่งที่ดีเป็นการสร้างความ เป็นปึกแผ่นและเข้มแข็งในการทำงานฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งวงดนตรีไทลื้อ เป็นการเพิ่มขีดสมรรถนะของ นักดนตรี นักร้อง และนักแสดงไทลื้อได้อีกทางหนึ่งด้วย

ในอดีตมีการสอนบรรเลงดนตรีโดยใช้เพลงล้านนา นำโดยหัวหน้าวงดนตรี คือ อาจารย์สุขชาติ กันชัย เป็นผู้สอนให้เด็กนักเรียนในหมู่บ้านแม่สาบ เล่นเครื่องดนตรีประเภท ซิง ซอ สะ ล้อ และขลุ่ย จัดตั้งวงดนตรีชื่อ “เอื้องน้อยล้านนา” นำไปแสดงในงานต่าง ๆ เช่น งานขึ้นปีใหม่ งาน วันเด็ก งานประกวดนางสาวเชียงใหม่เวทีประตูท่าแพ งานแข่งขันดนตรีพื้นเมือง จนเกิดความนิยม ดนตรีของล้านนาและชื่อเสียงของเด็กไทลื้อบ้านแม่สาบ ตำบลสะเมิงได้เป็นที่รู้จักกันดีในจังหวัด เชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง นักดนตรีนักเรียนจากวงดนตรีเอื้องน้อยล้านนา ได้รับทุนการศึกษาให้ เรียนต่อในระดับปริญญาตรีและหลายคนกลับมาเป็นครูสอนดนตรีที่โรงเรียนในอำเภอสะเมิง

ในปี พ.ศ.๒๕๑๙ มีการฟ้อนลื้อที่คิดประดิษฐ์ทำรำขึ้นมาใหม่ เช่น ฟ้อนสาวไหม ฟ้อนประทีป ฟ้อนได้อ่างขาง และฟ้อนลื้อ โดยรองศาสตราจารย์ ดิเรกชัย มหัทธนสิน จาก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นผู้ประสิทธิประสาทวิชาการฟ้อนลื้อให้เด็กนักเรียนและกลุ่มแม่บ้านที่สนใจ ฟ้อนรำ ปัจจุบันยังมีการถ่ายทอดให้นักเรียนในโรงเรียนสะเมิงพิทยาคม และกลุ่มฟ้อนรำบ้านแม่สาบ ได้รับเชิญให้ออกไปร่วมแสดงการฟ้อนลื้อในงานสืบสานตำนานไทลื้อที่จังหวัดพะเยาทุกปีต่อเนื่องกัน มามากกว่า ๗ ปีแล้ว

ทั้งสองตัวอย่างที่ยกมาอภิปรายในที่นี้ เป็นการยืนยันคำตอบที่ว่า มีเหตุผลที่ สมควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งวงดนตรี เป็นการฟื้นฟูชีวิตวงดนตรีเอื้องน้อย (จากรุ่นละอ่อนมาเป็นรุ่น คนเฒ่า) ให้กลับมาสร้างความบันเทิงให้ผู้ชม ได้เกิดความประทับใจอีกครั้ง เพราะว่าในอดีตวงดนตรี เอื้องน้อย (วัยรุ่น) สามารถแสดงให้เห็นการพัฒนาที่รุ่งโรจน์ ปัจจุบันนี้วงดนตรี “เอื้องเฒ่าล้านปี” ที่ กำลังจะรวมตัวกัน ขยับฝึกซ้อมทุกวันในช่วงตอนเย็น ที่วัดแม่สาบใต้โดยอาจารย์อุดมศักดิ์ สิมะวงษ์ และอาจารย์กิตติพิชญ์ สาธุเม เป็นผู้อำนวยการฝึกซ้อมดนตรีไทลื้อเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะออก แสดงในงานสืบสานตำนานไทลื้อที่สะเมิงร่วมกับงานเทศกาลสโตเบอร์รี่ของดีอำเภอสะเมิงในช่วง เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

๓.๓ ควรประสานงานการช่วยเหลือด้านครูผู้สอนจากสมาคมไทลื้อโลก

คณะครูผู้สอนเทคนิคการขับลื้อระดับผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดพะเยา เชียงราย น่านและจังหวัดแพร่ เป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถอยู่ในระดับดีมาก ครูขับลื้อส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง ๓๐ – ๖๐ ปี สำหรับครูที่เป็นช่างปี เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๒๕ – ๗๐ ปี การประสานงานการช่วยเหลือด้านครูผู้สอนจากสมาคมไทลื้อโลกมีความก้าวหน้าไปมากแล้ว เนื่องจากสมาคมไทลื้ออำเภอแม่อน สมาคมไทลื้อพะเยา และสมาคมไทลื้อแห่งประเทศไทย ยินดีที่จะจัดส่งนักขับลื้อและช่างปีจากสิบสองปันนามาช่วยสอนเทคนิคการเป่าปี่ก้อยให้กับกลุ่มไทลื้อทั่วประเทศโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย นอกจากนั้นยังสามารถเรียนการขับลื้อและการเป่าปี่โดยครูชั้นช่างปีจากสิบสองปันนา ได้จัดทำสื่อการสอนออนไลน์ในยูทูบให้ผู้สนใจได้ติดตามรับชมได้ตลอดเวลา ปัญหาจึงกลับมาอยู่ที่ด้านผู้เรียนมากกว่า คือ มีผู้สนใจจะเรียนดนตรีน้อย และขาดความอดทนในการฝึกซ้อม สอดคล้องกับความเห็นของอาจารย์ทัศนีย์ กาศะโล ที่กล่าวว่า “..ปัญหาพื้นฐานสำหรับการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านในทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทย คือ ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร กล่าวคือ ขาดแคลนครูผู้ทำการสอนและขาดแคลนผู้เรียน เป็นปัญหาเช่นเดียวกับการปิดหรือยุบรวมโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท คือ ไม่มีเด็กมาเรียนหรือมีน้อยเกินไป...”

๔. ด้านการยกระดับความร่วมมือกันของคนไทลื้อทุกคน

๔.๑ ควรจัดตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมไทลื้อ

ปัจจุบันมีการจัดตั้งคณะกรรมการการฟื้นฟูวัฒนธรรมไทลื้อ บ้านแม่สาบ ตำบลสะเมิงใต้ เป็นการรวมตัวกันของปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มรักไทลื้อบ้านแม่สาบ โดยกลุ่มคณะกรรมการจะต้องมีความเข้มแข็ง มีความมั่นคง สามัคคีกัน ทั้งนี้ต้องพยายามชักชวนไทลื้อทุกคนที่สนใจมาร่วมโดยไม่เน้นเพศและวัย คือ ไม่จำกัดอายุของผู้เข้าร่วมกลุ่มสนใจ ตลอดจนจะต้องมีการประสานงานพูดคุยปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหากันอย่างต่อเนื่อง

คณะกรรมการฟื้นฟูได้จัดให้มีกิจกรรม “ฟื้นฟูสมอไทลื้อ” ด้วยการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน เดือนละ ๑ ครั้ง เป็นการสานต่อพลัง ความคิดริเริ่ม คิดบวก และพูดอย่างสร้างสรรค์ให้กำลังใจต่อกัน เน้นเตือนเรื่องการทำเพื่อเสียสละให้ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เพื่อให้เกิดการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรีไทลื้อและรู้วิธีการรักษาประเพณี พิธีกรรม ให้ดำรงอยู่คู่กับชุมชนไม่สูญหาย มีการสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม ด้านการฟ้อนตั้งแต่ระดับ ครอบครัว (บ้าน) กลุ่มแม่บ้านในชุมชน ท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด รวมถึงวัด และโรงเรียนที่อยู่ในสังกัด

๔.๒ ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (The cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรม ชุมชนเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีวิธีการจัดการต้อนรับที่น่าประทับใจ เป็นแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพ เข้าถึงได้ง่าย

สะดวกสบาย เป็นการจัดการท่องเที่ยวท้องถิ่นที่อาศัยคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ทั้งยังเป็นภูมิปัญญาของชุมชนที่สามารถพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม สร้างงานและรายได้ สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญา คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง ในการจัดการและควบคุมระเบียบการใช้ทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม และได้พัฒนาการรับรู้ความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาด้านกฎหมายกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการเลือกที่จะกำหนดชะตาชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง สอดคล้องกับคำว่า “เป็นไท” ที่หมายถึงกลุ่มคนที่รักความอิสระไม่เป็นทาสใคร

ชุมชนไทลื้อบ้านแม่สาบควรมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหาเดือดร้อน การวางแผนฟื้นฟูหรืออนุรักษ์ การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าว จะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมและกฎหมายของชุมชนเพราะแท้ที่จริงแล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนต่างๆ มีกิจกรรม และมีวิถีทำงานของตนอยู่แล้ว ประชาชนมีศักยภาพในการร่วมมือกันพัฒนาภูมิทัศน์ วัฒนธรรมหมู่บ้านของตนได้อย่างเหมาะสม จัดเป็นกระบวนการเพื่อวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นด้านที่อยู่อาศัยโดยประจักษ์ นอกจากนั้นหลังจากที่ได้ระบุวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกัน และปฏิบัติตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกัน แล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการให้นักท่องเที่ยว รวมทั้งมีส่วนในการควบคุมประเมินผล โครงการต่างๆ ของท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นไปได้โดยทางอ้อมคือ ผ่านกรรมการที่เป็นฝ่ายบริหารงาน ของหมู่บ้าน หรือเป็นไปได้โดยตรงคือ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยตนเองทุกขั้นตอน

การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมในฐานะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้ผู้คนเดินทางมาเยือนถิ่นนั้น ซึ่งมีทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และสิ่งที่มีคุณค่าที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งเทศกาลและงานประเพณีประจำปีที่มีอยู่ในท้องถิ่น ดังนั้น “ทรัพยากรการท่องเที่ยว” จึงหมายถึงรวมถึงสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมและวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น^๑ ส่วนทรัพยากร แหล่งท่องเที่ยว (Tourism Attraction Place) คือแหล่งที่เป็นจุดหมาย (Destination) ของการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึงพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรเป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว^๒ จะเห็นได้ว่าการฟื้นฟูวัฒนธรรมดนตรี (การขับลื้อ) การอนุรักษ์ความเชื่อและพิธีกรรม เพื่อรองรับการท่องเที่ยวนี้

^๑ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. ๒๕๓๐. “วัฒนธรรมพื้นบ้าน : ทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง”. จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔. ตุลาคม - ธันวาคม. หน้า ๑๐.

^๒ นำชัย ทุนผล และคณะ. ๒๕๔๓. การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัย. สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยวคณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. หน้า ๔๗.

นอกจากจะเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมรอบตัวไม่ให้เสื่อมโทรม มีธรรมชาติที่สวยงาม มีสมบัติวัฒนธรรมประจำชาติที่น่าภาคภูมิใจแล้ว ยังจะก่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วย โดยการดึงดูดให้นักท่องเที่ยว เข้าไปเยี่ยมเยือน ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างเงินแก่เจ้าของท้องถิ่น เช่น การให้บริการที่พักแรม ร้านอาหาร หรือนำสินค้าศิลปวัฒนธรรมมาขายเป็นของที่ระลึก เป็นต้น

สรุปได้ว่าควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนไทลื้อบ้านแม่สาบ เพราะว่าการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญ และเป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จในทุกโครงการ เช่น การพัฒนา การฟื้นฟู หรือ การอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมสะท้อนให้เห็นรูปแบบพลังสามัคคี โดยเริ่มจากแนวคิดที่ประชาชนหรือคนที่อยู่ในสังคม ได้พัฒนาความคิด สติปัญญา ความรู้ความสามารถ แล้วแสดงออกในรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และสังคม อาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแนวทางพัฒนาแบบใหม่ โดยใช้หลักการพัฒนาย้อนศร จากเบื้องล่างสู่เบื้องบน (Bottom up) เป็นปัจจัยสำคัญ ทั้งนี้รัฐบาลจะต้องยอมรับรูปแบบการมีส่วนร่วม ของประชาชน โดยประชาชนจะต้องมีพื้นฐานองค์กรประชาชน (ประชารัฐ) ที่เข้มแข็ง สามารถเป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลอื่นๆ ได้ ประชาชนต้องมีอิสระในความคิดริเริ่ม และ การตัดสินใจในระดับท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาและกำหนดกิจกรรมของตนเอง

๔.๓ เทศบาลตำบลสะเมิงและหน่วยงานของรัฐควรให้การสนับสนุนการเงิน

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลตำบลสะเมิงใต้ อำเภอเมืองสะเมิง ตลอดจนหน่วยงานของท้องถิ่น เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสะเมิง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหรืออำเภอ ควรให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนากลุ่มไทลื้อต่างๆ ได้แก่

- ๑) กลุ่มน้ำพริกลาบไทลื้อ
- ๒) กลุ่มผ้าทอไทลื้อ
- ๓) กลุ่มหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทลื้อบ้านแม่สาบ
- ๔) กลุ่มสัมมาชีพบ้านแม่สาบ
- ๕) กลุ่มหมอชาวบ้านล้านนาและไทลื้อ
- ๖) กลุ่มช่างฟ้อน
- ๗) กลุ่มดนตรี เอื้องเม่าล้านปี

จากการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ จำนวน ๗ กลุ่มที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พบว่า กลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุด คือ กลุ่มน้ำพริกลาบไทลื้อ มีสมาชิกทั้งหมด ๓๐ คน รองลงมาคือ กลุ่มหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทลื้อ มีสมาชิกทั้งหมด ๒๒ คน และลำดับที่สาม คือ กลุ่มผ้าทอไทลื้อ มีสมาชิกทั้งหมด ๑๘ คน และกลุ่มที่มีสมาชิกลดน้อยที่สุด คือ กลุ่มหมอชาวบ้านล้านนาไทลื้อ มีสมาชิกจำนวน ๑๐ คน จากการสังเกตรายชื่อสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ พบว่า

สมาชิกของกลุ่มแต่ละกลุ่มมีรายชื่อซ้ำกัน เนื่องจากสมาชิกหนึ่งคน สามารถเป็นสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ ได้ตามความสมัครใจ บางคนจึงเป็นสมาชิกมากกว่าสามกลุ่ม อย่างไรก็ตามผู้นำของกลุ่มทั้ง ๗ กลุ่ม ได้จัดส่งตัวแทนเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มคณะกรรมการฟื้นฟูวัฒนธรรมไทลื้อบ้านแม่สาบ เพื่อประสานงานขับเคลื่อนการฟื้นฟูอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีไทลื้อ

เทศบาลตำบลสะเมิงใต้ ได้สนับสนุนงบประมาณให้ชุมชนบ้านแม่สาบตามโครงการพัฒนาชุมชน จากแผนงานพัฒนา ๓ ปี พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๖๐ ซึ่งงบประมาณส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนนลาดยาง การสร้างระบบไฟฟ้าสาธารณะ เท่านั้น ยังไม่มีโครงการพัฒนาด้านวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นโครงการขนาดใหญ่และต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามมีผลงานของเทศบาลตำบลสะเมิงด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณี ที่ได้ดำเนินการแล้ว คือ มีการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อการจัดงานเทศกาลของดีอำเภอสะเมิงอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี

เมื่อพิจารณาด้านประสิทธิภาพของกลุ่มไทลื้อที่ร่วมมือกันขับเคลื่อน เพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมไทลื้อให้ดำรงอยู่ที่บ้านแม่สาบ มีผลงานเชิงประจักษ์ได้แก่ มีการเคลื่อนไหวด้านประชาสัมพันธ์ของกลุ่มไทลื้อในรูปแบบต่างๆ เช่น การบอกต่อ การออกแสดงผลงานในงานเทศกาลทั้งในอำเภอสะเมิงและนอกอำเภอสะเมิง การใช้ระบบจดหมายเวียนอิเล็กทรอนิกส์แจ้งข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ทางวิทยุกระจายเสียง และแจกแผ่นพับประชาสัมพันธ์เชิญชวนเพื่อการท่องเที่ยวบ้านแม่สาบ มีตัวอย่างแสดงให้เห็นความก้าวหน้าจากผลการดำเนินงานภายหลังการจัดตั้งกลุ่ม พบว่า “กลุ่มช่างฟ้อนบ้านแม่สาบ” สามารถนำการฟ้อนไทลื้อไปแสดงในงานต่างๆ ได้ เช่น งานทำบุญสงกรานต์ พระธาตุและยกช่อฟ้าพระอุโบสถวัดไชยเจริญ ในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย งานโครงการสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดพะเยา และงานไหว้ครู ณ บ้านสาวไหมชุมชนศรีทรายมูล จังหวัดเชียงราย เป็นการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มและ การคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมการฟ้อนของท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ ของคนพื้นเมือง ทำให้วัฒนธรรมการฟ้อนไทลื้อของชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลสะเมิง ได้รับการฟื้นฟูและเผยแพร่วัฒนธรรมให้คนในชุมชนอื่นได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการฟ้อนไทลื้อ ผ่านการสนับสนุนอำนวยความสะดวกในการฝึกซ้อมของกลุ่มดนตรีเอื้องเผด็ล่านปีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรมไทลื้อบ้านแม่สาบ

๔.๔ สร้างการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น

การที่วัฒนธรรมท้องถิ่นจำนวนมากเสื่อมสลายไป เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นไม่เห็นคุณค่าวัฒนธรรมดังกล่าว ดังนั้น รัฐควรให้ความสำคัญในการทำให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยมีแนวทางดังนี้

๑) ส่งเสริมวัฒนธรรมศึกษา โดยการสอดแทรกเนื้อหาและกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมลงในหลักสูตรการเรียนการสอน และให้สถานศึกษาในแต่ละชุมชนเป็นหน่วยงานหลักในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม เช่น การนำครุภูมิปัญญามาให้ความรู้กับ

นักเรียน การนำผลงานของศิลปินไปแสดงในสถานศึกษา การสร้างวัฒนธรรมการอ่านให้กับนักเรียน และการจัดแหล่งเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่น

๒) สนับสนุนสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมโดยการจัดซื้อภาครัฐ ภาครัฐส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐที่จำเป็นต้องจัดซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ให้มีความสำคัญกับการจัดซื้อสินค้าและบริการด้านวัฒนธรรมจากท้องถิ่นมากขึ้น เพื่อเป็นการสนับสนุนผลงานด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆ และส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐมีอิสระในการใช้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การแต่งกาย ผ้าทอ และอื่นๆ ตามความแต่ละวัฒนธรรมท้องถิ่น

๓) การผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม โดยการสนับสนุนเงินทุนให้กับภาคเอกชน เพื่อจัดทำสื่อที่มีคุณภาพสำหรับการเผยแพร่วัฒนธรรม โดยมีหลักเกณฑ์ในการสนับสนุนอย่างชัดเจน และพิจารณาเป็นรายการโครงการและใช้สื่อที่หลากหลายในการเผยแพร่วัฒนธรรม เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ภาพยนตร์ ดนตรี ละคร เป็นต้น ทั้งนี้แหล่งที่มาของเงินทุนดังกล่าวควรมาจากการจัดเก็บภาษีรายได้ของสื่ออื่น ๆ ที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาหรือส่งเสริมวัฒนธรรม